

ความรู้ โรคพิษสุนัขบ้า

ความรู้ โรคพิษสุนัขบ้า

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์โอภาส รศ.ดร.ประภาพรณ	การย์กวินพงศ์ อุ๋นอบ	ผู้อำนวยการสำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
---------------------------------	-------------------------	---

เรียบเรียงโดย

สัตวแพทย์หญิงอภิรมย์ สัตวแพทย์หญิงวิรงรอง	พวงหัตถ์ หุ่่นสุวรรณ	สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์
--	-------------------------	---

บรรณาธิการ

สัตวแพทย์หญิงอภิรมย์	พวงหัตถ์	สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
----------------------	----------	-----------------------------------

คณะผู้จัดทำ

สัตวแพทย์หญิงอภิรมย์ นางรัชณี	พวงหัตถ์ ธีระวิทย์เลิศ	สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
----------------------------------	---------------------------	--

พิสูจน์อักษร

นางรัชณี	ธีระวิทย์เลิศ	สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
----------	---------------	-----------------------------------

พิมพ์

นางสาวบุญเรือน	มีสกุล	สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
----------------	--------	-----------------------------------

ISBN : 978-616-11-0557-0

จัดทำโดย : กลุ่มโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน สำนักโรคติดต่อทั่วไป
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
โทร 0 2590 3176-8 โทรสาร 0 2965 9484
Email : zoo_cdc@yahoo.com

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มกราคม 2556 จำนวน 300 เล่ม

ออกแบบพิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนดดีไซน์

คำนำ

ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกต้องดำเนินการตามเป้าหมายดังกล่าว กรมควบคุมโรคร่วมกับกรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดประชุมพัฒนาเครือข่าย เพื่อถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์และหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน และจัดทำ “ความรู้โรคพิษสุนัขบ้า” ซึ่งเป็นเอกสารวิชาการที่ได้ระดมความคิดเห็นจากนักวิชาการของกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ที่จำเป็น กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือเทคนิคในการขับเคลื่อนงาน เพื่อเสริมสร้างให้ทุกหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติและถ่ายทอดให้หน่วยงานเครือข่ายจัดทำแผนงานการขับเคลื่อนการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับพื้นที่ (Rabies Action Plan) จัดการประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติงานเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าได้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะช่วยให้การเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทำยนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญและคณะผู้จัดทำทุกท่าน ที่ได้ร่วมสร้างนวัตกรรมให้กับกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการทางวิชาการ หากท่านพบข้อผิดพลาดประการใด โปรดแจ้งคณะทำงานเพื่อปรับปรุงหนังสือดังกล่าวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

มกราคม 2556

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	III
สารบัญ	IV
ความรู้โรคพิษสุนัขบ้า	1
พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้า	6
พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535	8
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535	14
ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548	33
ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550	38
เทศบัญญัติตำบลข้างเผือก เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2543	46
ประกาศเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง กำหนดเขตควบคุม การเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ภายในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย	50
เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2543	51
เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า	56
ตอนที่ 1 เกริ่นนำ	56
ตอนที่ 2 การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า : ยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์	58
ตอนที่ 3 จากแผนยุทธศาสตร์สู่ปฏิบัติการจริง : การจัดทำแผนงานเชิงรุก (แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด)	61
ตอนที่ 4 บทสรุป	95
บรรณานุกรม	96

ความรู้โรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies)

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อจากสัตว์มาสู่คนที่มีความรุนแรงมาก ผู้ป่วยต้องเสียชีวิตทุกรายเป็นผลมาจากอาการสมองและไขสันหลังอักเสบ ผู้ป่วยจะมีไข้ ปวดเมื่อยตามเนื้อตัว คั่นบริเวณรอยแผลที่ถูกสัตว์กัด ต่อมาจะหงุดหงิด ตื่นเต้น ไวต่อสิ่งเร้า (แสง เสียง ลม ฯลฯ) ม่านตาขยาย น้ำลายไหลมาก กล้ามเนื้อคอกระตุกเกร็งขณะที่ผู้ป่วยพยายามกลืนอาหาร หรือสลักเวลาคืบคลาน ทำให้เกิดอาการ “กลั้วน้ำ” เพื่อกลืน สลับกับอาการสงบ ชัก ระยะเวลาที่ผู้ป่วยจะเกิดอาการอัมพาต โดยแขนขาอ่อนแรง ป่วยอยู่ประมาณ 2-6 วัน และเสียชีวิตเนื่องจากอัมพาตของกล้ามเนื้อระบบทางเดินหายใจ

สาเหตุของโรค

เกิดจากเชื้อไวรัส rabies เป็น Rhabdovirus ใน genus “Lyssa virus” ซึ่งไวรัสทุกตัวใน genus นี้มี antigenicity ที่คล้ายคลึงกัน แต่จากการทดสอบด้วย monoclonal antibody พบว่าไวรัสแต่ละตัวมี nucleo-capsid และรูปแบบของ surface protein ที่อาจแตกต่างกันในสัตว์แต่ละชนิด หรือในแต่ละภูมิภาคของโลกมีรายงานว่าเชื้อไวรัสที่คล้ายกับไวรัสพิษสุนัขบ้า ซึ่งพบในทวีปแอฟริกา (เชื้อไวรัส Mokola และ Duvenhage) และในทวีปยุโรป (เชื้อไวรัส Duvenhage) ทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยคล้ายโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งในบางครั้งเมื่อตรวจด้วย FA test จะให้ผลบวกด้วยเช่นกัน แต่โรคเหล่านี้พบไม่บ่อยนัก

การระบาดของโรค

การระบาดของโรคส่วนใหญ่อยู่ในประเทศด้อยพัฒนา หรือกำลังพัฒนา คาดว่ามีผู้เสียชีวิตปีละกว่า 55,000 คน ในประเทศไทยผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มลดลงตามลำดับจาก 370 คน ในปี พ.ศ. 2523 เป็น 30 คน ในปี พ.ศ. 2545 และ 8 คน ในปี 2554 พบมากในภาคกลาง โรคพิษสุนัขบ้าในทวีปเอเชียมักมีสุนัขเป็นสัตว์นำโรคที่สำคัญ ปัจจุบันในทวีปยุโรปยังมีปัญหาในสัตว์ป่า เช่น สุนัขจิ้งจอก ซึ่งหลังจากมีการใช้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าชนิดกิน (oral rabies vaccine) ทำให้อุบัติการณ์ของโรคลดลงไปมาก โดยเฉพาะสวีตเซอร์แลนด์ สามารถกำจัดโรคไปได้ในปี ค.ศ. 1986 แต่ยังมีรายงานโรคนี้ในค้างคาวในประเทศเดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ และเยอรมันตะวันตก ส่วนในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา ยังมีปัญหาโรคนี้ในสัตว์ป่า เช่น สกังก์ แรคคูน และค้างคาว

สัตว์นำโรค

สัตว์นำโรค เป็นในสัตว์เลือดอุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า เช่น สุนัข แมว สุนัขจิ้งจอก สุนัขป่า สกังก์ แรคคูน พังพอน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ ในประเทศเม็กซิโก อเมริกากลาง

และอเมริกาใต้ มีคางคากดูดเลือด คางคากินผลไม้ และคางคากินแมลงเป็นสัตว์นำโรค ในประเทศกำลังพัฒนา สุนัข เป็นแหล่งรังโรคที่สำคัญ กระต่าย กระรอก หนูแร้ท และหนูไมซ์ อาจติดเชื้อได้ แต่พบไม่บ่อยนัก ในประเทศไทยสุนัข เป็นสัตว์นำโรคหลัก รองลงมาเป็นแมว

วิธีการติดต่อของโรค

เชื้อไวรัสออกมากับน้ำลายสัตว์ที่ติดเชื้อ ส่วนใหญ่จะเข้าสู่ร่างกายทางบาดแผลที่สัตว์กัดหรือข่วน บางครั้ง พบว่าเชื้อสามารถเข้าทางบาดแผลตามผิวหนังที่ยังไม่หาย หรือเข้าทางเยื่อบุตา ปาก จมูก ที่ไม่มีแผลหรือรอยฉีกขาดได้ การติดต่อจากคนถึงคน ตามทฤษฎีแล้วสามารถเกิดได้เนื่องจากมีการพบเชื้อ virus ในน้ำลายและสารคัดหลั่ง ของผู้ป่วย การติดต่อจากคนสู่คนในธรรมชาติยังไม่เคยมีรายงานยืนยันที่แน่ชัด นอกจากโดยการกระทำของแพทย์จากการปลูกถ่ายอวัยวะต่างๆ เช่น กระเจกตา ปอด ตับ ไต จากผู้ที่เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งเคยพบติดจากการปลูกถ่าย กระเจกตาในประเทศไทย 2 ราย และการปลูกถ่ายอวัยวะอื่นๆ ในอีกหลายประเทศ การติดต่อโดยการหายใจโอกาสพบ น้อยมากต้องมีไวรัสเข้มข้นในบรรยากาศจึงจะติดต่อกันได้ ซึ่งมีรายงานการติดต่อทางระบบทางเดินหายใจในถ้าคางคาก และมีรายงานการติดเชื้อในห้องปฏิบัติการในประเทศฝรั่งเศสขณะเตรียมการผลิตวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นอุบัติเหตุทำให้เชื้อไวรัสกระจายจากเครื่อง centrifuge สู่อากาศในห้องปฏิบัติการ ซึ่งผู้ทำงานไม่ได้ใช้มาตรการ ป้องกันที่ดีพอ มีรายงานการติดโรคจากคางคากดูดเลือด ส่วนใหญ่พบในลาตินอเมริกา สำหรับในสหรัฐอเมริกา มีรายงาน การติดโรคมานสู่คนและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยคางคากินแมลงแต่พบได้น้อย

ระยะฟักตัว

ระยะฟักตัว คือ ระยะเวลาที่เชื้อเข้าสู่ร่างกายจนเกิดอาการ ส่วนใหญ่ประมาณ 2-8 สัปดาห์ แต่อาจสั้นเพียง 7 วัน หรือยาวนานเกินกว่า 1 ปี ระยะฟักตัวจะสั้นหรือยาวขึ้นกับปัจจัยบางประการ ได้แก่ ปริมาณของเชื้อไวรัส ความรุนแรงของบาดแผล ปริมาณของปลายประสาทที่ตำแหน่งของแผล และระยะทางจากแผลไปยังสมอง เช่น แผลที่ หน้า ศีรษะ คอ และมือ จะมีระยะฟักตัวสั้น การรับเชื้อโดยการถูกกัดผ่านเสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่ม หรือการล้างแผลทันที จะมีส่วนช่วยลดจำนวนเชื้อลงได้มาก การล้างแผลให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ล้างให้ถึงก้นแผล ล้างสบู่ออกให้หมดโดยใช้ เวลาล้างแผล 15 นาที แล้วใส่ยาฆ่าเชื้อจะช่วยลดอัตราการเกิดโรคได้

ระยะติดต่อของโรค

สุนัขและแมวอาจแพร่เชื้อได้ 1-7 วัน ก่อนเริ่มแสดงอาการป่วย (พบน้อยมากที่จะเร็วกว่า 3 วัน) และตลอด เวลาที่สัตว์ป่วย อย่างไรก็ตามตั้งแต่มีเชื้อไวรัสในน้ำลายจนถึงตาย รวมแล้วจะไม่เกิน 10 วัน ในสัตว์ป่า เช่น คางคาก และสกังค์ มีรายงานการปล่อยเชื้อในน้ำลายได้เร็วถึง 8-18 วัน ก่อนแสดงอาการ

ความไวและความต้านทานต่อการรับเชื้อ

สัตว์เลือดอุ่นที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมทุกชนิดไวต่อโรคนี้ ยังไม่มีข้อมูลยืนยันว่าคนมีความต้านทานโรคที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ

อาการที่พบในสัตว์ มากกว่าร้อยละ 95 ของผู้ป่วยที่เป็นโรคนี้มีสาเหตุมาจากสุนัข เพราะสุนัขเป็นสัตว์ เลี้ยงในบ้านที่มีความใกล้ชิด และผูกพันกับคน และมีผู้นิยมเลี้ยงมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น โอกาสที่จะสัมผัสกับสุนัขจึงมีอยู่ ตลอดเวลา

อาการในสุนัข อาการของสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าพบทั้งแบบดุร้ายและแบบซึม โดยแบ่งเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

- ระยะเริ่มแรก มีอาการประมาณ 2-3 วัน โดยสุนัขจะมีอารมณ์และอุปนิสัยเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น สุนัขที่ชอบคลุกคลีกับเจ้าของจะแยกตัวออกไปหลบซุกตัวเงียบๆ มีอารมณ์หงุดหงิด หรือตัวที่เคยขลาดกลัวคนจะกลับมาคลอเคลีย เริ่มมีไข้เล็กน้อย ม่านตาขยายกว้างกว่าปกติ การตอบสนองต่อแสงของตาลดลง กินข้าว กินน้ำน้อยลง

- ระยะตื่นเต้น คือ เริ่มมีอาการทางประสาท สุนัขจะกระวนกระวาย ตื่นเต้น ไม่อยู่นิ่ง กัดแทะสิ่งของสิ่งแปลกปลอม กัดทุกสิ่งไม่เลือกหน้า ถ้ากักขังหรือล่ามไว้จะกัดกรงหรือโซ่จนเลือดกบปาก โดยไม่แสดงอาการเจ็บปวด เสียงเห่าหอนจะเปลี่ยนไป ตัวแข็ง บางตัวล้มลงชักกระตุก

- ระยะอัมพาต สุนัขจะมีคางห้อยตก ลิ้นมีสีแดงคล้ำห้อยออกนอกปาก น้ำลายไหล และไม่สามารถใช้ลิ้นได้เลย สุนัขอาจแสดงอาการขยอก หรือขยอจนคล้ายมีอะไรอยู่ในลำคอ ขาอ่อนเปลี้ย ทรงตัวไม่ได้ ล้มลงแล้วลุกไม่ได้ อาการอัมพาตจะเริ่มจากขาหลังแล้วแผ่ไปทั่วตัวอย่างรวดเร็ว และตายในที่สุด (ภายใน 10 วันหลังแสดงอาการ)

สุนัขที่แสดงอาการแบบดุร้าย จะแสดงอาการในระยะตื่นเต้นให้เห็นเด่นชัดและยาวนาน แต่จะแสดงอาการในระยะอัมพาตสั้นมาก ส่วนสุนัขที่แสดงอาการแบบซึมจะแสดงอาการในระยะตื่นเต้นสั้นมากจนไม่ทันสังเกตเห็น แต่จะแสดงอาการในระยะอัมพาตเด่นชัด ซึ่งชนิดซึมจะเป็นอันตรายมาก เนื่องจากวินิจฉัยตามอาการที่แสดงออกได้ยาก จึงทำให้เจ้าของไปคลุกคลีป้อนยาป้อนอาหารหรือน้ำจนสัมผัสกับน้ำลายหรือถูกกัดได้

การส่งหัวสัตว์ตรวจชันสูตร

1. ถ้าเป็นสัตว์เล็กอย่างกระรอก กระจ่าง แมว ส่งชันสูตรได้ทั้งตัว แต่ถ้าเป็นใหญ่อย่างสุนัข สุนัข วัว ต้องตัดเฉพาะส่วนหัวไปตรวจชันสูตร

2. ผู้ตัดหัวสัตว์จะต้องไม่มีบาดแผลที่มือและต้องสวมถุงมือยางหรือถุงมือพลาสติกที่กันน้ำได้ขณะทำการตัด

3. นำถุงพลาสติกครอบปากสุนัขก่อนลงมือตัด เป็นการป้องกันน้ำลายสุนัขกระเด็น จากนั้นใช้มีดคมๆ ตัดตรงรอยต่อระหว่างศีรษะกับคอ รวบถุงพลาสติกที่ครอบปากสุนัขไว้ และนำไปใส่ลงในถุงพลาสติกหนาๆ อีกชั้น รัดปากถุงให้แน่น ห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์หนาๆ ใส่ถุงพลาสติกหนา รวบปากถุงให้แน่น (ห้ามแช่หัวสุนัขในฟอร์มาลิน จะทำให้เนื้อสมองแข็ง ตรวจไม่ได้)

4. นำถุงนี้ใส่ลงในถังพลาสติก โฟม หรือโลหะอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีน้ำแข็งรองอยู่กันถึง แล้วเทน้ำแข็งกดทับอีกครั้ง เพื่อรักษาตัวอย่างไม่ให้เน่า (ห้ามใส่เกลือหรือแช่แข็ง) จะทำให้ใช้เวลาในการตรวจนานขึ้น และผลตรวจอาจไม่ดีเท่าที่ควร

5. นำส่งห้องชันสูตรโรคโดยเร็วที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง

6. กรอกข้อมูลในแบบส่งตัวอย่างตรวจอย่างละเอียด เกี่ยวกับชนิดสัตว์ สี อายุ การฉีดวัคซีน การกักคนหรือสัตว์อื่น รวมทั้งชื่อ ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ต้องการผลชันสูตร หรือเจ้าของติดไว้ด้วย เพื่อป้องกันการสลับตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่สามารถติดต่อได้รวดเร็ว ส่วนซาก ถุงมือยาง หรือถุงพลาสติก ควรเผาหรือฝังให้ลึกอย่างน้อย 50 เซนติเมตร ป้องกันสัตว์อื่นคุ้ยเขี่ย มีดหรืออุปกรณ์อื่นให้ทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วฝังแดดให้แห้งหรือต้มในน้ำเดือดนาน 10 นาที

การส่งห้องปฏิบัติการตรวจชันสูตรโรคพิษสุนัขบ้า

ในต่างจังหวัดการส่งตรวจชันสูตรโรคพิษสุนัขบ้าทางห้องปฏิบัติการ หากไม่ทราบให้ติดต่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดทุกแห่ง และสำนักงานปศุสัตว์เขตทุกแห่ง กรุงเทพมหานคร ส่งได้ที่สถานเสาวภา สภากาชาดไทย คณะแพทยศาสตร์

อาการโรคพิษสุนัขบ้าในคน

โรคพิษสุนัขบ้าในคนสามารถจำแนกอาการได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. Furious หรือ Encephalitic Rabies : อาการคลุ้มคลั่งหรืออาการทางสมองเป็นอาการสำคัญ
2. Dumb หรือ Paralytic rabies : อาการอัมพาตหรืออาการทางอ่อนแรงของแขนขาเป็นอาการสำคัญ
3. Atypical หรือ Nonclassic rabies : ไม่มีลักษณะอาการที่บ่งชี้ให้สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้าดังเช่น 2

กลุ่มแรก

1. Furious หรือ Encephalitic Rabies : (อาการแบบคลุ้มคลั่ง)

ระยะการดำเนินโรคเร็วโดยเฉลี่ยเสียชีวิตใน 5 วัน การวินิจฉัย Furious rabies นั้น ต้องมีอาการครบทั้ง 3 ประการข้างล่างนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีประวัติถูกสัตว์กัด แม้ว่าจะเป็นแบบมีเหตุโน้มนำก็ตาม provoked ลักษณะอาการดังกล่าวคือ

1.1 Fluctuation of conscious ผู้ป่วยจะมีอาการสลับเปลี่ยนระหว่างสภาวะการรู้ตัวที่ปกติและลักษณะตื่นเต้นกระวนกระวายต่อสิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นเสียง แสง เป็นต้น ซึ่งจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนผู้ป่วยอาจจะอาละวาดและผุดลุกผุดนั่ง ระหว่างที่ผู้ป่วยกลับอยู่ในสภาวะปกติจะสามารถพูด ค่อยๆ ได้ตอบ รู้เรื่องทุกอย่าง แต่บางครั้งจะจำไม่ได้หรือไม่เข้าใจตนเองขณะที่แสดงอาการผิดปกติ สภาพเช่นนี้จะดำเนินไปประมาณ 2-3 วัน แล้วผู้ป่วยจะเริ่มซึมและไม่รู้สึกตัว (coma) ในระยะ 24 ชั่วโมงสุดท้ายเริ่มมีความดันโลหิตต่ำ

1.2 Phobic spasms ได้แก่ อาการกลัวน้ำ กลัวลม ลักษณะทั้ง 2 ประการ อาจไม่พบร่วมกันและไม่จำเป็นต้องมีภาวะการเกร็งตัวของกล่องเสียง (laryngeal spasms) อาการกลัวน้ำ ลม จะเห็นได้ชัดขณะที่ผู้ป่วยรู้สึกตัวเท่านั้น เมื่อผู้ป่วยเริ่มซึมอาการเหล่านี้จะหายไป แต่ผู้ป่วยจะมีอาการถอนหายใจเป็นพักๆ (inspiratory spasms) ซึ่งเกิดขึ้นเอง และเป็นอาการสำคัญซึ่งช่วยในการวินิจฉัย

1.3 Autonomic stimulation ได้แก่ อาการขนลุกเป็นบางส่วนหรือทั้งตัว รุ่มาตามีสภาพไม่ตอบสนองต่อแสงและอาจขยายเต็มที่หรือหดตัวเต็มที่ เป็นระยะสั้นๆ และที่สำคัญคือ น้ำลายมากผิดปกติจนต้องบ้วนหรือถ่มเป็นระยะ นอกจากนั้น อาการคันเฉพาะที่ตรงที่ถูกสัตว์กัดในรูปของคัน ปวดแสบร้อน ปวดลึกๆ ซึ่งแพร่กระจายไปทั่วแขน ขา หรือหน้าซีกที่ถูกกัด (local neuropathic symptoms) ก็อาจจะช่วยสนับสนุนการวินิจฉัยได้ อย่างไรก็ตาม พึงระวังที่จะไม่ใช่อาการเฉพาะที่อย่างเดียวในการให้การวินิจฉัย ยกเว้นแต่จะประกอบด้วยข้อมูลทางห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้

การวินิจฉัยแยกโรค : อาการของ furious rabies อาจจะคล้ายคลึงกับผู้ป่วย ซึ่งได้รับสารบางชนิดที่มีฤทธิ์คล้าย atropine, สารเสพติด รวมทั้งกัญชา สุรา และสารในกลุ่ม amphetamine และโรคบาดทะยัก

- ลักษณะของผู้ป่วยที่ได้รับสารหรือวัตถุออกฤทธิ์ทางจิตจะขาดอาการหลักทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้ป่วยที่มีปฏิกิริยาต่อยาด้านซึมเศร้า เช่น ยาในตระกูล serotonin-reuptake inhibitor อาจมีอาการทางจิตจนกระทั่งซึมไม่รู้ตัว หรือมีอาการชักกร่วม (serotonin syndrome)

- ผู้ป่วยโรคบาดทะยักจะมีอาการเกร็งตลอดเวลา โดยเฉพาะกล้ามเนื้อลำตัว ท้อง หลัง และอ้าปากไม่ขึ้น อาการกระตุกในบาดทะยัก (reflex spasms) อาจคล้ายคลึงกับอาการผวาในโรคพิษสุนัขบ้า แต่อาการเกร็งตลอดเวลาของลำตัวดังกล่าวแล้ว และขากรรไกรแข็งจะไม่พบในโรคพิษสุนัขบ้า

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง เขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้า

ปัจจุบันโรคพิษสุนัขบ้ายังคงเป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุข ทำให้คนและสัตว์ทุกสายที่เป็นโรคนี้อาจเสียชีวิตด้วยความทุกข์ทรมาน โดยในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตทั่วโลกมากกว่า 55,000 คน กรมปศุสัตว์ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ได้ดำเนินกิจกรรมการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้ามาโดยตลอดและได้ร่วมกับกรมควบคุมโรคและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จัดทำแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าและกำหนดหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและกำจัดโรค เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันโรคในสัตว์ การควบคุมประชากรสุนัข การบริหารจัดการสุนัขจรจัด และการบังคับใช้กฎหมายทั้งของส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเห็นพ้องกันว่าประเทศที่จะทำให้ประเทศไทยปลอดจากโรคพิษสุนัขบ้าภายในปี พ.ศ. 2563 ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การควบคุมโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) กำหนด ควรต้องมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงหรือการปล่อยสัตว์ ซึ่งจะเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการควบคุมและวางแผนการควบคุมกำจัดโรครวมถึงการควบคุมจำนวนสุนัขในที่สาธารณะ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผลักดันให้ยุทธศาสตร์การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าประสบความสำเร็จตามระยะเวลาที่ได้มุ่งหวังไว้ กรมปศุสัตว์จึงขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

ข้อกำหนดพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

มาตรา 5 เจ้าของสุนัขต้องจัดการให้สุนัขรับการฉีดวัคซีนครั้งแรกเมื่ออายุ 2-4 เดือนและครั้งต่อไปตามที่กำหนดในใบรับรองการฉีดวัคซีน

มาตรา 6 เมื่อสัตว์ได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว ต้องติดเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ที่ตัวสัตว์ให้เห็นชัดเจนและเก็บใบรับรองการฉีดวัคซีนไว้ หากชำรุดหรือสูญหายให้แจ้งต่อสัตวแพทย์เพื่อขอรับเครื่องหมายหรือใบรับรองดังกล่าวแทนของเดิม

มาตรา 21 ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 5 และ 6 มีความผิดระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

การขอความร่วมมือจาก อปท.

เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยตรวจตราและแจ้งเบาะแสผู้กระทำความผิดแก่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ดำเนินต่อไป

2. การควบคุมไม่ให้สุนัขจรจัดในที่สาธารณะ

ข้อกำหนดพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

มาตรา 9 เจ้าของต้องไม่ปล่อยสัตว์ออกมาในที่สาธารณะโดยเฉพาะสัตว์ที่ไม่มีเครื่องหมายประจำตัว จะถูกเจ้าพนักงานท้องถิ่นจับสัตว์กักขัง 5 วัน ถ้าไม่มีผู้ไปรับจะถูกทำลาย

ข้อกำหนดพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

มาตรา 29 ท้องถิ่นสามารถกำหนดส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของพื้นที่เป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์อาจกำหนดเป็นเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทโดยเด็ดขาดหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนด

มาตรา 30 เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบสัตว์โดยไม่ปรากฏเจ้าของในที่สาธารณะอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 29 เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์อย่างน้อย 30 วัน เพื่อรอผู้มารับ หากไม่มีผู้มารับเจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถขายทอดตลาดหรือทำลายได้ตามสมควร

มาตรา 73 ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 29 และ 30 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท

การขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดให้ทุกพื้นที่เป็นพื้นที่ปลอดสุนัขจรจัด และหากพบเห็นสุนัขจรจัดก็สามารถเข้าจับเพื่อกักขัง เพื่อรอผู้มารับ หรือขายทอดตลาดหรือทำลายได้ตามสมควร และสามารถดำเนินการกับผู้ปล่อยหรือเลี้ยงสุนัขในที่สาธารณะอีกด้วย

3. การขึ้นทะเบียนสุนัขและการเฝ้าระวังการเคลื่อนย้ายสุนัขเข้าออกในพื้นที่

ข้อกำหนดพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

มาตรา 29 ท้องถิ่นสามารถกำหนดส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของพื้นที่เป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์อาจกำหนดเป็นเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทโดยเด็ดขาดหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนด

การขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากการขึ้นทะเบียนสุนัขเป็นวิธีการที่กำหนดจำนวนสุนัขที่ดีที่สุด ดังนั้นจึงขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการขึ้นทะเบียนสุนัข ซึ่งเมื่อมีการขึ้นทะเบียนแล้วก็สามารถที่จะดำเนินการเฝ้าระวังการเคลื่อนย้ายสุนัขเข้าออกในพื้นที่ได้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงหรือการปล่อยสัตว์ที่มีการบรรจุเรื่องการขึ้น/จดทะเบียนสุนัข (ตามตัวอย่างข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548)

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือประกาศ เรื่องวิธีและขั้นตอนขึ้น/จดทะเบียนโดยอาศัยอำนาจตามข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงหรือการปล่อยสัตว์ (ตามตัวอย่างระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550)

เอกสารแนบ

1. พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535
2. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
3. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2548
4. ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535
เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติ โรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ไว้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2498

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

สัตว์ควบคุม หมายความว่า สุนัขหรือสัตว์อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

เจ้าของ หมายความว่า ผู้ครอบครองด้วย

วัคซีน หมายความว่า วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับสัตว์

เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ หมายความว่า เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ควบคุม

อาการของโรคพิษสุนัขบ้า หมายความว่า ในกรณีของสุนัข อาการ ที่สุนัขนั้นดุร้าย วิ่งเพ่นพ่าน กัดสิ่งกีดขวาง หรือเซื่องซึม ชุกตัวในที่มืด ปากอ้า ลิ้นห้อยและสีแดงคล้ำ น้ำลายไหล ตัวแข็ง หรือขาอ่อนเปลี้ย เดินโซเซ และ ในกรณีของสัตว์ควบคุมอื่นอาการตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ หมายความว่า ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุม บำบัดโรคสัตว์

สัตวแพทย์ หมายความว่า สัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และหมายความรวมถึงผู้ ซึ่งมีวุฒิไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาสัตวแพทยศาสตร์ ซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็น สัตวแพทย์เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า สัตวแพทย์และผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
เจ้าพนักงานท้องถิ่น หมายความว่า

- (1) นายกเทศมนตรีสำหรับในเขตเทศบาล
- (2) ประธานกรรมการสุขาภิบาลสำหรับในเขตสุขาภิบาล
- (3) ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (4) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร
- (5) ปลัดเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยา

(6) หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น สำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

อธิบดี หมายความว่า อธิบดีกรมปศุสัตว์

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องจัดการให้สัตว์ควบคุมทุกตัวได้รับการฉีดวัคซีนจากสัตวแพทย์ หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ตามกำหนดเวลาดังนี้

(1) ในกรณีของสุนัข ให้เจ้าของจัดการให้สุนัขได้รับการฉีดวัคซีนครั้งแรกเมื่อสุนัขนั้นมีอายุตั้งแต่สองเดือนขึ้นไปแต่ไม่เกินสี่เดือน และได้รับการฉีดวัคซีนครั้งต่อไปตามระยะเวลาที่กำหนดในใบรับรองการฉีดวัคซีน

(2) ในกรณีของสัตว์ควบคุมอื่น ให้เจ้าของจัดการให้สัตว์ควบคุมดังกล่าวได้รับการฉีดวัคซีนตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่สัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์เป็นผู้ฉีดวัคซีน เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องเสียค่าธรรมเนียม ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และในกรณีที่เจ้าของสัตว์ควบคุมแจ้งให้สัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ไปทำการฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ควบคุม ณ สถานที่ของเจ้าของสัตว์ควบคุม เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องเสียค่าใช้จ่ายตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา 6 เมื่อสัตว์ควบคุมได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว สัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ซึ่งเป็นผู้ฉีดวัคซีนต้องมอบเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ซึ่งแสดงว่าสัตว์ควบคุมนั้นได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว และใบรับรองการฉีดวัคซีนให้แก่เจ้าของสัตว์ควบคุม

เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องแสดงเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามวรรคหนึ่งไว้ที่ตัวสัตว์ควบคุมให้เห็นได้ชัดเจน

ลักษณะเครื่องหมายประจำตัวสัตว์และใบรับรองการฉีดวัคซีนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา 7 ในกรณีที่เครื่องหมายประจำตัวสัตว์หรือใบรับรองการฉีดวัคซีนตามมาตรา 6 สูญหาย หรือชำรุดในสาระสำคัญก่อนที่เครื่องหมายประจำตัวสัตว์หมดอายุหรือก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบรับรองการฉีดวัคซีนนั้นแล้วแต่กรณี ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมขอรับเครื่องหมายประจำตัวสัตว์หรือใบรับรองการฉีดวัคซีนแทนของเดิม แล้วแต่กรณีภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบเหตุนั้น และต้องแสดงเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ดังกล่าวไว้ที่ตัวสัตว์ควบคุมให้เห็นได้ชัดเจน

ในกรณีที่เจ้าของสัตว์ควบคุมขอรับเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ หรือใบรับรองการฉีดวัคซีนแทนของเดิม ตามวรรคหนึ่งจากสัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 8 สัตวแพทย์ต้องเก็บสำเนาใบรับรองการฉีดวัคซีนและหลักฐานการจ่ายเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามมาตรา 6 ไว้ตามระเบียบของทางราชการ

ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ต้องเก็บสำเนาใบรับรองการฉีดวัคซีนและหลักฐานการจ่ายเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามมาตรา 6 ไว้ตามระยะเวลาที่กำหนดในใบรับรองการฉีดวัคซีนนั้น

มาตรา 9 ในที่สาธารณะ ถ้าปรากฏว่าสัตว์ควบคุมใดไม่มีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามมาตรา 6 หรือ มาตรา 7 หรือมีแต่เป็นเครื่องหมายประต้วสัตว์ปลอม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจับสัตว์ควบคุมนั้นเพื่อกักขัง ถ้าไม่มีเจ้าของมาขอรับคืนภายในห้าวัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายสัตว์ควบคุมนั้นได้

มาตรา 10 เพื่อป้องกันการแพร่โรคพิษสุนัขบ้า ให้สัตว์แพทย์มีอำนาจเข้าไปในบ้าน โรงเรือน หรือสถานที่ เพื่อปฏิบัติการดังต่อไปนี้

- (1) สอบถามจำนวน เพศ พันธุ์ อายุ และสีของสัตว์ควบคุมจากเจ้าของสัตว์ควบคุม
- (2) ในกรณีที่พบว่าสัตว์ควบคุมใดยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรา 5 ให้ฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ควบคุมนั้น ในการนี้เจ้าของสัตว์ควบคุมนั้นต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า
- (3) นำหัวสัตว์ควบคุมที่ตายหรือมีเหตุสงสัยว่าตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าไปรับการตรวจชันสูตร
- (4) สั่งให้เจ้าของสัตว์ควบคุมทำลายซากสัตว์ควบคุมที่ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าด้วยวิธีฝังหรือวิธีอื่นใด การเข้าไปในบ้าน โรงเรือน หรือสถานที่ ตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก

มาตรา 11 เมื่อปรากฏว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าให้เจ้าของสัตว์ควบคุมนั้นแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่พบว่าสัตว์ควบคุมนั้นมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า

มาตรา 12 ในกรณีที่สัตว์ควบคุมใดถูกสัตว์ควบคุมอื่นที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ไม่ว่าสัตว์ควบคุมที่ถูกกัดจะได้รับการฉีดวัคซีนแล้วหรือไม่ ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมนั้นแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่รู้ว่าถูกกัด เพื่อให้สัตว์ควบคุมนั้นได้รับการฉีดวัคซีน

ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมเฝ้าสังเกตอาการของสัตว์ควบคุมที่ถูกกัดไว้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนนับแต่เวลาที่รู้ว่าถูกกัด หากปรากฏว่าสัตว์ควบคุมนั้นมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมกักขังสัตว์ควบคุมนั้นไว้และแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานท้องถิ่นภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่พบว่าสัตว์ควบคุมนั้นมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า

ในกรณีที่สัตว์ควบคุมที่เจ้าของสัตว์ควบคุมเฝ้าสังเกตอาการตามวรรคสอง ตายหรือสูญหายภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมนั้นแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่รู้ว่า ตาย หรือสูญหาย และให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 13 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้รับแจ้งตามมาตรา 11 หรือมาตรา 12 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งต่อสัตวแพทย์เพื่อดำเนินการต่อไปตามมาตรา 14

มาตรา 14 เมื่อสัตวแพทย์ได้รับแจ้งหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าในยานพาหนะ บ้าน โรงเรือน หรือสถานที่ใด ถ้าสัตวแพทย์มีอำนาจเรียกตรวจยานพาหนะ หรือเข้าไปในบ้าน โรงเรือน หรือสถานที่ที่มีสัตว์ควบคุมดังกล่าวและมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่ปรากฏว่าสัตว์ควบคุมไม่มีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าแต่สัตวแพทย์เห็นว่าสัตว์ควบคุมดังกล่าวควรได้รับการฉีดวัคซีน ให้ฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ควบคุมนั้น ถ้าปรากฏว่าสัตว์ควบคุมนั้นได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรา 5 แล้ว เจ้าของสัตว์ควบคุมไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอีก แต่ถ้าปรากฏว่าสัตว์ควบคุมนั้นยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรา 5 เจ้าของสัตว์ควบคุมต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า

(2) ในกรณีที่สัตว์แพทย์สงสัยว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าและยังมีได้มีการกักขังสัตว์ควบคุมนั้น ให้สัตว์แพทย์สั่งให้เจ้าของสัตว์ควบคุมกักขังสัตว์ควบคุมนั้นไว้โดยเร็ว เพื่อป้องกันมิให้แพร่โรคพิษสุนัขบ้าเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และสัตว์แพทย์ต้องไปตรวจอาการของสัตว์ควบคุมนั้นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

(3) ในกรณีที่สัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้สัตว์แพทย์มีอำนาจทำลายสัตว์ควบคุมนั้นได้ การเข้าไปในบ้าน โรงเรือน หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์ตก

มาตรา 15 ในที่สาธารณะ ถ้าปรากฏว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายสัตว์ควบคุมนั้นได้

มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่จะเกิดกับคนในกรณีที่สัตว์แพทย์พบว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า หรือมีเหตุสงสัยว่าสัตว์ควบคุมใดมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้า ให้สัตว์แพทย์รีบแจ้งพนักงานสาธารณสุขเพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อโดยเร็วที่สุด

มาตรา 17 เพื่อป้องกันการเกิดและการแพร่โรคพิษสุนัขบ้า ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดเขตท้องที่

(1) ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมนำสัตว์ควบคุมไปรับการฉีดวัคซีนจากสัตว์แพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตว์แพทย์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่สัตว์แพทย์กำหนดโดยสัตว์แพทย์ดังกล่าวจะได้ประกาศกำหนดวัน เวลา และสถานที่เพื่อการนั้น ปิดไว้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ณ สถานที่ที่จะทำการฉีดวัคซีน และสำนักงานเขตที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบลที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานเทศบาล สำนักงานสุขาภิบาล ศาลาว่าการเมืองพัทยา หรือที่ทำการขององค์การปกครองท้องถิ่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นสำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้นแล้วแต่กรณี

(2) ให้สัตว์แพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตว์แพทย์ไปทำการฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ควบคุม ณ สถานที่ของเจ้าของสัตว์ควบคุม

ในการฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ควบคุมตามวรรคหนึ่ง (1) และ (2) เจ้าของสัตว์ควบคุมไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมประกาศของอธิบดีตามมาตรา 17 ให้แจ้งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อแจ้งให้ราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการแล้วแต่กรณี

มาตรา 18 ในการโอนกรรมสิทธิ์สัตว์ควบคุมที่ได้รับการฉีดวัคซีนแล้วเจ้าของสัตว์ควบคุมต้องมอบเครื่องหมายประจำตัวสัตว์และใบรับรองการฉีดวัคซีนตามมาตรา 6 หรือมาตรา 7 ให้ผู้รับโอนด้วย

ถ้าเป็นสัตว์ควบคุมที่อยู่ในระหว่างการเฝ้าสังเกตอาการตามมาตรา 12 วรรคสอง ห้ามมิให้มีการจำหน่าย จ่าย โอน สัตว์ควบคุมนั้น

มาตรา 19 ในกรณีที่สัตว์อื่นนอกจากสัตว์ควบคุมถูกสัตว์ควบคุมที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ให้นำมาตรา 10 วรรคหนึ่ง (3) (4) และวรรคสอง มาตรา 12 และมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (2) (3) และวรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 20 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 21 เจ้าของสัตว์ควบคุมผู้ใดไม่จัดการให้สัตว์ควบคุมได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรา 5 หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 วรรคสอง มาตรา 7 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 18 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา 22 สัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 8 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา 23 ผู้ใดใช้เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ซึ่งแสดงว่าสัตว์ควบคุมนั้นได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว หรือใบรับรองการฉีดวัคซีนอันเป็นเท็จ หรือขัดขวาง หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่สัตวแพทย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 9 มาตรา 10 วรรคหนึ่ง มาตรา 14 วรรคหนึ่ง มาตรา 15 หรือมาตรา 19 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 24 เจ้าของสัตว์ควบคุมหรือเจ้าของสัตว์อื่นตามมาตรา 19 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสัตวแพทย์ตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง (4) หรือ มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 11 หรือมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 25 เจ้าของสัตว์ควบคุมหรือเจ้าของสัตว์อื่นตามมาตรา 19 ผู้ใดไม่เฝ้าสังเกตอาการสัตว์ควบคุมหรือสัตว์อื่นที่ถูกกักไว้ตามมาตรา 12 หรือเจ้าของสัตว์ควบคุมฝ่าฝืนมาตรา 18 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 26 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นแล้วแต่กรณี มีอำนาจเปรียบเทียบได้ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้วให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

มาตรา 27 ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมซึ่งมีสัตว์ควบคุมที่มีอายุครบกำหนดได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรา 5 ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ดำเนินการตามมาตรา 5 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 28 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งสัตวแพทย์และพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
อานันท์ ปันยารชุน
นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

การฉีดวัคซีน	ตัวละ	40 บาท
เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามมาตรา 6 หรือมาตรา 7	อันละ	10 บาท
ใบรับรองการฉีดวัคซีนตามมาตรา 6 หรือมาตรา 7	ฉบับละ	10 บาท

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อที่อันตรายต่อมนุษย์และสัตว์และบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2498 ยังไม่เหมาะสมที่จะควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลดี นอกจากนั้นกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและป้องกันโรคระบาดสัตว์ตามพระราชบัญญัติ โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 มีสัตวแพทย์เพียงพอปฏิบัติหน้าที่อยู่ทั่วประเทศ ก็สามารถผลิตวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับสัตว์ได้เองในราคาถูกลง จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมและเหมาะสมในการควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้มีบทบัญญัติที่เหมาะสมยิ่งขึ้นและกำหนดให้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2535
เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการใช้อุจจาระ เป็นปύ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2484
- (2) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2495
- (3) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2497
- (4) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2505
- (5) พระราชบัญญัติสาธารณสุข (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2527
- (6) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระเป็นปύ พุทธศักราช 2480
- (7) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระเป็นปύ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2484
- (8) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระเป็นปύ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2497

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

สิ่งปฏิกูล หมายความว่า อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายความรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถูพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

ที่หรือทางสาธารณะ หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชนและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือใช้สัญจรได้

อาคาร หมายความว่า ตึก บ้าน เรือน โรง ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงานหรือสิ่งที่สร้างขึ้นอย่างอื่น ซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้

ตลาด หมายความว่า สถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักขมูม เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผักผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้วหรือของเสีง่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึง บริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับผู้ค้าใช้เป็นที่พักขมูมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำ หรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด

สถานที่จำหน่ายอาหาร หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือ บริเวณใดๆ ที่มีใช้ที่หรือทางสาธารณะ ที่จัดไว้เพื่อประกอบอาหารหรือปรุงอาหารจนสำเร็จและจำหน่ายให้ผู้ซื้อสามารถบริโภคได้ทันที ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายโดยจัดให้มีบริเวณไว้สำหรับการบริโภค ณ ที่นั้น หรือนำไปบริโภคที่อื่นก็ตาม

สถานที่สะสมอาหาร หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือบริเวณใดๆ ที่มีใช้ที่หรือทางสาธารณะ ที่จัดไว้สำหรับเก็บอาหารอันมีสภาพเป็นของสดหรือของแห้งหรืออาหารในรูปลักษณะอื่นใด ซึ่งผู้ซื้อต้องนำไปทำ ประกอบหรือปรุงเพื่อบริโภคในภายหลัง

ราชการส่วนท้องถิ่น หมายความว่า เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์การปกครองท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น

ข้อกำหนดของท้องถิ่น หมายความว่า ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือ ข้อบังคับซึ่งตราขึ้นโดยราชการส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานท้องถิ่น หมายความว่า

- (1) นายกเทศมนตรีสำหรับในเขตเทศบาล
- (2) ประธานกรรมการสุขาภิบาลสำหรับในเขตสุขาภิบาล
- (3) ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (4) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร
- (5) ปลัดเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยา
- (6) หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น

สำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

เจ้าพนักงานสาธารณสุข หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสาธารณสุข

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานสาธารณสุข กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1 บททั่วไป

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวง ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือ กำกับดูแล สำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้

(2) กำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน และวิธีดำเนินการเพื่อตรวจสอบควบคุมหรือกำกับดูแล หรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปทุกท้องถิ่นหรือให้ใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งก็ได้

มาตรา 7 เมื่อมีกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 6 ใช้บังคับในท้องถิ่นใด ให้ราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นซึ่งมีกิจการหรือการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของท้องถิ่นนั้นดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง ในการนี้ หากมีกรณีจำเป็นให้ราชการ ส่วนท้องถิ่นออกข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือแก้ไขปรับปรุงข้อกำหนดของท้องถิ่นที่ใช้บังคับอยู่ก่อนมีกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 6 เพื่อกำหนดรายละเอียด การดำเนินการในเขตท้องถิ่นนั้นให้เป็นไปตามกฎกระทรวงดังกล่าวได้

ข้อกำหนดของท้องถิ่นใดถ้าขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 6 ให้บังคับตามกฎกระทรวงนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็น หรือมีเหตุผลเป็นพิเศษเฉพาะท้องถิ่น ราชการส่วนท้องถิ่นอาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นในเรื่องใดขัดหรือแย้งกับที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 6 ได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

มาตรา 8 ในกรณีที่เกิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนซึ่งจำเป็นต้องมีการแก้ไขโดยเร่งด่วน ให้อธิบดีกรมอนามัยมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าของวัตถุหรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายดังกล่าวระงับการกระทำหรือให้กระทำการใดๆ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายเช่นว่านั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าบุคคลซึ่งได้รับคำสั่งตามวรรคหนึ่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายในระยะเวลาตามสมควร อธิบดีกรมอนามัยจะสั่งให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติการใดๆ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายดังกล่าวแล้วนั้นแทนก็ได้ ในการนี้ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์ และบุคคลซึ่งได้รับคำสั่งดังกล่าวต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้อธิบดีกรมอนามัยแจ้งแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติการตามความในวรรคสองสำหรับในเขตท้องที่จังหวัดนั้น

หมวด 2 คณะกรรมการสาธารณสุข

มาตรา 9 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการสาธารณสุข ประกอบด้วยปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินห้าคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการสาธารณสุข เป็นกรรมการและอธิบดีกรมอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 10 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย แผนงานและมาตรการเกี่ยวกับการสาธารณสุข และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับการสาธารณสุขตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

(2) ศึกษา วิเคราะห์และให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งเกี่ยวกับการสาธารณสุข

(3) ให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง และต่อราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น

(4) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(5) กำหนดโครงการและประสานงานระหว่างส่วนราชการและราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ควบคุม สอดส่องการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุขเพื่อรายงานต่อรัฐมนตรี

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา 11 ในกรณีที่ปรากฏแก่คณะกรรมการว่าราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นซึ่งมีเขตอำนาจในท้องถิ่นใด ไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการแจ้งต่อผู้มีอำนาจควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเพื่อสั่งให้ราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่หรือแก้ไขการดำเนินการให้เป็นไปโดยถูกต้องภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร

มาตรา 12 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) รัฐมนตรีให้ออก

(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

(5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 14 ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้นหรือของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน แล้วแต่กรณี

มาตรา 15 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่ง ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 16 ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย และให้นำมาตรา 15 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 17 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้ ในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 16 คณะหนึ่งคณะใด เป็นผู้ที่มีอำนาจออกคำสั่งดังกล่าวแทนคณะกรรมการเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการนั้นได้

หมวด 3 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

มาตรา 18 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่นหรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้

มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือ กำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้
- (2) กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน
- (3) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใดๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้นๆ
- (4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บและขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 จะพึงเรียกเก็บได้
- (6) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์

หมวด 4

สัญลักษณ์ของอาคาร

มาตรา 21 เมื่อปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคารหรือส่วนของอาคารใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคาร มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือปล่อยให้สภาพทรุดโทรมจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยหรือมีลักษณะไม่ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้น จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอนอาคาร หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคารทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจัดการอย่างอื่นตามความจำเป็นเพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร

มาตรา 22 เมื่อปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคารใดมีสินค้าเครื่องเรือนหรือสัมภาระสะสมไว้มากเกินสมควร หรือจัดสิ่งของเหล่านั้นซับซ้อนกันเกินไป จนอาจเป็นเหตุให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้โทษใดๆ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยหรือไม่ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารย้ายสินค้า เครื่องเรือนหรือสัมภาระออกจากอาคารนั้น หรือให้จัดสิ่งของเหล่านั้นเสียใหม่ เพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์หรือให้กำจัดสัตว์ซึ่งเป็นพาหะของโรคภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร

มาตรา 23 ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารผู้ใดดำเนินการตาม มาตรา 21 หรือมาตรา 22 และผู้นั้นละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายในเวลาที่กำหนด เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการแทนได้ โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองดังกล่าวต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

มาตรา 24 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมมิให้อาคารใดมีคนอยู่มากเกินไปจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่ในอาคารนั้น ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดจำนวนคนต่อจำนวนพื้นที่ของอาคารที่ถือว่ามีคนอยู่มากเกินไป ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพความเจริญ จำนวนประชากร และย่านชุมชนของแต่ละท้องถิ่น

เมื่อมีประกาศของรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารตามประกาศนั้นยอมหรือจัดให้อาคารของตนมีคนอยู่เกินจำนวนที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด 5

เหตุรำคาญ

มาตรา 25 ในกรณีที่มีเหตุอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ

(1) แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อบน้ำ ส้วม หรือที่ใส่มูลหรือเถ้า หรือสถานที่อื่นใดซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสมสกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมสิ่งของ มีการเททิ้งสิ่งใดเป็นเหตุให้หมักกลิ่นเหม็นหรือละอองสารเป็นพิษ หรือเป็นหรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรค หรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

- (2) การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (3) อาคารอันเป็นที่อยู่ของคนหรือสัตว์ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือการควบคุมสารเป็นพิษหรือมีแต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็น หรือละอองสารเป็นพิษอย่างพอเพียงจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (4) การกระทำใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เหมม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใดจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (5) เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 26 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจห้ามผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ก่อเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่ เอกชนรวมทั้งการระงับเหตุรำคาญด้วย ตลอดทั้งการดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษา บรรเทาถนน ทางบก ทางน้ำ รางระบายน้ำ คู คลอง และสถานที่ต่างๆ ในเขตของตนให้ปราศจากเหตุรำคาญ ในการนี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัดและควบคุมเหตุรำคาญต่างๆ ได้

มาตรา 27 ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้น ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกในอนาคต ให้ระบุไว้ในคำสั่งได้

ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง และเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นระงับเหตุรำคาญนั้น และอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญนั้นขึ้นอีกโดยบุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการนั้น

มาตรา 28 ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชน ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานะนั้นระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นว่าสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับเหตุรำคาญนั้น หรือสมควร กำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในอนาคตให้ระบุไว้ในคำสั่งได้

ในกรณีที่ไม่มี การปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจระงับเหตุรำคาญนั้นและอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก และถ้าเหตุรำคาญเกิดขึ้นจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานะนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในสถานที่เอกชนอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนจนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าได้มีการระงับเหตุรำคาญนั้นแล้วก็ได้

หมวด 6

การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์

มาตรา 29 เพื่อประโยชน์ในการรักษาภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของพื้นที่ในเขตอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ได้

การออกข้อกำหนดของท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ราชการส่วนท้องถิ่นอาจกำหนดให้เป็นเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทโดยเด็ดขาดหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนด หรือเป็นเขตที่การเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทต้องอยู่ในภายใต้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

มาตรา 30 ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบสัตว์ในที่หรือทางสาธารณะอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 29 โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์ดังกล่าวไว้เป็นเวลาอย่างน้อยสามสิบวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วยังไม่มีผู้ใดมาแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของเพื่อรับสัตว์คืน ให้สัตว์นั้นตกเป็นของราชการส่วนท้องถิ่น แต่ถ้าการกักสัตว์ไว้ อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สัตว์นั้นหรือสัตว์อื่น หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะจัดการขายหรือขายทอดตลาดสัตว์นั้นตามควรแก่กรณีก่อนถึงกำหนดเวลาดังกล่าวก็ได้ เงินที่ได้จากการขายหรือขายทอดตลาดเมื่อได้หักค่าใช้จ่ายในการขายหรือขายทอดตลาดและค่าเลี้ยงดูสัตว์แล้ว ให้เก็บรักษาไว้แทนสัตว์

ในกรณีที่มิได้มีการขายหรือขายทอดตลาดสัตว์ตามวรรคหนึ่ง และเจ้าของสัตว์มาขอรับสัตว์คืนภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง เจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูสัตว์ให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นตามจำนวนที่ได้จ่ายจริงด้วย

ในกรณีที่ปรากฏว่าสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบนั้นเป็นโรคติดต่ออันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรได้

หมวด 7

กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

มาตรา 31 ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตามมาตรา 31 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินกิจการตาม (1) ปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

มาตรา 33 เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 32 (1) ใช้บังคับ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการตามประเภทที่มีข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมตามมาตรา 32 (1) ในลักษณะที่เป็นการค้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

ในการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจกำหนดเงื่อนไขโดยเฉพาะให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติเพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของสาธารณชนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้โดยทั่วไปในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 32 (2) ก็ได้

ใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้ใช้ได้สำหรับกิจการประเภทเดียวและสำหรับสถานที่แห่งเดียว

หมวด 8

ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร

มาตรา 34 ห้ามมิให้ผู้ใดจัดตั้งตลาด เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

การเปลี่ยนแปลง ขยายหรือลดสถานที่หรือบริเวณที่ใช้เป็นตลาดภายหลังจากที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ออกใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะกระทำมิได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์การของรัฐที่ได้จัดตั้งตลาดขึ้นตามอำนาจหน้าที่ แต่ในการดำเนินกิจการตลาดจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้รับใบอนุญาตตามบทบัญญัติอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้ด้วย และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเป็นหนังสือให้ผู้จัดตั้งตลาดตามวรรคนี้ปฏิบัติเป็นการเฉพาะรายก็ได้

มาตรา 35 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลตลาด ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดที่ตั้ง เนื้อที่ แพนผังและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างและสุขลักษณะ

(2) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสถานที่ การวางสิ่งของและการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการตลาด

(3) กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะและอนามัย การจัดให้มีที่รวบรวมหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย การระบายน้ำทิ้ง การระบายอากาศ การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ

มาตรา 36 ผู้ใดขายของหรือช่วยขายของในตลาด ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 37

มาตรา 37 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการขายของในตลาดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ผู้ขายของ และผู้ช่วยขายของในตลาดปฏิบัติให้ถูกต้องเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดบริเวณที่ขายของ สุขลักษณะส่วนบุคคล และสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ประุง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ น้ำใช้และของใช้ต่างๆ

มาตรา 38 ผู้ใดจะจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารในอาคารหรือพื้นที่ใดซึ่งมีพื้นที่เกินสองร้อยตารางเมตรและมีใช้เป็นการขายของในตลาด ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56 ถ้าสถานที่ดังกล่าวมีพื้นที่ไม่เกินสองร้อยตารางเมตร ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อขอรับหนังสือรับรองการแจ้งตามมาตรา 47 ก่อนการจัดตั้ง

มาตรา 39 ผู้จัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารซึ่งได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 56 หรือหนังสือรับรองการแจ้งตามมาตรา 48 และผู้จำหน่าย ทำ ประกอบ ปปรุง เก็บหรือสะสมอาหารในสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารตามมาตรา 38 ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามมาตรา 40 หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง

มาตรา 40 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรือกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหารที่ได้รับใบอนุญาต หรือได้รับหนังสือรับรองการแจ้งให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดประเภทของสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารตามประเภทของอาหารหรือตามลักษณะของสถานที่ประกอบกิจการหรือตามวิธีการจำหน่าย
- (2) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดตั้ง ใช้ และดูแลรักษาสถานที่และสุขลักษณะของบริเวณที่ใช้จำหน่ายอาหาร ที่จัดไว้สำหรับบริโภคอาหาร ที่ใช้ทำ ประกอบ หรือปรุงอาหาร หรือที่ใช้สะสมอาหาร
- (3) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการป้องกันโรคติดต่อ
- (4) กำหนดเวลาจำหน่ายอาหาร
- (5) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้จำหน่ายอาหาร ผู้ปรุงอาหารและผู้ให้บริการ
- (6) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะของอาหาร กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ปปรุง เก็บรักษาหรือสะสมอาหาร
- (7) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ น้ำใช้ และของใช้อื่นๆ

หมวด 9

การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

มาตรา 41 เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลที่หรือทางสาธารณะเพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป

ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายโดยลักษณะวิธีการจัดวางสินค้าในที่หนึ่งที่ได้เป็นปกติหรือเร่ขายเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

ในการออกใบอนุญาตตามวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นระบุชนิด หรือประเภทของสินค้า ลักษณะวิธีการจำหน่ายสินค้า และสถานที่ที่จะจัดวางสินค้าเพื่อจำหน่ายในกรณีที่จะมีการจัดวางสินค้าในที่หนึ่งที่ได้เป็นปกติ รวมทั้งจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควรไว้ในใบอนุญาตด้วยก็ได้

การเปลี่ยนแปลงชนิดหรือประเภทของสินค้า ลักษณะวิธีการจำหน่ายสินค้าหรือสถานที่จัดวางสินค้าให้แตกต่างไปจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาต จะกระทำมิได้ต่อเมื่อผู้รับใบอนุญาตได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้จัดแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไว้ในใบอนุญาตแล้ว

มาตรา 42 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจรรยาบรรณมีอำนาจออกประกาศดังต่อไปนี้

(1) กำหนดบริเวณที่หรือทางสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตห้ามจำหน่ายหรือซื้อสินค้าโดยเด็ดขาด

(2) กำหนดบริเวณที่หรือทางสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตที่ห้ามจำหน่ายสินค้าบางชนิดหรือบางประเภท หรือเป็นเขตห้ามจำหน่ายสินค้าตามกำหนดเวลา หรือเป็นเขตห้ามจำหน่ายสินค้าโดยวิธีการจำหน่ายในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจำหน่ายสินค้าในบริเวณนั้น

ในการดำเนินการตาม (1) หรือ (2) ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ สถานที่ทำการของราชการส่วนท้องถิ่นและบริเวณที่จะกำหนดเป็นเขตตาม (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี และต้องกำหนดวันที่จะบังคับตามประกาศนั้นมีให้น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันประกาศ

มาตรา 43 เพื่อประโยชน์ของประชาชนและการควบคุมการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้จำหน่ายหรือผู้ช่วยจำหน่ายสินค้า

(2) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะในการใช้ กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ปรง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ น้ำใช้ และของใช้ต่างๆ

(3) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดวางสินค้าและการระบายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

(4) กำหนดเวลาสำหรับการจำหน่ายสินค้า

(5) กำหนดการอื่นที่จำเป็นเพื่อการรักษาความสะอาดและป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ รวมทั้งการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการป้องกันโรคติดต่อ

หมวด 10

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุข

มาตรา 44 เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือให้ส่งเอกสารหลักฐานใด เพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) เข้าไปในอาคารหรือสถานที่ใดๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียกหนังสือรับรองการแจ้งหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น

(3) แนะนำให้ผู้ได้รับอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง ปฏิบัติให้ถูกต้องตามเงื่อนไขใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้งหรือตามข้อกำหนดของท้องถิ่นหรือตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ยึดหรืออายัดสิ่งของใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือเพื่อนำไปทำลายในกรณีจำเป็น

(5) เก็บหรือนำสินค้าหรือสิ่งของใดๆ ที่สงสัยว่าจะไม่ถูกสุขลักษณะหรือจะก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากอาคารหรือสถานที่ใดๆ เป็นปริมาณตามสมควรเพื่อเป็นตัวอย่างในการตรวจสอบตามความจำเป็นได้โดยไม่ต้องใช้ราคา

ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ในเขตอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในเรื่องใดหรือทุกเรื่องก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นบุคคลดังกล่าวจะต้องแสดงบัตรประจำตัวตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย และให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 45 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ดำเนินกิจการใดๆ ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ข้อกำหนดของท้องถิ่นหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการดำเนินกิจการนั้น ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินกิจการนั้นแก้ไขหรือปรับปรุงให้ถูกต้องได้ และถ้าผู้ดำเนินกิจการไม่แก้ไข หรือถ้าการดำเนินกิจการนั้นจะก่อให้เกิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่งให้ผู้นั้นหยุดดำเนินกิจการนั้นไว้ทันที เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าปราศจากอันตรายแล้วก็ได้

คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งไว้ตามสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีคำสั่งให้หยุดดำเนินกิจการทันที และต้องทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้ดำเนินกิจการซึ่งจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งทราบ ในกรณีที่ไม่พบผู้ดำเนินกิจการหรือผู้ดำเนินกิจการไม่ยอมรับคำสั่งดังกล่าว ให้ส่งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือปิดคำสั่งนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของผู้ดำเนินกิจการ และให้ถือว่าผู้นั้นได้ทราบคำสั่งแล้ว ตั้งแต่เวลาที่คำสั่งไปถึงหรือวันเปิดคำสั่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา 46 ในกรณีที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขพบเหตุที่ไม่ถูกต้องหรือมีการกระทำใดๆ ที่ฝ่าฝืนต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือข้อกำหนดของท้องถิ่น ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขแจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหตุตามวรรคหนึ่งจะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน หรือจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชนเป็นส่วนรวมซึ่งสมควรจะดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการไม่ถูกต้องหรือฝ่าฝืนดังกล่าวแก้ไขหรือระงับเหตุ นั้น หรือดำเนินการใดๆ เพื่อแก้ไขหรือระงับเหตุ นั้นได้ตามสมควร แล้วให้แจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ

มาตรา 47 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุข และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 44 เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และเพื่อประโยชน์ในการจับกุมหรือปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หมวด 11

หนังสือรับรองการแจ้ง

มาตรา 48 การแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบเพื่อดำเนินกิจการตามมาตรา 38 และหนังสือรับรองการแจ้งให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่น

เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้รับแจ้ง ให้ออกใบรับแก่ผู้แจ้งเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการประกอบกิจการตามที่แจ้ง ได้ชั่วคราวในระหว่างเวลาที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังมีได้ออกหนังสือรับรองการแจ้ง

ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจการแจ้งให้ถูกต้องตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ถ้า การแจ้งเป็นไปโดยถูกต้องให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกหนังสือรับรองการแจ้งให้ผู้แจ้งภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันที่ ได้ รับการแจ้ง

ในใบรับแจ้งหรือหนังสือรับรองการแจ้ง เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้แจ้งหรือผู้ได้รับหนังสือ รับรองการแจ้งปฏิบัติเป็นการเฉพาะรายก็ได้

ในกรณีที่การแจ้งไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งให้ผู้แจ้งทราบภายในเจ็ดวันทำการนับ แต่วันที่ได้รับการแจ้ง ถ้าผู้แจ้งไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งจากเจ้าพนักงาน ท้องถิ่น ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้การแจ้งของผู้แจ้งเป็นอันสิ้นผล แต่ถ้าผู้แจ้งได้ดำเนินการแก้ไขภายในเวลา ที่กำหนดแล้วให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกหนังสือรับรองการแจ้งให้ผู้แจ้งภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งซึ่ง มีรายละเอียดถูกต้องตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 49 ผู้ได้รับหนังสือรับรองการแจ้งต้องแสดงหนังสือรับรองการแจ้งไว้โดยเปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ที่ดำเนินกิจการตลอดเวลาที่ดำเนินกิจการ

มาตรา 50 ในกรณีที่หนังสือรับรองการแจ้งสูญหาย ถูกทำลายหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้ได้รับหนังสือ รับรองการแจ้งยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการแจ้งภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด

การขอรับใบแทนและการออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน ข้อกำหนดของท้องถิ่น

มาตรา 51 เมื่อผู้แจ้งตามมาตรา 48 ประสงค์จะเลิกกิจการหรือโอนการดำเนินกิจการให้แก่บุคคลอื่น ให้แจ้ง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบด้วย

มาตรา 52 ในกรณีที่ผู้ดำเนินกิจการใดดำเนินกิจการตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้โดยมิได้แจ้งต่อเจ้า พนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 48 และเคยได้รับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เพราะเหตุที่ฝ่าฝืนดำเนินกิจการโดยมิได้แจ้งต่อ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมาแล้วครั้งหนึ่ง ยังฝ่าฝืนดำเนินกิจการโดยมิได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นต่อไป ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดดำเนินกิจการไว้จนกว่าจะได้ดำเนินการแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตาม มาตรา 48 ถ้ายังฝ่าฝืน อีกให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งห้ามการดำเนินกิจการนั้นไว้ตามเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา 53 การแจ้งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 48 และคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 52 ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้แจ้งหรือผู้ดำเนินกิจการทราบ ในกรณีที่ไม่พบตัวหรือไม่ยอมรับหนังสือ ให้ส่งหนังสือการแจ้ง หรือคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ตอบรับหรือปิดหนังสือนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำงานของผู้ ที่ต้องรับหนังสือ และให้ถือว่าผู้นั้นได้ทราบหนังสือดังกล่าวแล้วตั้งแต่วันที่หนังสือไปถึงหรือวันปิดหนังสือ แล้วแต่กรณี

หมวด 12

ใบอนุญาต

มาตรา 54 ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้การประกอบกิจการใดหรือการกระทำใดต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอ และการออกใบอนุญาตในเรื่องนั้นได้

มาตรา 55 บรรดาใบอนุญาตที่ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต และให้ใช้ได้เพียงในเขตอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นที่ เป็นผู้ออกใบอนุญาตนั้น

การขอต่ออายุใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอพร้อมกับเสียค่าธรรมเนียมแล้ว ให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาต

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอต่ออายุใบอนุญาต และการอนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่น

มาตรา 56 เมื่อได้รับคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของคำขอ ถ้าปรากฏว่าคำขอดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ วิธีการหรือเงื่อนไขที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่น ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นรวบรวมความไม่ถูกต้องหรือความไม่สมบูรณ์นั้นทั้งหมดและแจ้งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขให้ถูกต้องและสมบูรณ์ในคราวเดียวกัน และในกรณีจำเป็นที่จะต้องส่งคืนคำขอแก่ผู้ขออนุญาตก็ให้ส่งคืนคำขอพร้อมแจ้ง ความไม่ถูกต้องหรือความไม่สมบูรณ์ให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับคำขอ

เจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องออกใบอนุญาตหรือมีหนังสือแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ขออนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับคำขอซึ่งมีรายละเอียดถูกต้องหรือครบถ้วนตามที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่น ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่อาจออกใบอนุญาตหรือยังไม่อาจมีคำสั่ง

ไม่อนุญาตได้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งการขยายเวลาและเหตุจำเป็นแต่ละครั้งให้ผู้ขออนุญาตทราบ ก่อนสิ้นกำหนดเวลาตามวรรคสอง หรือตามที่ได้ขยายเวลาไว้แล้วนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา 57 ผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องแสดงใบอนุญาตไว้โดยเปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบกิจการตลอดเวลาที่ประกอบกิจการ

มาตรา 58 ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่น

มาตรา 59 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตสำหรับกิจการใดไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือข้อกำหนดของท้องถิ่นที่ออกพระราชบัญญัตินี้หรือเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาตในเรื่องที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการประกอบกิจการตามที่ได้รับใบอนุญาตนั้น เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ภายในเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสิบห้าวัน

มาตรา 60 เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาต

- (1) ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปและมีเหตุที่จะต้องถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอีก
- (2) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) ไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงหรือข้อกำหนดของท้องถิ่นที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาตในเรื่องที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการประกอบกิจการตามที่ได้รับใบอนุญาต และการไม่ปฏิบัติหรือการปฏิบัติไม่ถูกต้องนั้นก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชนหรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

มาตรา 61 คำสั่งพักใบอนุญาตและคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตทราบ ในกรณีที่ไม่มีพบผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตไม่ยอมรับคำสั่งดังกล่าว ให้ส่งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ตอบรับหรือให้ปิดคำสั่งนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักทำการงานของผู้รับใบอนุญาต และให้ถือว่าผู้รับใบอนุญาตนั้นได้ทราบคำสั่งแล้วตั้งแต่วันที่คำสั่งไปถึง หรือวันเปิดคำสั่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา 62 ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตอีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

หมวด 13

ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ

มาตรา 63 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดค่าธรรมเนียมตามหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข และไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 64 บรรดาค่าธรรมเนียมและค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่น

มาตรา 65 ในกรณีที่มีข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินกิจการที่ ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อนดำเนินกิจการหรือต้องได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ให้แจ้งหรือผู้ได้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราและตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่นตลอดเวลาที่ยังดำเนินกิจการนั้น ถ้ามิได้เสียค่าธรรมเนียมภายในเวลาที่กำหนดให้ชำระค่าปรับเพิ่มขึ้นอีกร้อยละยี่สิบของจำนวนค่าธรรมเนียมที่ค้างชำระ เว้นแต่ผู้แจ้งหรือผู้ได้รับใบอนุญาตจะได้เลิกการดำเนินกิจการนั้นก่อนถึงกำหนดการเสียค่าธรรมเนียมครั้งต่อไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่น

ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่งค้างชำระค่าธรรมเนียมติดต่อกันเกินกว่าสองครั้ง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดการดำเนินกิจการไว้จนกว่าจะได้เสียค่าธรรมเนียมและค่าปรับจนครบจำนวน

หมวด 14

การอุทธรณ์

มาตรา 66 ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งตามมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง มาตรา 28 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสามมาตรา 45 มาตรา 48 วรรคห้า มาตรา 52 หรือมาตรา 65 วรรคสองหรือมีคำสั่งในเรื่องการไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีคำสั่งตามมาตรา 46 วรรคสอง ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุทุเลาการบังคับตามคำสั่ง เว้นแต่รัฐมนตรีจะเห็นสมควรให้มีการทุเลาการบังคับตามคำสั่งนั้นไว้ชั่วคราว

มาตรา 67 การพิจารณาอุทธรณ์ตามมาตรา 66 ให้รัฐมนตรีพิจารณาโดยไม่ชักช้า คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

หมวด 15

บทกำหนดโทษ

มาตรา 68 ผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 69 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีกรมอนามัยตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสาธารณสุขตามมาตรา 8 วรรคสอง หรือนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตามมาตรา 8 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 70 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 17 โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 71 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 19 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 34 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 72 ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่เสวยอาหาร ซึ่งมีพื้นที่เกินสองร้อยตารางเมตรโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ผู้ใดจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่เสวยอาหาร ซึ่งมีพื้นที่ไม่เกินสองร้อยตารางเมตรโดยไม่มีหนังสือรับรองการแจ้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 73 ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่นซึ่งออกตามความในมาตรา 20 (5) มาตรา 32 (2) มาตรา 35 (1) หรือ (4) หรือมาตรา 40 (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่นซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัตินี้นอกจากที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งหรือในมาตรา 37 หรือมาตรา 43 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 28 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสาม โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 23 มาตรา 27 วรรคสอง หรือมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 75 เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 24 วรรคสองต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าร้อยบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา 76 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดไว้ในใบ อนุญาตตามมาตรา 33 วรรคสอง หรือมาตรา 41 วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 77 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 41 วรรคสอง หรือฝ่าฝืนประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 42 (1) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 78 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 หรือฝ่าฝืนประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 42 (2) หรือข้อกำหนดของท้องถิ่นที่ออกตามมาตรา 43 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 79 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียก หรือไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน หรือขัดขวาง หรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้า พนักงานสาธารณสุข หรือผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 44 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 80 ผู้ดำเนินกิจการผู้ใดดำเนินกิจการในระหว่างที่มีคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินกิจการ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 45 มาตรา 52 หรือมาตรา 65 วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

มาตรา 81 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานสาธารณสุขตามมาตรา 46 วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสาธารณสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 82 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 49 หรือมาตรา 50 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 83 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 57 หรือมาตรา 58 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 84 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดดำเนินกิจการในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา 85 ให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี

(1) ในเขตกรุงเทพมหานครประกอบด้วย ผู้แทนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนกรมตำรวจ

(2) ในเขตจังหวัดอื่นประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด อัยการจังหวัด และผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกหรือไม่ควรถูกฟ้องร้อง ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีมีอำนาจเปรียบเทียบ

สำหรับ ความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบ เทียบได้ด้วย

เมื่อได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ดำเนินคดีต่อไป

หมวด 16
บทเฉพาะกาล

มาตรา 86 ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการใดตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัตินี้อยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและกิจการนั้นมี ลักษณะเช่นเดียวกับกิจการที่จะต้องได้รับใบอนุญาตหรือต้องแจ้งและได้รับ หนังสือรับรองการแจ้งตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้นั้นประกอบกิจการนั้นต่อไปได้เสมือนเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตหรือเป็นผู้ที่ได้แจ้งและได้รับหนังสือรับรองการแจ้งตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว แต่เมื่อใบอนุญาตดังกล่าวสิ้นอายุและผู้นั้นยังคงประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไป ผู้นั้นจะต้องมาดำเนินการขอรับใบอนุญาตหรือแจ้งตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนการดำเนินการ

มาตรา 87 ผู้ซึ่งประกอบกิจการใดที่ไม่ต้องแจ้งและได้รับหนังสือรับรองการแจ้งตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัตินี้ แต่เป็นกิจการที่จะต้องแจ้งและได้รับหนังสือรับรองการแจ้งตามพระราชบัญญัตินี้ และมีใช่เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตอยู่แล้วตามมาตรา 86 ให้ยังคงประกอบกิจการได้ต่อไป แต่จะต้องมาดำเนินการแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 88 ผู้ซึ่งประกอบกิจการใดที่มีได้เป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัตินี้แต่เป็นกิจการที่จะต้องได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ให้ยังคงประกอบกิจการได้ต่อไป แต่จะต้องมายื่นคำขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ยังคงประกอบกิจการได้ต่อไปจนกว่าจะมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 89 บรรดากิจการต่างๆ ที่กำหนดให้เป็นกิจการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2484 และตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2484 ให้ถือว่าเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับมาตรา 31 หรือมาตรา 32

มาตรา 90 บรรดากฎกระทรวง ประกาศ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขซึ่งได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราช

บัญญัตินี้ให้ใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวง ประกาศ
ข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2484 และพระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระเป็นปุ๋ย พุทธศักราช 2480 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินงานควบคุมดูแลในด้านสาธารณสุข ได้ใช้บังคับมานานแล้ว แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งก็ตาม แต่ก็ยังไม่อาจทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของสังคม จำเป็นต้องขยายขอบเขตการกำกับดูแลกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขในด้านต่างๆ ให้กว้างขวางขึ้น เพื่อสามารถนำมาปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันที่ และโดยที่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าการสาธารณสุขเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของมนุษย์อย่างใกล้ชิด แต่บทบัญญัติของกฎหมายปัจจุบันยังมีได้กำหนดมาตรการกำกับดูแลและป้องกันเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สมควรปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมให้มีลักษณะการกำกับดูแลและติดตาม และปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และบทกำหนดโทษตามกฎหมายปัจจุบันให้สามารถบังคับให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ฉะนั้น เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการกำกับดูแลและป้องกันเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อม สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการใช้อุจจาระเป็นปุ๋ยเสียใหม่และรวมกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นฉบับเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่เป็นการสมควรตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๑ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบกับมาตรา ๘๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ กรุงเทพมหานครโดยความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานครจึงตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้เรียกว่า “ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๔๘”

ข้อ ๒ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งอื่นใดในส่วนที่ได้ตราไว้แล้วในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ ให้ใช้ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้แทน

ข้อ ๔ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีให้ใช้บังคับแก่สุนัขของทางราชการ

ข้อ ๕ ในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้

“การปล่อยสุนัข” หมายความว่า การสละการครอบครองสุนัข หรือปล่อยให้อยู่นอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม

“เจ้าของสุนัข” หมายความว่า ผู้ครอบครองสุนัข หรือผู้ให้อาหารสุนัขเป็นประจำด้วย

“สถานที่เลี้ยง” หมายความว่า กรง ที่ขัง หรือที่เลี้ยงอื่นที่มีการควบคุมของเจ้าของสุนัข

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

“เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการกรุงเทพมหานครผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“ที่หรือทางสาธารณะ” หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชน และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือสัญจรได้

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระหรือปัสสาวะ และให้หมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

“ใบรับรอง” หมายความว่า ใบรับรองรูปพรรณสัณฐานสุนัขและการจัดทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น ซึ่งออกโดยสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลสัตว์

“การจดทะเบียนสุนัข” หมายความว่า การนำสุนัขหรือใบรับรองไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกรายละเอียดรูปพรรณสัณฐานของสุนัขและรหัสไมโครชิป พร้อมจัดทำบัตรประจำตัวสุนัข

“สุนัขควบคุมพิเศษ” หมายความว่า

(๑) สุนัขสายพันธุ์ที่ดุร้าย เช่น พิทบูลเทอเรีย บูลเทอเรีย สเตฟฟอร์ดเชอร์บูลเทอเรีย รอทไวเลอร์ และ ฟิลาบราซิลเรียโร เป็นต้น

(๒) สุนัขที่มีประวัติทำร้ายคน หรือพยายามทำร้ายคน

ข้อ ๖ ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครรักษาการตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ และให้มีอำนาจออกข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๗ ให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข

ข้อ ๘ ห้ามมิให้ผู้ใดปล่อยสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ หรือในที่อื่นใดในเขตกรุงเทพมหานครโดยเด็ดขาด

หมวด ๒

การจดทะเบียนสุนัข

ข้อ ๙ เจ้าของสุนัขต้องนำสุนัขหรือใบรับรองแล้วแต่กรณีไปจดทะเบียน ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ตามข้อ ๑๐ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่สุนัขเกิดหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นำสุนัขมาเลี้ยงในเขตกรุงเทพมหานครด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปทำการแทนก็ได้

ข้อ ๑๐ การจดทะเบียนสุนัขที่สำนักงานเขตพื้นที่ หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดให้นำใบรับรองมาแสดงโดยไม่ต้องนำสุนัขมาด้วย

การจดทะเบียนสุนัขที่กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด จะนำสุนัขหรือใบรับรองอย่างหนึ่งอย่างใดมาจดทะเบียนก็ได้
แบบใบรับรองและคำขอจดทะเบียนสุนัข ให้เป็นไปตามแบบที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

ข้อ ๑๑ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำขอจดทะเบียนสุนัขแล้วปรากฏว่าหลักฐานถูกต้องให้ออกบัตรประจำตัวสุนัขตามแบบที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

ข้อ ๑๒ ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ดำเนินการภายในสามสิบวัน

(๑) เมื่อมีการย้ายที่อยู่ของสุนัข ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อหน่วยงานที่รับจดทะเบียน กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

(๒) เมื่อบัตรประจำตัวสุนัขสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อหน่วยงานที่รับจดทะเบียน กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดเพื่อทำบัตรประจำตัวสุนัขใหม่

(๓) ในกรณีที่สุนัขที่ไม่ใช่สุนัขควบคุมพิเศษทำร้ายคนหรือพยายามทำร้ายคน ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อหน่วยงานที่รับจดทะเบียน กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดเพื่อเปลี่ยนสาระสำคัญของบัตรประจำตัวสุนัข

ในกรณีที่สุนัขทำร้ายคน ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อหน่วยงานที่รับจดทะเบียน กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่สุนัขตาย เจ้าของสุนัขต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดภายในสามสิบวันตามแบบที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่สุนัขหาย เจ้าของสุนัขต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดภายในสามวันนับแต่วันที่ทราบ หากเจ้าของสุนัขพบสุนัขที่หายแล้ว ต้องแจ้งให้หน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดทราบภายในสามวัน

ข้อ ๑๕ การแจ้งตามข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ เจ้าของสุนัขอาจแจ้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนหรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

หมวด ๓

การควบคุมการเลี้ยงสุนัข

ข้อ ๑๖ ในการเลี้ยงสุนัข เจ้าของสุนัขต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) จัดสถานที่เลี้ยงตามความเหมาะสมของสุนัข โดยมีขนาดเพียงพอแก่การดำรงชีวิตของสุนัขมีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เพียงพอ มีระบบการระบายน้ำและกำจัดสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะ กรณีเป็นสุนัขควบคุมพิเศษจะต้องเลี้ยงในสถานที่ หรือกรงที่สุนัขไม่สามารถเข้าถึงบุคคลภายนอก และมีป้ายเตือนให้ระมัดระวังโดยสังเกตได้อย่างชัดเจน

(๒) ควบคุมสุนัขมิให้ออกนอกสถานที่เลี้ยงโดยปราศจากการควบคุม

(๓) ควบคุมดูแลสุนัขมิให้ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ เช่น ก่อให้เกิดเสียงดังติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลายๆ เป็นต้น

(๔) รักษาสถานที่เลี้ยงสุนัขให้สะอาดอยู่เสมอ จัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะเป็นประจำไม่ปล่อยให้เป็นที่สะสมหมักหมมจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

(๕) ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของสุนัข เช่น เรื่องอาหาร ความสะอาด เป็นต้นถ้าเจ้าของสุนัขไม่สามารถเลี้ยงดูสุนัขได้เป็นการชั่วคราว จะต้องจัดให้มีผู้ดูแลความเป็นอยู่ของสุนัขให้เป็นปกติสุข

(๖) เมื่อสุนัขตาย เจ้าของสุนัขจะต้องกำจัดซากสุนัขให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงหรือสัตว์นำโรค ทั้งนี้ โดยวิธีที่ไม่ก่อเหตุรำคาญ และไม่เป็นที่เกิดการปนเปื้อนของแหล่งน้ำ

(๗) จัดให้มีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสุนัข เพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสุนัขมาสู่คน

(๘) ในกรณีที่มีเหตุควรสงสัยว่า สุนัขที่เลี้ยงเป็นโรคอันอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของประชาชน ให้เจ้าของสุนัขแยกกักสุนัขนั้นไว้ต่างหาก และแจ้งให้หน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดทราบ และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น

ข้อ ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใดเลี้ยงสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ หรือในที่ของบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอม

ข้อ ๑๘ เจ้าของสุนัขมีหน้าที่กำจัดสิ่งปฏิกูลอันเกิดจากสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ หรือในที่อื่นใดในเขตกรุงเทพมหานครโดยทันที

ข้อ ๑๙ หากเจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงดูสุนัขอีกต่อไป ต้องมอบสุนัขพร้อมบัตรประจำตัวสุนัขให้กับบุคคลอื่น และเจ้าของใหม่จะต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย หรือสถานที่อื่นใดตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนดภายในสามสิบวันนับแต่วันรับมอบสุนัข

หากเจ้าของสุนัขไม่สามารถหาเจ้าของใหม่ได้ จะต้องมอบสุนัขให้กรุงเทพมหานครดูแลโดยเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

หมวด ๔
การนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง

ข้อ ๒๐ ผู้ใดนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) พกบัตรประจำตัวสุนัขและต้องแสดงบัตรประจำตัวสุนัขเมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เรียกตรวจ

(๒) ผูกสายลากจูงสุนัขที่แข็งแรงและจับสายลากจูงตลอดเวลา ในกรณีที่เป็นสุนัขควบคุมพิเศษต้องใส่อุปกรณ์ครอบปากและจับสายลากจูงห่างจากตัวสุนัขไม่เกินห้าสิบเซนติเมตรตลอดเวลา

ความใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ขณะที่สุนัขอยู่ในระหว่างการประกวด การแสดงหรือการประกอบกิจกรรมอื่นใดในทำนองเดียวกัน ผู้จัดงานจะต้องมีมาตรการในการป้องกันสุนัขมิให้ทำร้ายคน

(๒) ขณะที่สุนัขอยู่ในการฝึกหัด ผู้ฝึกจะต้องมีมาตรการในการป้องกันสุนัขมิให้ทำร้ายคน

(๓) ขณะที่สุนัขอยู่ในกรง ที่ขัง หรือเครื่องควบคุมอื่นใดที่มั่นคงแข็งแรงเพียงพอที่จะป้องกันมิให้สุนัขเข้าถึงบุคคลภายนอก

ข้อ ๒๑ ห้ามบุคคลอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือเกินกว่าหกสิบห้าปี นำสุนัขควบคุมพิเศษออกนอกสถานที่เลี้ยงเว้นแต่จะอยู่ในกรง ที่ขัง หรือเครื่องควบคุมอื่น ที่มั่นคงแข็งแรง เพียงพอที่จะป้องกันสุนัขมิให้เข้าถึงบุคคลภายนอก

หมวด ๕
อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบสุนัขในที่หรือทางสาธารณะ ในเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข อันเป็นการฝ่าฝืนข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กักสัตว์ดังกล่าวไว้ และให้ดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๒๓ เจ้าของสุนัขต้องอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข

ข้อ ๒๔ เจ้าของสุนัขต้องแสดงข้อมูล หลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับสุนัข เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ข้อ ๒๕ ในกรณีที่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร้องเรียน และเจ้าของสุนัขต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข

ข้อ ๒๖ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้ มีโทษตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

[บทเฉพาะกาล]

ข้อ ๒๗ เจ้าของสุนัขที่เลี้ยงสุนัขไว้ก่อนวันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผลใช้บังคับต้องจดทะเบียนสุนัขให้แล้วเสร็จภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ ๒๘ หากเจ้าของสุนัขไม่ประสงค์จะเลี้ยงสุนัขอีกต่อไป อาจมอบสุนัขให้กรุงเทพมหานครภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้มีผลใช้บังคับและให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายตามข้อ ๑๙

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

อภิรักษ์ โกษะโยธิน

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรการในการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัขในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน ป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ อันตรายจากการเลี้ยงสุนัข ตลอดจนอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสุนัข ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องตราเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๑ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบกับมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ จึงจำเป็นต้องตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนี้

**ระเบียบกรุงเทพมหานคร
ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๕๐**

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ประกอบกับข้อ ๖ ข้อ ๑๐ ข้อ ๑๑ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ และข้อ ๑๖ แห่งข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๔๘ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจึงกำหนดระเบียบขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๕๐”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่ได้กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“สัตวแพทย์” หมายความว่า ข้าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์หรือสัตวแพทย์ที่ได้รับอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ ชั้น ๑

“ใบรับรอง” หมายความว่า ใบรับรองรูปพรรณสัณฐานสุนัขและการจัดทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น ซึ่งออกโดยสถานพยาบาลสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลสัตว์

ข้อ ๕ ให้ปลัดกรุงเทพมหานครรักษาการตามระเบียบนี้

**หมวด ๑
บททั่วไป**

ข้อ ๖ การจดทะเบียนสุนัขประกอบด้วยสองขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การทำเครื่องหมายระบุตัวสัตว์อย่างถาวร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น จากสัตวแพทย์ พร้อมออกใบรับรอง

ขั้นตอนที่ ๒ ให้เจ้าของสุนัขแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อบันทึกรายละเอียดรูปพรรณสัณฐานของสุนัข และรหัสไมโครชิป รายละเอียดเจ้าของสุนัข สถานที่ที่สุนัขอาศัย พร้อมออกบัตรประจำตัวสุนัข

ข้อ ๗ การดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หากเจ้าของสุนัขไม่สามารถดำเนินการเองได้สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการแทน โดยต้องมีหนังสือมอบอำนาจมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ ๘ กำหนดแบบในการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ดังต่อไปนี้

- (๑) แบบใบรับรอง (แบบ คลส.๑)
- (๒) แบบคำขอจดทะเบียนสุนัข (แบบ คลส.๒)
- (๓) แบบบัตรประจำตัวสุนัข (แบบ คลส.๓)
- (๔) แบบเอกสารคำขอเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของสุนัข (แบบ คลส.๔)

หมวด ๒

การออกใบรับรอง

ข้อ ๙ สุนัขที่ต้องจดทะเบียน ได้แก่

(๑) สุนัขที่มีอายุไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันต้องจดทะเบียนสุนัขภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่สุนัขเกิด

(๒) สุนัขที่นำมาเลี้ยงในเขตกรุงเทพมหานครต้องจดทะเบียนสุนัขภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นำสุนัขมาเลี้ยง

ข้อ ๑๐ ให้สัตวแพทย์มีหน้าที่ทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวร เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น และออกใบรับรอง

ข้อ ๑๑ ให้สถานที่ต่อไปนี้เป็นสถานที่ออกใบรับรอง

(๑) กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย

(๒) สถานพยาบาลสัตว์ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลสัตว์

หมวด ๓

การจดทะเบียนสุนัข

ข้อ ๑๒ เจ้าของสุนัขต้องดำเนินการจดทะเบียนสุนัขต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยใช้แบบคำขอจดทะเบียนสุนัขพร้อมแนบหลักฐาน ดังนี้

(๑) ใบรับรอง

(๒) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนเจ้าของสุนัข พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

(๓) สำเนาทะเบียนบ้านที่สุนัขอาศัยอยู่ พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

(๔) หนังสือยินยอมให้สุนัขพักอาศัยจากเจ้าของบ้านที่สุนัขอาศัยอยู่

(๕) หนังสือรับรองการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาไม่เกินหนึ่งปี มีการระบุหมายเลข การผลิตวัคซีน และลงชื่อสัตวแพทย์ พร้อมเลขที่ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์

(๖) หนังสือรับรองการผ่าตัดทำหมันจากสัตวแพทย์ (ถ้ามี)

(๗) หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี)

ข้อ ๑๓ ให้สถานที่ต่อไปนี้เป็นสถานที่รับจดทะเบียนสุนัข

(๑) กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย

(๒) สำนักงานเขตพื้นที่ที่สุนัขอาศัยอยู่

(๓) สถานที่อื่นใดที่สำนักงานเขตพื้นที่ หรือกองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย จัดพนักงานเจ้าหน้าที่

ให้บริการ

ให้เจ้าของสุนัขนำสุนัขและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาทำเครื่องหมายระบุตัวสุนัขอย่างถาวร เช่น การฝังไมโครชิป เป็นต้น ทำใบรับรองพร้อมจดทะเบียนและรับบัตรประจำตัวสุนัขได้ที่กองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย

เจ้าของสุนัขสามารถนำใบรับรองที่ออกให้อย่างถูกต้องโดยสัตวแพทย์พร้อมหลักฐานที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๒ มาขอจดทะเบียนสุนัขและรับบัตรประจำตัวสุนัขได้ที่สำนักงานเขตพื้นที่ หรือกองสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักอนามัย โดยไม่ต้องนำสุนัขมาด้วย

หมวด ๔

การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในการจดทะเบียนสุนัข

ข้อ ๑๔ ในกรณีการย้ายสถานที่เลี้ยงสุนัข สุนัขตาย บัตรประจำตัวสุนัขหาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของบัตรประจำตัวสุนัข ตลอดจนการจดทะเบียนเพื่อขอทำบัตรใหม่ให้เจ้าของสุนัขยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยใช้แบบคำขอเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของสุนัขพร้อมแนบหลักฐานที่ปรากฏในการจดทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญนั้นๆ มาด้วย ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในการจดทะเบียน

ในกรณีการแจ้งสุนัขหาย ให้เจ้าของสุนัขยื่นคำขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบว่างานสุนัขหาย

ในกรณีเปลี่ยนเจ้าของสุนัข เจ้าของสุนัขใหม่มีหน้าที่ต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ภายในสามสิบวันนับแต่วันรับมอบสุนัข

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสมบูรณ์ต่อเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบหลักฐานถูกต้องและออกบัตรประจำตัวสุนัขใหม่ให้แก่เจ้าของสุนัขใหม่

ข้อ ๑๕ การดำเนินการตามข้อ ๑๔ วรรคแรก เจ้าของสุนัขสามารถดำเนินการทางไปรษณีย์ โดยกรอกรายละเอียดในแบบคำขอเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของสุนัขให้ครบถ้วน พร้อมแนบหลักฐานที่เกี่ยวข้องส่งมายังหน่วยงานที่จดทะเบียนไว้ด้วยวิธีไปรษณีย์ลงทะเบียน โดยให้ถือตราที่ประทับวันที่ส่งเป็นวันยื่นคำขอ

ประกาศ ณ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

อภิรักษ์ โกษะโยธิน

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ใบรับรอง

รหัสไมโครชิป (เขียนหรือติดสติ๊กเกอร์ที่นี่)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นายสัตวแพทย์/สัตวแพทย์หญิง.....

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ เลขที่.....

สถานที่ออกใบรับรอง

 หน่วยงาน..... สถานพยาบาลสัตว์ชื่อ.....ใบอนุญาต เลขที่.....

เลขที่..... หมู่ที่..... หมู่บ้าน..... ซอย..... ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ได้ทำเครื่องหมายระบุตัวตนของ (ชื่อ-สกุล).....

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

เลขที่..... หมู่ที่..... หมู่บ้าน..... ซอย..... ถนน.....

แขวง.....เขต.....กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โดย

 การฝังไมโครชิป (Microchip) รหัสข้างต้น

ให้แก่สุนัข ตามรายละเอียดนี้

ชื่อสุนัข.....	เพศ ☐ ผู้ ☐ เมีย	อายุ.....ปี.....เดือน	วันเกิด.....
สายพันธุ์.....	สุนัขควบคุมพิเศษ ☐ เป็น ☐ ไม่เป็น	สี/ลักษณะ.....	

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าเป็นผู้บันทึก และให้รายละเอียดรูปพรรณสัณฐานดังรายละเอียดข้างต้นถูกต้องตามความเป็นจริง

ลงชื่อ.....

(.....)

หมายเหตุ : ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุนัข พ.ศ. ๒๕๔๘ ระบุสุนัขควบคุมพิเศษไว้ ๕ สายพันธุ์ สัตวแพทย์ผู้บันทึกใบรับรองต้องทำเครื่องหมายในช่องสุนัขควบคุมพิเศษ คือ

๑. พิทบูลเทอร์เรีย
๒. บูลเทอร์เรีย
๓. สเตฟฟอร์ดเชอร์บูลเทอร์เรีย
๔. รอทไวเลอร์
๕. ฟิราบราซิลเรียโร

แบบคำขอเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญเกี่ยวกับสุนัข

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าขอเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญการจดทะเบียนสุนัข ดังนี้

☐ เปลี่ยนเจ้าของสุนัข	
เจ้าของสุนัขเดิม	เจ้าของสุนัขใหม่
ชื่อ.....นามสกุล.....	ชื่อ.....นามสกุล.....
เกิดวันที่.....อายุ.....ปี	เกิดวันที่.....อายุ.....ปี
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน	หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
<input type="text"/>	<input type="text"/>
☐ เปลี่ยนสถานที่เลี้ยงสุนัข	
สถานที่เลี้ยงสุนัขเดิม	สถานที่เลี้ยงสุนัขใหม่
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....	บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
หมู่บ้าน.....	หมู่บ้าน.....
ซอย/ถนน.....	ซอย/ถนน.....
แขวง.....เขต.....	แขวง.....เขต.....
กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์.....	กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....	โทรศัพท์.....
☐ เปลี่ยนสาระสำคัญของสุนัข	
สาระสำคัญของสุนัขที่แจ้งไว้	สาระสำคัญของสุนัขที่แจ้งไว้
สุนัขชื่อ.....รหัสไมโครชิป	สุนัขชื่อ.....รหัสไมโครชิป
<input type="text"/>	<input type="text"/>
เพศ ☐ ผู้ ☐ เมีย อายุ.....ปี วันเกิด.....	เพศ ☐ ผู้ ☐ เมีย อายุ.....ปี วันเกิด.....
สี/ลักษณะ.....	สี/ลักษณะ.....
สายพันธุ์.....	สายพันธุ์.....
☐ เป็นสุนัขควบคุมพิเศษ ☐ ไม่เป็นสุนัขควบคุมพิเศษ	☐ เป็นสุนัขควบคุมพิเศษ ☐ ไม่เป็นสุนัขควบคุมพิเศษ
☐ ทำหมันแล้ว ☐ ยังไม่ได้ทำหมัน	☐ ทำหมันแล้ว ☐ ยังไม่ได้ทำหมัน
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครั้งสุดท้ายเมื่อ.....	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าครั้งสุดท้ายเมื่อ.....
.....

แจ้งสุนัขหาย เมื่อวันที่.....

แจ้งสุนัขตาย เมื่อวันที่.....สาเหตุการตายคือ.....

ขอทำบัตรใหม่ เนื่องจาก บัตรหาย บัตรชำรุด อื่นๆ.....

ลงชื่อ.....เจ้าของสุนัข
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้ยื่นแทน
(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)
ตรวจสอบแล้วหลักฐานถูกต้อง
ลงชื่อ.....
(.....)

หลักฐานแนบประกอบการขอเปลี่ยนเจ้าของ

- สำเนาบัตรประชาชน
- สำเนาทะเบียนบ้านที่สุนัขอาศัยอยู่
- หนังสือยินยอมจากเจ้าบ้าน (กรณีเจ้าของสุนัขไม่ได้เป็นเจ้าบ้าน)
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของเจ้าบ้าน (กรณีเจ้าของสุนัขไม่ได้เป็นเจ้าบ้าน)
- หนังสือมอบอำนาจกรณีเจ้าของสุนัขไม่ได้มาดำเนินการ

เทศบัญญัติตำบลข้างเผือก เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ (รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา ๗ มาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เทศบาลตำบลข้างเผือกโดยได้รับความเห็นชอบจากสภาเทศบาลตำบลข้างเผือก และโดยได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ จึงออกเทศบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เทศบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “เทศบัญญัติตำบลข้างเผือก เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒ เทศบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ได้ออกโดยเปิดเผยที่สำนักงานเทศบาล ตำบลข้างเผือกแล้ว ๗ วัน

ข้อ ๓ บรรดาเทศบัญญัติ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งอื่นๆ ในส่วนที่ได้ตราไว้แล้วในเทศบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับเทศบัญญัตินี้ให้ใช้เทศบัญญัตินี้แทน

ข้อ ๔ ในเทศบัญญัตินี้

“สัตว์” หมายความว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์ป่า หรือสัตว์ชนิดอื่นๆ ที่คนสามารถนำมาเลี้ยงได้

“การเลี้ยงสัตว์” หมายความว่า การมีสัตว์ไว้ในครอบครองและดูแลเอาใจใส่ บำรุงรักษา ตลอดจนให้อาหารเป็นอาจिन เพื่อให้สัตว์นั้นเจริญเติบโตและมีชีวิตอยู่ได้

“การปล่อยสัตว์” หมายความว่า การสละการครอบครองสัตว์ หรือปล่อยให้อยู่นอกสถานที่เลี้ยงสัตว์โดยปราศจากการควบคุม

“เจ้าของสัตว์” หมายความว่า ผู้ครอบครองสัตว์ด้วย

“สถานที่เลี้ยงสัตว์” หมายความว่า คอกสัตว์ กรงสัตว์ หรือที่เลี้ยงสัตว์

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า นายกเทศมนตรีตำบลข้างเผือก

“เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า ข้าราชการ หรือพนักงาน ส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น เพื่อให้ปฏิบัติการมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๕ ห้ามมิให้มีการเลี้ยงสัตว์ชนิดหรือประเภทเหล่านี้ในเขตเทศบาลตำบลข้างเผือก โดยเด็ดขาด ได้แก่

๑. งูพิษและงูที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่คนและสัตว์เลี้ยง
๒. ปลาปิรันยา
๓. คางคกไฟ
๔. สัตว์ดุร้ายต่างๆ
๕. สัตว์มีพิษร้ายอื่นๆ
๖. สัตว์ต้องห้ามตามกฎหมายอื่นๆ

ข้อ ๖ ห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ประเภท ช้าง ม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ในเขตพื้นที่ต่อไปนี้ โดยเด็ดขาด

๑. พื้นที่ผังเมืองประกาศเป็นเขตพาณิชยกรรม และเขตประชากรหนาแน่น
๒. พื้นที่ผังเมืองประกาศเป็นประเภทอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย (ตาม พ.ร.บ. ผังเมืองรวม)

การเลี้ยงสัตว์อื่นนอกจากประเภทที่ได้ระบุไว้ในวรรคต้น ให้กระทำได้ภายใต้ความเห็นชอบของเทศบาล ตำบลข้างเผือก แต่ห้ามมิให้ปล่อยสัตว์ออกนอกที่เลี้ยงสัตว์

ข้อ ๗ การเลี้ยงสัตว์ประเภท ช้าง ม้า โค กระบือ สุกร แพะ แกะ เป็ด ไก่ สุนัข แมว นก นอกเขตพื้นที่ที่ระบุไว้ใน ข้อ 6 นั้น สามารถกระทำได้ แต่ห้ามมิให้ปล่อยสัตว์นั้นออกนอกที่เลี้ยงสัตว์และต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ดังนี้

๗.๑ จำนวนสัตว์ต้องไม่มากเกินไปจนสมควร

๗.๒ การเลี้ยงสัตว์ต้องไม่ก่อมลภาวะและก่อเหตุรำคาญ

๗.๓ ต้องไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่เชื้อโรคที่ติดต่อจากสัตว์มาสู่คน

การเลี้ยงสัตว์ดังกล่าว จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามเทศบัญญัตินี้ และตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลข้างเผือกโดยเคร่งครัด

ข้อ ๘ การเลี้ยงสัตว์ ต้องปฏิบัติตามมาตรการต่อไปนี้

๘.๑ สถานที่ตั้ง

๘.๑.๑ ต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่ก่อเหตุรำคาญให้ผู้อาศัยอยู่ใกล้เคียง

๘.๑.๒ ต้องมีบริเวณเลี้ยงสัตว์ ซึ่งกั้นเป็นสัดส่วน และให้อยู่ห่างเขตที่ดินสาธารณะทางน้ำสาธารณะ หรือที่ดินต่างเจ้าของ และมีที่ว่างอันปราศจากหลังคา หรือสิ่งใดปกคลุมโดยรอบบริเวณเลี้ยงสัตว์นั้นไม่น้อยกว่า ๒๐ เมตร ทุกด้าน เว้นแต่ด้านที่มีแนวเขตที่ดินติดต่อกับที่ดินของผู้เลี้ยงสัตว์ประเภทเดียวกัน

๘.๒ อาคารและส่วนประกอบ

๘.๒.๑ อาคาร ต้องเป็นอาคารเอกเทศและมั่นคงแข็งแรง มีลักษณะเหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์ประเภทนั้นๆ ไม่มีการพักอาศัยหรือประกอบกิจการอื่นใด

๘.๒.๒ พื้น ต้องเป็นพื้นแน่น ไม่เฉอะแฉะ เว้นแต่การเลี้ยงสุกร พื้นจะต้องเป็นคอนกรีตและมีความลาดเอียงพอสมควร เพื่อให้ระบายน้ำและสิ่งปฏิกูลไหลลงทางระบายน้ำได้โดยสะดวก

๘.๒.๓ หลังคา ต้องมีความสูงจากพื้นมากพอควร และมีช่องทางให้แสงสว่างหรือแสงแดดส่องภายในอาคารอย่างทั่วถึง

๘.๒.๔ คอก ต้องมีการกั้นคอกเป็นสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ ไม่ให้สัตว์อยู่กันอย่างแออัด

๘.๒.๕ การระบายอากาศ ต้องจัดให้มีการระบายอากาศถ่ายเท ให้เพียงพอ

๘.๓ การสุขาภิบาลทั่วไป

๘.๓.๑ การระบายน้ำ

๘.๓.๑.๑ ต้องจัดให้มีรางระบายน้ำโดยรอบตัวอาคาร ให้มีความลาดเอียงเพียงพอให้น้ำไหลได้สะดวก

๘.๓.๑.๒ น้ำทิ้ง ต้องมีการบำบัดก่อนระบายลงสู่ทางระบายน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะหรือในที่เอกชน

๘.๓.๒ การกำจัดมูลสัตว์

๘.๓.๒.๑ ต้องเก็บกวาดมูลสัตว์เป็นประจำทุกวัน

๘.๓.๒.๒ ต้องจัดให้มีที่กักเก็บมูลสัตว์โดยเฉพาะ ไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็นอันเป็นเหตุรำคาญ และ

ต้องไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงหรือสัตว์นำโรค

๘.๓.๓ การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ

ใกล้เคียง

๘.๓.๓.๑ ถ้ามีการสูมไฟไล่แมลงให้สัตว์ ต้องไม่ให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัย

๘.๓.๓.๒ ต้องป้องกันเสียงร้องของสัตว์ ไม่ให้เป็นเหตุรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง

๘.๓.๓.๓ สำหรับการเลี้ยงสัตว์ที่มีขน ตัวอาคารต้องสามารถป้องกันขนไม่ให้ปลิวฟุ้งกระจาย

ออกไปนอกสถานที่

๘.๓.๓.๔ ต้องควบคุมดูแลไม่ให้สัตว์ออกไปทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หรือทำความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้เคียง

๘.๓.๔ การรักษาความสะอาด ต้องรักษาความสะอาดที่เลี้ยงสัตว์ให้สะอาดอยู่เสมอ

๘.๓.๕ การกำจัดซากสัตว์ ให้ใช้วิธี เผา หรือฝัง เพื่อป้องกันการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและสัตว์นำโรค และการก่อเหตุรำคาญจากกลิ่นเหม็น

๘.๔ การปฏิบัติการอื่นๆ

ต้องปฏิบัติการตามเทศบัญญัติ เรื่อง การควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๓ ในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย

ข้อ ๙ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดปล่อยสัตว์เลี้ยงไปในที่หรือทางสาธารณะ อันเป็นการฝ่าฝืนเทศบัญญัตินี้ให้พนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจับและกักสัตว์นั้นไว้ได้ โดยจะนำสัตว์ไปกักไว้ในที่กักสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นจัดไว้

ข้อ ๑๐ ในระหว่างการจับหรือกักสัตว์ หากเกิดความเสียหายใดๆ ต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ของผู้อื่นหรือเกิดอุบัติเหตุอื่นใดต่อสัตว์นั้นก็ตาม เทศบาลตำบลข้างเผือกไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้นตลอดจนค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายใดๆ ให้ตกเป็นภาระของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์นั้น

ข้อ ๑๑ เมื่อได้จับสัตว์และนำสัตว์มากักขังไว้ตามข้อ ๙ เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะประกาศให้เจ้าของสัตว์ทราบและให้มารับสัตว์ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่ได้จับสัตว์มากักไว้ โดยจะประกาศที่สำนักงาน เทศบาลตำบลข้างเผือก และหรือที่เปิดเผย เมื่อพ้นกำหนด ๓๐ วันแล้ว ไม่มีผู้ใดมาแสดงตัวเป็นเจ้าของสัตว์ ให้สัตว์นั้นตกเป็นของเทศบาลตำบลข้างเผือกทันที และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจจัดการขายหรือขายทอดตลาดได้ทันที

ข้อ ๑๒ กรณีที่การกักสัตว์อาจเกิดอันตรายแก่สัตว์นั้น หรือสัตว์อื่น หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะจัดการขาย หรือขายทอดตลาดก่อนกำหนด ๓๐ วัน ก็ได้ เงินที่ได้จากการขายเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการขายและเลี้ยงดูสัตว์แล้ว ให้เก็บรักษาเงินนั้นแทนสัตว์

กรณีที่สัตว์นั้นตายหรือเจ็บป่วย หรือไม่ควรจำหน่ายต่อไป หรือเป็นโรคติดต่อที่อาจเป็นอันตรายต่อประชาชน เมื่อสัตวแพทย์ได้ตรวจสอบและได้ให้ความเห็นเป็นหนังสือแล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรได้

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่เจ้าของสัตว์มารับสัตว์คืนไปจากที่กักสัตว์เทศบาลตำบลข้างเผือกภายในกำหนดเวลา เจ้าของสัตว์ต้องเสียค่าปรับ และค่าเลี้ยงดูสัตว์ ดังต่อไปนี้

อัตราค่าปรับ

๑. ช้าง	ค่าปรับเชือกละไม่เกิน	๑,๐๐๐.- บาท
๒. ม้า โค กระบือ	ค่าปรับตัวละไม่เกิน	๕๐๐.- บาท
๓. สุกร แพะ แกะ สุนัข	ค่าปรับตัวละไม่เกิน	๒๐๐.- บาท
๔. สัตว์อื่นๆ	ค่าปรับตัวละไม่เกิน	๑๐๐.- บาท

อัตราค่าเลี้ยงดู

เจ้าของสัตว์ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงสัตว์ให้แก่เทศบาลตำบลข้างเฝือกตามจำนวนที่ได้จ่ายจริง

* ข้อ ๑๓ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนเทศบัญญัตินี้ในข้อหนึ่งข้อใด มีความผิดตามมาตรา ๗๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ
การสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕

ข้อ ๑๔ ให้นายกเทศมนตรีตำบลข้างเฝือกเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจสั่งการ
เพื่อให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

(ลงชื่อ) จันทรแก้ว ลัทธิกุล
(นายจันทรแก้ว ลัทธิกุล)
นายกเทศมนตรีตำบลข้างเฝือก

อนุมัติ

(ลงชื่อ) เรืองวิทย์ จารุจารีต

(นายเรืองวิทย์ จารุจารีต)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

*(เพิ่มเติมโดย ข้อ ๓ ของเทศบัญญัติตำบลข้างเฝือก แก้ไขเพิ่มเติม เทศบัญญัติตำบลข้างเฝือก เรื่อง การควบคุม
การเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๖)

ประกาศเทศบาลเมืองเชียงราย

เรื่อง กำหนดเขตควบคุม การเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ภายในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

.....

ด้วยปัจจุบันปรากฏว่าได้มีการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ อาทิเช่น โค กระบือ แพะ แกะ ในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งสัตว์เหล่านี้ได้ถ่ายมูลหรือกีดกินพืชผลของประชาชนตามบ้านเรือนและในที่หรือทางสาธารณะ ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อน รำคาญให้กับประชาชนในชุมชนต่างๆ ภายในเขตเทศบาลเป็นอย่างมาก รวมถึงผลกระทบต่อการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม การจราจร หรือทำให้สาธารณสุขสมบัติของทางราชการเสียหายก่อนถึงเวลาอันควร

นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามข้อ ๔ แห่งเทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๓ ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ จึง กำหนดเขตพื้นที่ภายในเขตเทศบาลทั้งหมดเป็นเขตพื้นที่ห้ามมิให้ผู้ใดเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ตามข้อ ๕ แห่งเทศบัญญัติ เทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๓ ในที่หรือทางสาธารณะหากผู้ใดฝ่าฝืนต้อง ระวางโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ตามมาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และโทษตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

วันชัย จงสุทธนามณี

(นายวันชัย จงสุทธนามณี)

นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย

เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย
เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๓

.....

โดยที่เป็นการสมควรตราเทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย ว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกอบกับมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เทศบาลเมืองเชียงรายโดยความเห็นชอบจากสภาเทศบาลเมืองเชียงราย และโดยอนุมัติของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย จึงตราเทศบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. เทศบัญญัตินี้เรียกว่า “เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๓”

ข้อ ๒. เทศบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย เมื่อได้ประกาศโดยเปิดเผยที่สำนักเทศบาลเมืองเชียงรายแล้วเจ็ดวัน

ข้อ ๓. ให้ยกเลิก

(๑) เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง ควบคุมสุนัขและสัตว์อื่นซึ่งเป็นหรือแสดงอาการว่าเป็นโรคกลัวน้ำ พุทธศักราช ๒๔๙๒

(๒) เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง ควบคุมสัตว์ซึ่งเป็นเหตุรำคาญและอาจเป็นอันตรายแก่ประชาชน พุทธศักราช ๒๔๙๒

(๓) เทศบัญญัติเทศบาลเมืองเชียงราย เรื่อง ควบคุมสัตว์ซึ่งเป็นเหตุรำคาญและอาจเป็นอันตรายแก่ประชาชน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๐๔

บรรดาเทศบัญญัติ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่ได้ตราไว้แล้วในเทศบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับเทศบัญญัตินี้ ให้ใช้เทศบัญญัตินี้แทน

ข้อ ๔. ในเทศบัญญัตินี้

“การเลี้ยงสัตว์” หมายความว่า การมีสัตว์ไว้ในครอบครองและดูแลเอาใจใส่ บำรุงตลอดจนให้อาหารเป็นอาจิม

“การปล่อยสัตว์” หมายความว่า การสละการครอบครองสัตว์หรือปล่อยสัตว์ให้อยู่นอกสถานที่เลี้ยงสัตว์โดยปราศจากการควบคุม

“เจ้าของสัตว์” หมายความว่า รวมถึง ผู้ครอบครองสัตว์ด้วย

“สถานที่เลี้ยงสัตว์” หมายความว่า คอกสัตว์ กรงสัตว์ ที่ขังสัตว์ หรือที่เลี้ยงสัตว์

“ที่หรือทางสาธารณะ” หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชนและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือสัญจรได้

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย

“เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และเทศบัญญัตินี้

“สัตว์แพทย์” หมายความว่า สัตวแพทย์ของเทศบาลเมืองเชียงราย และหมายความรวมถึงสัตวแพทย์ผู้ซึ่งปฏิบัติงานในส่วนราชการอื่นของรัฐ

ข้อ ๕. ให้เทศบาลเมืองเชียงราย เป็นเขตควบคุมการเลี้ยงสัตว์ ดังต่อไปนี้

๑. ช้าง
๒. ม้า
๓. ลา พ้อ
๔. โค
๕. กระบือ
๖. สุกร
๗. แพะ
๘. แกะ
๙. กวาง
๑๐. ห่าน
๑๑. เป็ด
๑๒. ไก่
๑๓. สุนัข
๑๔. แมว
๑๕. งู
๑๖. จระเข้
๑๗. นก
๑๘. ปลาปิ้งย่า
๑๙. สัตว์มีพิษและสัตว์ดุร้ายต่างๆ

ให้นายกเทศมนตรีเชียงราย มีอำนาจกำหนดประเภทและชนิดของสัตว์ที่ต้องควบคุมการเลี้ยงเพิ่มเติม ทั้งนี้ โดยอาจควบคุมการเลี้ยงเฉพาะในเขตท้องที่ใดท้องที่หนึ่งหรือเต็มพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเชียงราย

ข้อ ๖. นอกจากการเลี้ยงสัตว์ตามปกติแล้ว เจ้าของสัตว์ต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีสถานที่เลี้ยงสัตว์ที่มั่นคงแข็งแรงตามความเหมาะสมแก่ประเภทและชนิดของสัตว์และมีขนาดเพียงพอแก่การดำรงชีวิตของสัตว์ มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เพียงพอ มีระบบการระบายน้ำที่ถูกต้องลักษณะ และมีระบบบำบัดของเสียที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องลักษณะ

(๒) รักษาสถานที่เลี้ยงสัตว์ให้สะอาดอยู่เสมอ

(๓) กำจัดซากสัตว์และมูลสัตว์ให้ถูกต้องลักษณะ

(๔) จัดให้มีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสัตว์เพื่อป้องกันโรคติดต่อจากสัตว์มาสู่คนโดยสัตวแพทย์

(๕) ให้เลี้ยงสัตว์ในสถานที่ของตน

(๖) ไม่เลี้ยงสัตว์ในสถานที่ที่นายกเทศมนตรีเมืองเชียงรายกำหนด

ข้อ ๗. ในกรณีที่มีเหตุควรสงสัยว่าสัตว์ที่เลี้ยงนั้นเป็นโรคอันอาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของบุคคลทั่วไป ให้เจ้าของสัตว์แยกกักกันสัตว์นั้นไว้ต่างหาก และแจ้งให้สัตวแพทย์ของเทศบาลเมืองเชียงรายทราบ และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

ข้อ ๘. ให้นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย มีอำนาจกำหนดการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์หรือห้ามการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์เฉพาะเขตควบคุมการปล่อยสัตว์ เฉพาะในเขตท้องที่ใดท้องที่หนึ่งหรือเต็มพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเชียงราย ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่การปล่อยสัตว์เพื่อการกุศลตามประเพณี

ข้อ ๙. เจ้าของสัตว์จะต้องควบคุมดูแลสัตว์ของตนมิให้ก่ออันตรายหรือก่อเหตุรำคาญแก่ผู้อื่น

ข้อ ๑๐. ห้ามมิให้ผู้ใดเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ตามข้อ ๕ ในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

ข้อ ๑๑. ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบสัตว์ในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย และบริเวณริมแม่น้ำหรือเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์โดยไม่ปรากฏเจ้าของ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกักสัตว์ดังกล่าวไว้ในที่สำหรับกักสัตว์ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นจัดไว้เป็นเวลาอย่างน้อยสามสิบวัน

ข้อ ๑๒. เมื่อได้จับและนำสัตว์มากักไว้ตามความในข้อ ๑๑ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นปิดประกาศไว้ ณ ที่สำนักงานเทศบาลเมืองเชียงราย เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของมารับคืนไป

ข้อ ๑๓. เมื่อพ้นกำหนดเวลากักสัตว์ ตามข้อ ๑๑ แล้วยังไม่มีผู้ใดมาแสดงหลักฐานการเป็นเจ้าของเพื่อรับสัตว์คืน ให้สัตว์นั้นตกเป็นของเทศบาลเมืองเชียงราย แต่ถ้าการกักสัตว์ไว้อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สัตว์นั้นและสัตว์อื่น หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะจัดการขายหรือขายทอดตลาดสัตว์นั้นตามควรแก่กรณีก่อนถึงกำหนดเวลาดังกล่าวก็ได้ เงินที่ได้จากการขายหรือขายทอดตลาด เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายในการขายหรือขายทอดตลาดและค่าเลี้ยงดูสัตว์แล้ว ให้เก็บรักษาไว้แทนสัตว์

ในกรณีที่มิได้มีการขายหรือทอดตลาดสัตว์ตามวรรคหนึ่ง และเจ้าของสัตว์มาขอรับสัตว์คืนภายในกำหนดเวลาตามข้อ ๑๑ เจ้าของสัตว์จะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูสัตว์ให้แก่เทศบาลเมืองเชียงราย ตามจำนวนที่ได้จ่ายจริงด้วย

ในกรณีที่ปรากฏว่าสัตว์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพบนั้นเป็นโรคติดต่ออันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรได้

ข้อ ๑๔. เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และ เทศบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุข และพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือให้ส่งเอกสารหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) เจ้าไปในอาคารหรือสถานที่ใดๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามเทศบัญญัติหรือตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ในการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียกหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของหรือ ผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น

(๓) แนะนำให้เจ้าของสัตว์ปฏิบัติให้ถูกต้องตามเทศบัญญัตินี้หรือตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.

๒๕๓๕

(๔) ยึดหรืออายัดสิ่งของใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือเพื่อนำไปทำลายในกรณีจำเป็น

(๕) เก็บหรือนำสิ่งของใดๆ เป็นปริมาณตามสมควรเพื่อเป็นตัวอย่างในการตรวจสอบตามความจำเป็นได้โดยไม่ต้องใช้ราคา

ข้อ ๑๕. หากเจ้าของสัตว์ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎกระทรวง หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือเทศบัญญัตินี้หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของสัตว์แก้ไขหรือปรับปรุงให้ถูกต้องได้ และถ้าเจ้าของสัตว์ไม่แก้ไขหรือถ้าการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์นั้น จะก่อให้เกิดหรือมีเหตุอันตรายอันควรสงสัยว่าจะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่งให้ผู้นั้นหยุดเลี้ยงสัตว์ทันทีเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าปราศจากอันตรายแล้วก็ได้

คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งไว้ตามสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีคำสั่งให้หยุดดำเนินการทันที

ข้อ ๑๖. ถ้าเจ้าพนักงานสาธารณสุขตรวจพบเหตุที่ไม่ถูกต้องหรือมีการกระทำใดๆ ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือเทศบัญญัตินี้ในอันที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนหรือจะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชนเป็นส่วนรวม ซึ่งสมควรจะดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าของสัตว์แก้ไขหรือระงับเหตุอันหรือดำเนินการใดๆ เพื่อแก้ไขหรือระงับเหตุอันนั้นได้ตามสมควรแล้วให้แจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ

ข้อ ๑๗. ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งตามเทศบัญญัติ ข้อ ๑๕ หรือในกรณีที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีคำสั่งตามเทศบัญญัติ ข้อ ๑๖ ผู้ที่ได้รับคำสั่งไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุทุเลาการบังคับตามคำสั่ง เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจะเห็นสมควรให้มีการทุเลาการบังคับตามคำสั่งนั้นไว้ชั่วคราว

คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นที่สิ้นสุด

ข้อ ๑๘. ผู้ใดฝ่าฝืนเทศบัญญัติข้อ ๕ ถึงข้อ ๑๐ มีความผิดตามมาตรา ๗๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๑๙. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียก หรือไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานหรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเทศบัญญัติข้อ ๑๔ มีความผิดมาตรา ๗๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๒๐. ผู้ดำเนินการผู้ใด ดำเนินการในระหว่างที่มีคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินการตามเทศบัญญัติ ข้อ ๑๕ โดยไม่มีเหตุผลหรือข้อแก้ตัวอันสมควร มีความผิดตามมาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๒๑. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานสาธารณสุข ตามเทศบัญญัติ ข้อ ๑๖ โดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสาธารณสุข มีความผิดตามมาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๒๒. ให้นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออก
ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามเทศบัญญัตินี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

วันชัย จงสุทธานามณี
(นายวันชัย จงสุทธานามณี)
นายกเทศมนตรีเมืองเชียงราย

อนุมัติ

สำเร็จ ปุณโยปกรณ
(นายสำเร็จ ปุณโยปกรณ)
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย

เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัด การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า

ตอนที่ 1 เกริ่นนำ

โรคพิษสุนัขบ้ายังคงเป็นสาเหตุการเสียชีวิตของมนุษยชาติทั่วโลกในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าไม่ต่ำกว่า 55,000 ราย ในประเทศไทย ปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า นับว่าเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตทุกปี กรมปศุสัตว์ กรมควบคุมโรค และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ร่วมกันดำเนินการควบคุมโรค ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จำนวนผู้เสียชีวิตลดลงเหลือ 9 ราย ในปี พ.ศ. 2551 แล้วกลับเพิ่มสูงขึ้นเป็น 22 ราย ในปี พ.ศ. 2552 (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน) จากผลการตรวจวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าจากหัวสัตว์ที่ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2551 (สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์, 2551) พบว่าเปอร์เซ็นต์การตรวจพบโรคมึแนวมลดลงเช่นเดียวกันจากร้อยละ 46.42 ในปี พ.ศ. 2538 เหลือร้อยละ 18.10 ในปี 2551 แต่การที่พบจำนวนสัตว์เป็นโรคนี้น้อยลงนั้นไม่อาจสรุปได้ว่าการเกิดโรคลดลง เนื่องจากจำนวนหัวสัตว์ที่ส่งตรวจลดน้อยลงมาก และการป้องกันโรคในสุนัขซึ่งเป็นสัตว์นำโรคหลักยังไม่ครอบคลุมร้อยละ 80 ของจำนวนสุนัขทั้งหมด จึงทำให้ยังมีการพบโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและสัตว์กระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จากข้อมูลผู้ถูกสัตว์กัดพบว่าส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี สัตว์ที่กัดมากกว่าร้อยละ 80 เป็นสุนัขมีเจ้าของ ซึ่งร้อยละ 47 ไม่ทราบประวัติการฉีดวัคซีน ทั้งนี้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการควบคุมโรคทั้งในคนและสัตว์ถึงกว่า 1,000 ล้านบาท/ปี ซึ่งยังไม่นับรวมค่าความเสียหายอื่นๆ ที่ประมาณค่ามิได้หากบุคคลเหล่านั้นเสียชีวิต

นอกจากนี้องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) และองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดเป้าหมายร่วมกันที่จะทำให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะร่วมกันกำจัดปัญหาโรคนี้นี้ให้หมดไป ซึ่งจะสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการบูรณาการจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพันธกิจวันป้องกันพิษสุนัขบ้าโลก Working Together to Make Rabies History ในการนี้ จึงได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าอย่างยั่งยืนและให้เป็นผลอย่างเป็นรูปธรรมและสำเร็จในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2552 กรมควบคุมโรค ได้ดำเนินกิจกรรมสำรวจสภาพปัญหาการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และคน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับเครือข่ายโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน นำมาใช้เป็นกรอบแนวทางสู่การปฏิบัติทุกระดับ รวมทั้งจัดทำหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคเป็นเกณฑ์ประเมินจัดระดับความเสี่ยงต่อโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 สำนักโรคติดต่อทั่วไป และสำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์จัดประชุมพัฒนาเครือข่ายการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อถ่ายทอดยุทธศาสตร์และหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าให้กับหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานป้องกันควบคุมโรค สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โดยหวังว่าหน่วยงานข้างต้นจะร่วมเป็นเครือข่ายพันธมิตรในการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และเพื่อให้การขับเคลื่อนงานเป็นจริงได้นั้น แต่ละพื้นที่ (จังหวัด) จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ฯ ด้วยเหตุนี้ กรมควบคุมโรค โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไปร่วมกับสำนักงานควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ จึงได้จัดทำเครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าขึ้น เพื่อสนับสนุนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาใช้เป็นแนวทางสำหรับจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัด และแผนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ฯ และมุ่งไปสู่เป้าหมายกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2563 ให้เป็นจริงได้

วัตถุประสงค์

1. เป็นแนวทางการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า
2. เป็นการเสริมพลังให้กับภาคีเครือข่ายการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าระดับพื้นที่ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความสามารถในการจัดทำแผนงานที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีความสามารถในการประเมินการทำงานของตนเองได้

องค์ประกอบ

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าฉบับนี้จึงจำแนกเนื้อหาออกเป็น 4 ตอนด้วยกัน กล่าวคือ

- ตอนที่ 1 **เกริ่นนำ** ซึ่งจะกล่าวถึง ความสำคัญและความเป็นมาของเครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า วัตถุประสงค์และองค์ประกอบ ตลอดจนข้อตกลงในการนำไปใช้
- ตอนที่ 2 **การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า : ยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์** โดยกล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า และการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ผ่านกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมคือ การประชุมพัฒนาเครือข่ายการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดในฐานะสำคัญของการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า
- ตอนที่ 3 **จากแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจริง : การจัดทำแผนงานเชิงรุก (แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด)** ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเครื่องมือและเทคนิคสำคัญๆในการแปลงยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติจริงให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย การจัดทำแผนงานเชิงรุก (แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด) การประเมินต้นน้ำ การประเมินกลางน้ำ และการประเมินปลายน้ำ)

ตอนที่ 4 บทสรุป

ข้อตกลงในการใช้

1. เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ภาคีความร่วมมือ อันได้แก่ บุคลากรของกระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนแกนนำชุมชน พิจารณาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดร่วมกัน โดยนำเสนอให้เห็นถึง กระบวนการ ขั้นตอนและเครื่องมือที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการให้มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ในการนำเครื่องมือและเทคนิคไปใช้ จึงควรพิจารณาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสถานการณ์และความรุนแรงของปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า รวมทั้งทุนทางสังคมเดิมของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวที่ผ่านมา สัมพันธภาพหรือวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันขององค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

2. แม้เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า คือ สามารถกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2563 แต่การจะบรรลุเป้าหมายข้างต้นได้จริงนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กระบวนการเรียนรู้ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ ดังนั้นการนำไปใช้จริงจึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยไปกว่าการได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการ/แผนงานที่มีคุณภาพ

3. การนำเสนอเนื้อหาในความรู้โรคพิษสุนัขบ้าฉบับนี้ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎีหรือหลักการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นถึงที่มาของเครื่องมือและเทคนิคต่างๆ และส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของเครื่องมือและเทคนิคเหล่านั้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานจริงได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้แล้ว เมื่อต้องการนำเครื่องมือและเทคนิคในความรู้โรคพิษสุนัขบ้าไปใช้ จึงควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎีหรือหลักการ ซึ่งเป็นฐานความคิดที่อยู่เบื้องหลังของเครื่องมือและเทคนิคนั้นๆ ก่อน จึงจะทำให้สามารถปรับประยุกต์ใช้เครื่องมือและเทคนิคดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริง

ตอนที่ 2 การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า : ยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า

แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะสามารถดำเนินการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าประสบผลสำเร็จในการลดจำนวนผู้เสียชีวิตลงได้มากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการทำให้ประเทศไทยปลอดจากโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างแท้จริง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จึงได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายใน พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับข้อตกลงร่วมกันขององค์การอนามัยโลก (WHO) องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ที่กำหนดเป้าหมายให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ดังรายละเอียดพอสังเขปต่อไปนี้ (กรมควบคุมโรค และกรมปศุสัตว์, 2553: 1-12)

แผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายใน พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)

วิสัยทัศน์ : กำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทย ภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)

พันธกิจ :

1. ผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่
2. ส่งเสริมให้มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสุนัขทุกตัว
3. ควบคุมจำนวนสุนัขที่ไม่มีผู้รับผิดชอบให้น้องลงหรือหมดไป
4. มีการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และคนอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่
5. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักให้กับประชาชนในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
6. ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เป้าประสงค์ : ไม่มีคนและสัตว์เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าแบบยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ : ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก 5 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการและบูรณาการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

- บูรณาการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในทุกระดับ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้ นโยบายกระจายอำนาจ
- จัดตั้งเครือข่ายและบูรณาการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- ส่งเสริมการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้
- สนับสนุนการศึกษาวิจัยแบบครบวงจรในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- เร่งรัด ควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าใน ระดับท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

- บริหารจัดการการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าตามบทบาทหน้าที่ภายใต้การบูรณาการร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- ส่งเสริมการนำผลงานวิจัย/เทคนิค/อุปกรณ์/เครื่องมือใหม่ๆ มาใช้ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- พัฒนาระบบฐานข้อมูลในแต่ละชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในคนและในสัตว์ ประกอบด้วยกลยุทธ์ หลักคือ

- การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์
- การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์
- การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในคน
- การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคน
- การควบคุมโรคเมื่อเกิดโรคพิษสุนัขบ้า

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและประชาชน ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก คือ

- สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและประชาชนในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายให้สามารถดำเนินกิจกรรมป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- ปลุกกระแสหน้าที่ความรับผิดชอบต่อประชาชน

- ส่งเสริมสนับสนุน สรรหาทรัพยากรและข้อมูลทางด้านวิชาการในการดำเนินกิจกรรมป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า
- เสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินการของเครือข่าย
- สร้างระบบติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไข

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างความรู้ ทักษะและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

- พัฒนามาตรการสื่อสารความเสี่ยงที่มีคุณภาพและส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
- ประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ประชาชนในแนวกว้างและแนวลึก
- พัฒนาระบบสารสนเทศการสื่อสาร/รูปแบบ/ช่องทางในการสื่อสาร
- ส่งเสริมดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนาการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ที่ 2 มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งหวังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการป้องกันควบคุมโรคในท้องถิ่นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง โดยสร้างเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครือข่ายการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าครอบคลุมพื้นที่ที่รับผิดชอบและพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกัน ให้มีการออกข้อบังคับหรือเทศบัญญัติและบังคับใช้อย่างจริงจังในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อให้สามารถดำเนินการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้สามารถบูรณาการทำงานร่วมกับสาธารณสุขศาสตร์ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (กรมควบคุมโรค และกรมปศุสัตว์, 2553: 6)

ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ กลยุทธ์หนึ่งที่ต้องดำเนินการคือ การจัดทำแผนเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งก็คือแผนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าในระดับท้องถิ่น (จังหวัด) นั่นเอง ดังนั้นแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด รวมทั้งแผนงานที่จะดำเนินการตามแผน จึงต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าซึ่งเป็นแผนระดับชาติด้วย

อย่างไรก็ดี แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดนั้น เป้าหมายที่สำคัญมิใช่การได้มาซึ่งแผนงานที่เป็นเอกสารรูปเล่มที่ทำสำเร็จแล้ว ไม่รู้จะทำอย่างไรต่อ หากแต่อยู่ที่การทำให้ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักร่วมกันว่าแผนปฏิบัติการคือ เครื่องมือในการพัฒนาที่มีท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง โดยท้องถิ่นต้องค้นหาปัญหา (โรคพิษสุนัขบ้า) ของตนเองให้พบและหาทางสร้างความร่วมมือแก้ไขปัญหาาร่วมกันว่าจะควบคุมและหรือเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากท้องถิ่นของตนเองได้อย่างไร

แผนปฏิบัติการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด : เครื่องมือการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้เกิดผลเชิงรูปธรรมนั้น ในทางปฏิบัติมีการดำเนินการใน 2 กิจกรรมหลักที่รองรับกันคือ

1. การสร้างความรับรู้ ความเข้าใจและพันธกรณี (Commitment) ต่อผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผ่านกิจกรรมการประชุมพัฒนาเครือข่ายการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานป้องกันควบคุมโรค สำนักงานปศุสัตว์เขต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหรืออื่นๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวว่าแต่ละภาคส่วนมีความเกี่ยวข้องหรือมีความรับผิดชอบต่อยุทธศาสตร์อย่างไร ซึ่งกิจกรรมข้างต้นนั้น ได้ดำเนินการในช่วงระยะเวลาก่อนการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการสร้างความรับรู้ ความเข้าใจและพันธกรณีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องนี้ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อช่วยย้ำเตือน ช่วยสร้างและหรือปรับความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระยะต่อไป

2. การกำหนดแผนงานรองรับกับยุทธศาสตร์ ทั้ง 5 ด้าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมหรือการดำเนินการที่จะเกิดขึ้นในแต่ละยุทธศาสตร์ โดยกำหนดให้จังหวัดเป้าหมายจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดขึ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า แผนงาน (ปฏิบัติการ) เร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด คือเครื่องมือในการแปลงแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าสู่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมาย แผนปฏิบัติการจึงถูกคาดหวังว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้างต้น ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้แผนดังกล่าวจะถูกใช้เพื่อ

- เป็นกรอบ ทิศทาง และแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า
- เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด
- เป็นกรอบบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด
- ให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีกรอบในการวางแผนและตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกในการบริหารงบประมาณเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีในปีต่อไป
- เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าในจังหวัดให้ดีขึ้น

ตอนที่ 3 จากแผนยุทธศาสตร์สู่ปฏิบัติการจริง : การจัดทำแผนงานเชิงรุก (แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด)

แผนงานเชิงรุก : ความหมายและความสำคัญ

แผนงานเชิงรุก เป็นการดำเนินงานที่เน้นการค้นหาและจัดการกับบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเป้าหมายมากกว่าที่จะรอให้ปัญหาพัฒนาหรือก่อตัวขึ้นจนแก้ไขไม่ทัน ความหมายนี้มักใช้กับแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น แผนงานป้องกันอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต แผนงานป้องกันเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ แผนงานป้องกันการก่อการร้าย เป็นต้น

จะเห็นว่าแผนงานเชิงรุกนั้นมักเป็นแผนงานหรือโครงการที่สามารถสร้างและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ โดยมีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นการค้นหาและจัดการกับบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเป้าหมายมากกว่าจะรอให้ปัญหานั้นพัฒนาหรือก่อตัวขึ้นจนแก้ไขไม่ทัน ดังนั้น แผนงานเชิงรุกจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการบรรลุยุทธศาสตร์หลักขององค์กร หรือตอบโจทย์ขององค์กรโดยตรง และเป็นโจทย์ที่มีอาจใช้วิธีการปกติหรือการดำเนินงานในลักษณะงานประจำได้ จำเป็นต้องคิดค้น ออกแบบวิธีการใหม่ขึ้นมา แผนงานเชิงรุกจึงต้องอาศัยความรู้ในการทำงาน จึงถือว่าแผนงานเชิงรุกเป็นแผนงานนวัตกรรม (Proactive project) ที่เมื่อพิสูจน์ตัวเองแล้วว่าประสบความสำเร็จ องค์กรจะนำรูปแบบวิธีการของแผนงานเชิงรุกนั้นเข้าสู่ระบบงานปกติขององค์กรต่อไป

หากพิจารณาถึงแผนปฏิบัติการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด จะพบว่ามึลักษณะที่สำคัญดังนี้

- เป็นแผนงานที่ตอบสนองโดยตรงต่อแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า
- เป็นแผนงานที่มีคุณค่าทางปัญญา คือ มีการสร้างและใช้ความรู้ในการขับเคลื่อนแผน
- เป็นแผนงานที่จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ ตามแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าและผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้

ด้วยเหตุนี้แล้ว อาจกล่าวได้ว่าแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดก็คือแผนงานเชิงรุกที่มุ่งหวังจะดำเนินการควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ โดยผ่านกลยุทธ์ต่างๆ เช่น การสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การสนับสนุนการศึกษาวิจัยแบบครบวงจรในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า หรือการบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

คุณลักษณะที่สำคัญของแผนงานเชิงรุก

แผนงานเชิงรุกมักจะประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 5 มิติ ได้แก่ ความเข้มข้นของแผนงาน (Strength of interventions) ความมั่นคงแน่วแน่ต่อแผนงาน (Integrity of intervention) ความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนงาน (Relevance of intervention) ความเกี่ยวข้องของชุมชน (Community involvement) และประสิทธิผลของแผนงาน (Effectiveness) ซึ่งในแต่ละมิติจะมีคุณลักษณะย่อยๆ อีกจำนวนหนึ่ง สารสำคัญของทั้ง 5 มิติ มีดังนี้ คือ (ธีรเดช ฉายอรุณ และประภาพรพรณ อุ่่นอบ, 2551: 7-21)

มิติที่ 1 ความเข้มข้นของแผนงาน

ความเข้มข้นของแผนงาน (Strength/Intensity) เป็นมิติที่เจาะจงไปที่เนื้อหาสาระของข้อเสนอแผนงานรวมทั้งรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ในแผนงานเป็นสำคัญ ความเข้มข้นในที่นี้หมายถึงความเป็นไปได้สูงสุดที่แผนงานนั้นจะบรรลุตามผลลัพธ์ที่ตั้งใจไว้ (Intended outcome) แผนงานที่มีความเข้มข้นสูงจะประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่ทำให้เชื่อได้ว่าจะบรรลุเป้าหมาย โดยจะพิจารณาจาก

- **ความยาวของแผนงานที่สัมพันธ์กับเป้าหมายของแผนงาน** โดยทั่วไปแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการนาน ความเป็นไปได้ที่ผู้จัดทำแผนงานจะบรรลุเอาแนวคิดต่างๆ ลงไปในแผนงานได้อย่างครบถ้วนตามที่คาดหวังไว้ จึงมีแนวโน้มที่จะมีความเข้มข้นกว่าแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการช่วงสั้นๆ

- **ความหลากหลายและเข้มข้นของกลยุทธ์ที่ใช้ในแผนงาน** แม้ว่าความยาวของแผนงานจะมีผลต่อความเข้มข้นของแผนงาน หากแผนงานที่มีระยะเวลานานแต่ไม่มีความหลากหลายของกิจกรรมหรือมีแต่ไม่เข้มข้นพอ ความ

ยาวของแผนงานก็จะมีประโยชน์ใดๆต่อความเข้มข้นของแผนงานโดยรวม ดังนั้น ผู้จัดทำแผนงานจึงควรได้พิจารณาเลือกกลยุทธ์หรือแนวทางการดำเนินงานที่หลากหลายและคาดว่าจะส่งผลต่อเป้าหมายมาบรรจุไว้ในแผนงาน

- **การมีฐานคิดทางทฤษฎีที่สมเหตุผล (Theoretical rationale)** ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบจากการทบทวนแผนงานหรือโครงการพัฒนาในอดีตที่ผ่านมา พบว่า แผนงานส่วนใหญ่ไม่ได้จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม โดยมักเกิดกับแผนงานที่มีการดำเนินงานหลายปี พอขึ้นปีที่ 2 เป็นต้นไปก็มักทำกิจกรรมเดิมๆ แต่ขยายพื้นที่ออกไป รวมทั้งในหลายแผนงานที่มีเป้าหมายต่างกัน แต่มักใช้กิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนว่าผู้ทำแผนงานยังขาดทฤษฎีโครงการ (Program theory) ซึ่งหมายถึง การระบุอย่างเฉพาะเจาะจงว่าอะไรควรทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ระบุว่าอะไรคือเงื่อนไขสำคัญที่จะต้องดำเนินการก่อน และจะสร้างให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

- **ความรู้และประสบการณ์ของคณะผู้รับผิดชอบแผนงาน** เป็นอีกประเด็นที่บ่งชี้เรื่องความเข้มข้นของแผนงานได้ โดยคณะผู้รับผิดชอบแผนงานที่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานในแผนมาก่อน ย่อมแสดงว่าได้รับการพัฒนาศักยภาพตามแนวทางของแผนงานนั้นๆ มาพอสมควร และเมื่อมารับผิดชอบงานในลักษณะเดียวกันย่อมรับประกันความเข้มข้นของแผนงานได้ดี

มิติที่ 2 ความมั่นคงแน่วแน่ต่อแผนงาน

ความมั่นคงแน่วแน่ต่อแผนงาน หมายถึง ระดับของความสามารถที่แผนงานจะเดินไปตามแผนที่กำหนดไว้ มีการศึกษาก่อนหน้านี้จำนวนมากที่ยืนยันได้ว่า การที่แผนงานไม่ประสบผลสำเร็จเพราะส่วนหนึ่งมิได้ดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้ นอกจากนั้นแล้วความมั่นคงแน่วแน่ต่อแผนงานมิได้เพียงแต่ทำกิจกรรมตามแผนให้ครบเท่านั้น หากแต่ยังต้องรักษา (Maintain/ Consistent) ความคงเส้นคงวาให้เกิดขึ้นตลอดทั้งแผนงานด้วย ดังนั้น ในการจัดทำแผนงานเชิงรุก หากประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความมั่นคงแน่วแน่ต่อแผนงานได้เช่นกัน ประเด็นดังกล่าวได้แก่

- **ความเป็นที่ต้องการของแผนงาน** หมายถึง แผนงานนั้นเกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนงาน แผนงานจะไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้หากแผนงานนั้นมาจากความต้องการของคณะผู้รับผิดชอบแผนงานเท่านั้น แต่หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนงานได้ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need assessment) ร่วมพัฒนาแผนงาน ร่วมรับรู้การมีอยู่ของแผนงาน รวมทั้งมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อแผนงานนี้ตั้งแต่แรกแล้วย่อมมีผลให้แผนงานขับเคลื่อนไปได้ตามแผน

- **ความชัดเจนของเอกสารแผนงาน** ในที่นี้จะให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ของแผนงาน และเป้าหมายของแผนงานที่มีความชัดเจนว่า แผนงานนี้มีความมุ่งหวังจะบรรลุอะไรหรือแก้ปัญหาอะไร รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานของแผนงานที่มีความชัดเจน สามารถดำเนินการได้จริง ทั้งนี้การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีการสื่อสารกันอย่างดีระหว่างพัฒนาแผนงานจะช่วยได้มาก

- **ความสอดคล้องระหว่างปริมาณกิจกรรมและทรัพยากรที่ใช้ในแผนงาน** แม้ว่าการมีกิจกรรมที่หลากหลายจะเป็นเครื่องสะท้อนว่าแผนงานมีความเข้มข้นตามที่ได้กล่าวไปแล้วในมิติที่ 1 แต่หากปริมาณกิจกรรมไม่สอดคล้องกับทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน (คน งบประมาณ เวลา ฯลฯ) ย่อมจะทำให้ในการปฏิบัติงานจริงแล้วไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนก็ได้ ดังนั้น การแจกแจงในเรื่องทรัพยากร ละคราวเวลาของการดำเนินงานจะเป็นเรื่องช่วยตรวจสอบความสอดคล้องนี้ได้เป็นอย่างดี

- **การมีโครงสร้างการบริหารที่รองรับ แผนงานเชิงรุกควรมีที่ตั้งที่ดี ควรมีศูนย์การประสานงานชัดเจน (คณะทำงานและหรือสถานที่) ที่จะทำให้อาชีพต่างๆ ในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ประสานงานหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้** นอกจากนี้

นี้ควรมีโครงสร้างการบริหารที่สอดคล้องกับโครงสร้างของแผนงาน เช่น หากแผนงานมีจุดเน้นเรื่องการสื่อสารการดำเนินงานต่อสาธารณะ อาจพิจารณาให้มีฝ่ายสื่อในแผนงานด้วย เป็นต้น

- **บุคลากรในแผนงาน** พิจารณาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณของบุคลากรนั้นควรมีความสัมพันธ์กับขอบเขตของแผนงาน แผนงานที่มีขอบเขตกว้างทั้งในเชิงพื้นที่และเนื้อหา บุคลากรก็ควรมีปริมาณมากเช่นกัน หากบุคลากรไม่พอเพียงแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานตามแผน รวมทั้งจะต้องพิจารณาประเด็นเรื่องคุณภาพของบุคลากรควบคู่กันไปด้วย โดยในประเด็นนี้ให้ความสำคัญกับศักยภาพ ทั้งในแง่ของความรู้และประสบการณ์ของคณะทำงานในการดำเนินงานทั้งที่เป็นศักยภาพเดิม และศักยภาพใหม่ที่จะได้รับการพัฒนาให้เพิ่มขึ้นจากแผนงาน นอกจากนี้ยังควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการทำแผนงานด้วย เช่น การมีบทบาทที่มากเกินไป (Role overload) หรือการมีบทบาทที่ทับซ้อนกับงานประจำ (Role conflict) ของคณะทำงาน หรืออื่นๆ ที่จะทำให้บุคลากรเหล่านี้ไม่สามารถผูกพัน (Commit) กับแผนงานได้เต็มที่

- **ความชัดเจนของระบบติดตามและประเมินผล** (Internal evaluation system) การมีระบบติดตามและประเมินผลภายในนั้น จะเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้เห็นสภาพการดำเนินงานของแผนงานอย่างเป็นระยะๆ ต่อเนื่อง ช่วยในการบริหารจัดการแผนงาน รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ดังนั้น ในข้อเสนอแผนงานจึงไม่ควรแต่จะระบุว่าจะมีการติดตามและประเมินผลแผนงาน แต่ควรมีรายละเอียดในเรื่องนี้มากพอ เช่น แนวทางการติดตามและประเมินผล บุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ติดตามและประเมินผล โครงสร้างของการติดตามและประเมินผล บุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ติดตามและประเมินผล โครงสร้างของการติดตามและประเมินผล งบประมาณที่จัดสรรให้กับการติดตามและประเมินผล เป็นต้น

มิติที่ 3 ความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนงาน

มิตินี้ให้ความสำคัญกับการที่แผนงานสามารถไปเชื่อมต่อกับระบบย่อยอื่นๆ ในสังคม ยิ่งแผนงานมีความสอดคล้องกับระบบย่อยอื่นๆ มากเพียงใด ย่อมส่งผลในทางบวกหลายประการ ประการแรก การได้มาซึ่งทรัพยากรในการขับเคลื่อนแผนงานมีความเป็นไปได้สูงเพราะแผนงานตรงกับความต้องการของสังคม ประการที่สอง การขยายผลแผนงานไปสู่พื้นที่อื่นๆ หรือหน่วยงานประเภทอื่นมีความเป็นไปได้สูง ประการที่สาม การเข้ามาของเครือข่ายต่างๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงานมีความเป็นไปได้มาก และประการสุดท้าย การยกระดับของแผนงานไปสู่นโยบายสาธารณะมีความเป็นไปได้สูงเช่นกัน ประเด็นสำคัญที่แสดงถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงของแผนงานเชิงรุก ดังนี้

- **ความสอดคล้องของแผนงานกับทิศทางของการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าของประเทศและโลก** หรือเรียกว่า ความสอดคล้องตามแนวคิด หลักของการทำงานในปัจจุบันนั้น ผู้จัดทำแผนงานจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าแผนงานของตนนั้นมีความสอดคล้องในเชิงแนวคิดอย่างไร ในกรณีของแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ก็จะต้องให้มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า และการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าที่เป็นกระแสหลักของประเทศและของโลกด้วย การสร้างความสอดคล้องดังกล่าวสามารถทำได้โดยการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานที่ไปในทิศทางเดียวกับทิศทางของการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับประเทศและในระดับโลก

- **ความสอดคล้องกับงานประจำของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่** หมายถึงว่า แผนงานที่ตั้นนั้นต้องมีความเป็นไปได้ที่จะผลึกเข้าสู่ระบบการทำงานปกติ เพราะมิฉะนั้นเมื่อจบแผนงานนี้แล้วก็ต้องไปเริ่มแผนงานใหม่ ประเด็นนี้มีความจำเป็นมาก เพราะการมีขึ้นของแผนงานเนื่องจากมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการทำงานแบบปกติ จึงเกิดเป็นแผนงานพิเศษขึ้น แต่เมื่อแผนงานนั้นบรรลุผลแล้วย่อมต้องนำนวัตกรรมเหล่านั้นกลับเข้าสู่ระบบการทำงานปกติให้ได้

- **นโยบายสาธารณะของท้องถิ่น** แนวโน้มการพัฒนาประเทศบนฐานของชุมชนท้องถิ่นพัฒนาหรือชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางนั้นมีมานานแล้วและจะคงมีต่อเนื่อง จากการศึกษาจำนวนมากพบว่ามีหลายชุมชนท้องถิ่น ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนานโยบายสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตัวเอง ดังนั้น หากแผนงานใดก็ตามที่มีแนวคิดสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น หรือเป็นแผนงานที่ช่วยกระตุ้นความคิดของท้องถิ่นทำให้คิดถึงเรื่องนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นด้วยก็จะเป็นการดี

มิติที่ 4 ความเกี่ยวข้องของชุมชน

ในกรณีแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดนั้น มิติความเกี่ยวข้องของชุมชนมีความสำคัญมากเพราะชุมชนเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการ ในเชิงเป้าหมายแล้วแผนปฏิบัติการคาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนและชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นที่ทราบอย่างชัดเจนว่า หากคนในชุมชนมิได้มีแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง การเปลี่ยนแปลงก็อาจเกิดขึ้นหรือหากเกิดขึ้นก็ไม่ถาวรยั่งยืน ดังนั้น การให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับแผนงานยิ่งมากเท่าใด ชุมชนเองก็จะกลายเป็นผู้ถูกระงับหรือผู้รับประโยชน์จากแผนงาน มาเป็นหุ้นส่วนหรือพันธมิตร (Partnership) ของแผนงาน คือ ร่วมรับผิดชอบกับแผนงานไปด้วยกันเช่นนี้ย่อมเพิ่มโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในเชิงวิธีการ ชุมชนเองเป็นแหล่งทุนที่มีคุณค่ายิ่งต่อแผนงาน สำหรับในมิตินี้มีประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

- **ระดับของการมีส่วนร่วม** ซึ่งจะแตกต่างกันตามเนื้อหาสาระของแผนงาน การมีส่วนร่วมในประเด็นสำคัญๆ ที่สอดคล้องกันในทุกแผนงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาแผนงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นต้น แผนงานที่สามารถดึงพลังชุมชนมีส่วนร่วมได้มากย่อมสะท้อนความสัมพันธ์แบบภาคีพันธมิตรได้ดี

- **ความหลากหลายขององค์ประกอบของชุมชนที่เกี่ยวข้องในแผนงาน** ในประเด็นนี้อาจพิจารณาตามภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หรือพิจารณาตามความรับผิดชอบของแผนงาน ได้แก่ ผู้รับผิดชอบแผนงาน ผู้ได้ประโยชน์จากแผนงาน ผู้เสียประโยชน์จากแผนงาน

- **สัมพันธภาพระหว่างคณะผู้รับผิดชอบแผนงานกับชุมชน** เป็นเครื่องชี้วัดความเกี่ยวข้องของชุมชนได้อย่างดี หากสัมพันธภาพดีแล้วการเข้ามาร่วมรับผิดชอบในแผนงานของชุมชนก็จะมีขึ้นตามมา สัมพันธภาพนั้นอาจพิจารณาจากการที่คณะทำงานแผนงานมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ปฏิบัติการในแผนงาน หรือมีความคุ้นเคยกับหน่วยงานในพื้นที่มาก่อนก็ได้

มิติที่ 5 ประสิทธิภาพของแผนงาน

ประสิทธิภาพของแผนงานอาจหมายถึงผลจากการที่มีแผนงานนั้นๆ ลงไปในชุมชน ทุกแผนงานควรได้แสดงอย่างชัดเจนว่าอะไรคือผลที่ควรเกิดขึ้นเมื่อแผนงานได้ดำเนินการไปอย่างเต็มที่ การกำหนดประสิทธิภาพของแผนงานนั้นเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) ของแผนงานด้วยในเรื่องของประสิทธิภาพนั้นมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

- **การประเมินได้ของประสิทธิภาพ (Evaluative)** ประสิทธิภาพของแผนงานเชิงรุกนั้นต้องสามารถประเมินได้จริง ไม่ว่าจะประเมินด้วยวิธีการเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ตาม ดังนั้น การใช้คำที่ระบุประสิทธิภาพควรมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ ไม่เน้นคำที่สวนหูหรือเป็นนามธรรมจนเกินไป

- **ความเป็นไปได้ในการบรรลุ (Achievable)** ประสิทธิภาพของแผนงาน ควรสามารถบรรลุได้ด้วยทรัพยากรและกระบวนการของแผนงาน ไม่ควรเป็นผลที่สูงหรือยากเกินกว่าที่แผนงานได้ออกแบบไว้ อาจพิจารณาจากความหลากหลายของกิจกรรม ความเหมาะสมของช่วงเวลา การดำเนินงานกับทรัพยากร เพื่อเป็นเครื่องชี้วัดว่าประสิทธิภาพที่กล่าวอ้างนั้นสามารถที่จะบรรลุได้มากน้อยเพียงใด

- **การกำหนดประสิทธิผลแบบบันไดความก้าวหน้า (Progress marker)** การกำหนดประสิทธิผล เมื่อสิ้นสุดแผนงาน (End results) เพียงอย่างเดียว นอกจากจะมีความเสี่ยงที่จะไม่บรรลุตามที่กำหนดไว้ ยังอาจทำให้ขาดรายละเอียดของผลงานเมื่อต้องทำการประเมินด้วย การกำหนดประสิทธิผลไว้หลายระยะ ช่วยทำให้ได้เรียนรู้ว่าผลงานของแผนงานอยู่ระดับใดเมื่อเทียบกับที่คาดหวังทั้งหมด ในแผนงานเชิงรุกอาจกำหนดประสิทธิผลแบบบันไดความก้าวหน้าไปตามพัฒนาการของแผนงาน เช่น ผลลัพธ์ในปีที่ 1 ปีที่ 2 เป็นต้น หรือ กำหนดตามความยากง่ายของการเกิดผล เช่น ผลที่คาดว่าจะต้องเกิด (Expected to see) ผลที่ต้องการให้เกิด (Like to see) และผลที่หากเกิดได้จะดีมาก (Love to see) ตามแบบของแผนที่ผลลัพธ์ หรือผลขั้นต้น (Anticipate result) ผลขั้นกลาง (Intermediate result) และผลขั้นสุดท้าย (Ultimate result) ตามแบบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์

จากคุณลักษณะสำคัญของแผนงานเชิงรุกที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดได้ เพื่อให้แผนปฏิบัติการของแต่ละจังหวัดมีลักษณะเป็นแผนงานเชิงรุกอย่างแท้จริง (ซึ่งต้องเกิดจากกระบวนการทำแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม) ส่งผลให้การควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าบรรลุตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ นอกจากนั้น ยังสามารถใช้เป็นกรอบหรือแนวทางการจัดทำหรือการเขียนข้อเสนอแผนงาน/โครงการได้ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนการจัดทำแผนงานเชิงรุก : แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด

ขั้นตอนการจัดแผนงานเชิงรุก

ในการจัดทำแผนงานเชิงรุก มีขั้นตอนการดำเนินการไม่แตกต่างไปจากขั้นตอนหรือกระบวนการจัดทำแผนงานทั่วไป ที่มักจะประกอบด้วย 8 ขั้นตอน (ปกรณ์ ปรียากร, มพท.: 100) คือ

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อรับรู้ถึงปัญหา (โรคพิษสุนัขบ้า) และความต้องการต่างๆ รวมทั้งทุนเดิมที่เกี่ยวข้อง (เช่น การจัดการกับปัญหาโรคพิษสุนัขบ้าที่ผ่านมาของชุมชนท้องถิ่น)

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการ เพื่อพิจารณาว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาหรือความต้องการนั้นมีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ ประสงค์ คือ สภาพของผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดพร้อมกับกำหนดเป้าหมายคือ ผลงานที่จะดำเนินการ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดโดยผลงานนี้จะระบุทั้งปริมาณหรือคุณภาพและเวลา

ขั้นที่ 4 การพิจารณาวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการปรึกษาหารือขอความเห็นชอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับปรุง ยกเลิก หรืออนุมัติวัตถุประสงค์และเป้าหมายอันถือเป็นข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดวิธีการต่อไป

ขั้นที่ 5 การคิดค้นและแสวงหาทางเลือก โดยพิจารณาว่าสาเหตุต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร ซึ่งมักจะมีทางเลือกมากกว่า 1 ทาง จากนั้นในแต่ละทางเลือกจะจัดทำรายละเอียดของวิธีการ โดยใช้คำถามตั้งแต่ ทำไมต้องทำ (Why) ทำอะไรบ้าง (What) ทำที่ไหน (Where) ทำเมื่อไร (When) ใครเป็นคนทำ (Who) กลุ่มเป้าหมายเป็นใครบ้าง (Whom) ทำด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง (How) และต้องใช้เงินเท่าไร (How much)

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมของทางเลือกต่างๆ ด้วยการใช้ข้อมูลจากผลการศึกษาความเป็นไปได้มาใช้ในการพิจารณา

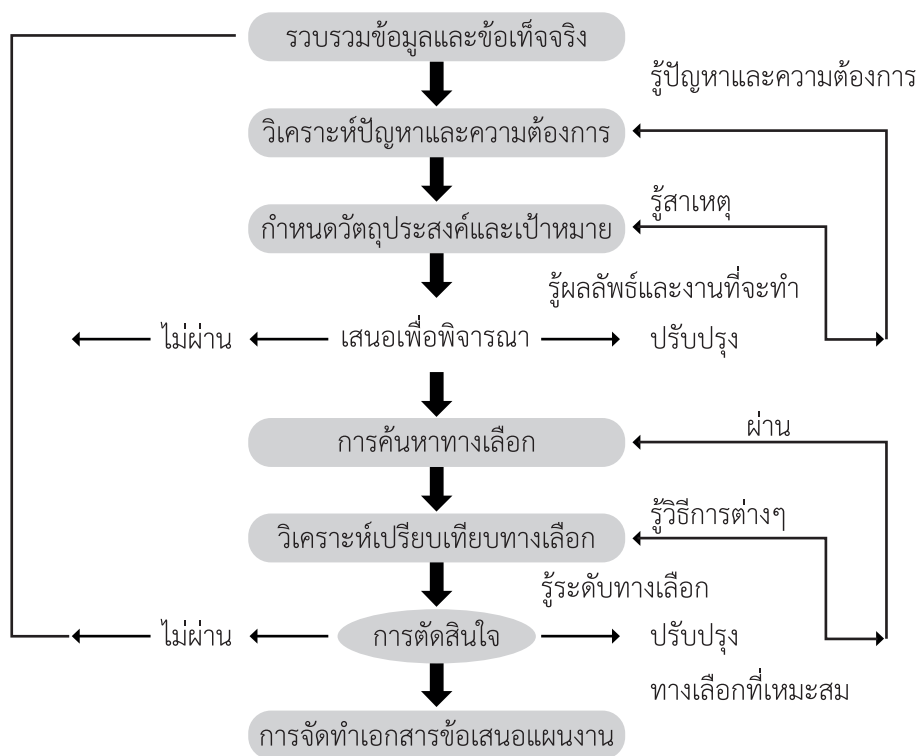
ขั้นที่ 7 การนำข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสมของทางเลือกเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกทางเลือกใดที่เหมาะสมที่สุด

ขั้นที่ 8 นำทางเลือกที่เหมาะสมไปจัดทำเอกสารข้อเสนอแผนงานตามแบบแผนที่กำหนด ซึ่งหมายถึงการจัดทำเอกสาร แผน และส่วนประกอบต่างๆ

การจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด สามารถดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นได้เช่นเดียวกัน แต่จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำแผนทุกขั้นตอนอย่างจริงจังมากกว่าการจัดทำแผนงานประเภทอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการที่มีคุณสมบัติของแผนงานเชิงรุกดังที่กล่าวมาแล้วอย่างแท้จริง โดยอาจสรุปขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด

แนวทางการเขียนข้อเสนอแผนงานเชิงรุก

การจัดทำเอกสารข้อเสนอแผนงาน/โครงการเชิงรุก (Project proposal) นั้นโดยทั่วไปแล้วองค์กรผู้สนับสนุนงบประมาณ มักกำหนดรูปแบบ (Format) หรือแบบแผนโครงการข้อเสนอแผนงานของหน่วยงานตนเองไว้ ดังนั้น ผู้จัดทำแผนงานจึงควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนโครงสร้างของการเขียนข้อเสนอแผนงาน และจัดทำข้อเสนอแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรนั้นๆ ซึ่งพบว่าข้อเสนอแผนงานเชิงรุกส่วนใหญ่จะมีสาระสำคัญครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ส่วนนำ (ปก, สารบัญต่างๆ, รายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรดำเนินงาน)
2. บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร
3. ประเด็นปัญหา, ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา
4. เป้าประสงค์, วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

5. แผนดำเนินงาน/วิธีการดำเนินงาน
6. ระยะเวลาของแผนงาน
7. ระบบการติดตามและประเมินผลแผนงาน (ตัวชี้วัด เครื่องมือ ระยะเวลา และการใช้ประโยชน์จากการติดตามประเมินผล)
8. การบริหารแผนงาน (โครงสร้างการบริหารแผนงาน, ภาครัฐหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ)
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับและความยั่งยืนของแผนงาน
10. งบประมาณ

ด้วยเหตุที่ข้อเสนอแผนงานเชิงรุกโดยทั่วไปมักมีองค์ประกอบหลักที่ต้องนำเสนอคล้ายคลึงกัน แต่อาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดที่ต้องนำเสนอในองค์ประกอบนั้นๆ และเนื่องจากข้อเสนอแผนงานเป็นเอกสารแผนงานฉบับสมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องนำเสนอรายละเอียดทั้งหมดเพื่อแสดงให้เห็นว่าแผนงานจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้จริงภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นแนวทางการเขียนเอกสารแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดในที่นี่จะได้เสนอเฉพาะแนวทางหลักๆ เท่านั้น และอิงอยู่กับคุณลักษณะสำคัญของแผนงานเชิงรุกตามที่ได้นำเสนอไว้หัวข้อที่ผ่านมาเป็นสำคัญ (ประภาพรรณ อุ๋นอบ และธีรเดช ฉายอรุณ. 2551: 63-83)

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จะเป็นส่วนนำของเอกสารข้อเสนอแผนงานจะประกอบด้วยสาระสำคัญในสองส่วนด้วยกัน คือ 1) สภาพปัญหาหรือความต้องการที่ต้องจัดทำแผนงานนี้และ 2) ความน่าเชื่อถือและคุณสมบัติที่สำคัญขององค์กรภาคีผู้ขับเคลื่อนแผนงาน สำหรับการนำเสนอรายละเอียดของแต่ละส่วนควรประกอบด้วยสาระดังต่อไปนี้

สภาพปัญหาหรือความต้องการที่ต้องจัดทำแผนงาน สิ่งที่ควรนำเสนอคือ

- ต้องแสดงให้เห็นว่าปัญหา (โรคพิษสุนัขบ้า) หรือความจำเป็นหรือความต้องการ (ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า) นั้นมีความเร่งด่วน ทำให้ต้องจัดทำแผนงานขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อสนองความต้องการขององค์กรชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ (Sense of urgency) อย่างไร
- ระบุกระบวนการหรือขั้นตอนของการได้มาซึ่งประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (เช่น กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นของแผนงาน : Need assessment)
- นำเสนอข้อมูล ตัวเลขสถิติที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหา (โรคพิษสุนัขบ้า) และสภาพความต้องการจำเป็นจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น จากกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข หรือ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- แสดงให้เห็นว่าแนวทาง/ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาของแผนงานครั้งนี้มีความสมเหตุ สมผลและมีความเป็นไปได้อย่างไรทั้งในเชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ (ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและแผนงานที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา หรือความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า)
- ระบุผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected results) รวมทั้งพื้นที่/กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่ได้รับประโยชน์จากแผนงาน (Beneficiaries)
- ต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าแผนงานที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าหรือนโยบายสาธารณะด้านโรคพิษสุนัขบ้าของชุมชนท้องถิ่นอย่างไร

ความน่าเชื่อถือและคุณสมบัติขององค์กรดำเนินงาน สิ่งที่ควรนำเสนอ คือ

- ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์กร เช่น การก่อตั้ง พันธกิจและเป้าประสงค์ รวมทั้งประสบการณ์และทักษะความเชี่ยวชาญพิเศษ (เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรสนับสนุนงบประมาณเชื่อว่าคณะทำงานหรือองค์กรดำเนินงานมีความสามารถที่จะดำเนินแผนงานให้ประสบความสำเร็จได้จริง)

- นำเสนอประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแผนงานนี้ที่ผ่านมาขององค์กรหรือคณะทำงานของแผนงาน

- รายชื่อองค์กรอื่นๆ (ทั้งภาครัฐที่ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ภาครัฐกิจเอกชน รวมทั้งภาคประชาชน) ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินแผนงานครั้งนี้ และภารกิจที่จะทำร่วมกัน ในแผนงาน (เช่น การพัฒนาข้อเสนอแผนงาน การดำเนินกิจกรรม หรือการติดตามประเมินผล เป็นต้น) ตลอดจนวิธีการทำงานร่วมกัน (ทั้งนี้อาจต้องระบุประสบการณ์และผลการทำงานร่วมกันที่ผ่านกับองค์กรอื่นๆ โดยสรุปด้วย)

โดยสรุปแล้วการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ก็คือความพยายามในการนำเสนอเกี่ยวกับเหตุผลหรือหลักการ และทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนว่าแผนงานที่จัดทำขึ้นมีความสมเหตุสมผลเพียงใดนั่นเอง ซึ่งทั้งนี้ควรนำเสนออย่างละเอียดสำหรับข้อเสนอแผนงาน (ประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ เอ 4)

2. เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงาน

● เป้าประสงค์ของแผนงาน (Goals)

เป้าประสงค์ของแผนงาน หมายถึง สิ่งที่แผนงานคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นหรือมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เนื่องจากเป็นสถานะที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระยะยาวและต้องอาศัยเวลาดำเนินการนาน หากด้วยข้อจำกัดของตัวแผนงานเอง (เช่น ขอบเขตของกิจกรรม/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งทรัพยากรของแผนงาน) ทำให้การดำเนินงานของแผนงานเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำให้เป้าประสงค์เป็นจริงได้ แต่แผนงานนั้นๆ อาจเป็นส่วนหนึ่งหรือเงื่อนไขหนึ่งที่น่าไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ การเขียนเป้าประสงค์จึงมักเป็นการระบุสภาพการณ์ของสิ่งที่ต้องการให้เกิดหรือเปลี่ยนแปลงโดยกว้างๆ หรือโดยทั่วไป

ในแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด สามารถใช้เป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าที่กำหนดเป็นเป้าประสงค์ของแผนได้ เนื่องจากเป็นแผนงานที่เกิดขึ้น เพื่อรองรับแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว (กรมควบคุมโรค และกรมปศุสัตว์, 2553: 1)

เป้าประสงค์ : ไม่มีคนและสัตว์เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าภายในปี พ.ศ. 2563

● วัตถุประสงค์ของแผนงาน (Objectives)

วัตถุประสงค์ของแผนงาน หมายถึง ผลลัพธ์ (Intermediate results) หรือการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผนงาน วัตถุประสงค์จึงมีความเฉพาะเจาะจงกับแผนงานมากกว่าเป้าประสงค์ นั้นหมายความว่า การดำเนินแผนงานจะต้องนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้จริง วัตถุประสงค์จึงเป็นผลลัพธ์หรือสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นมีใช้กิจกรรมที่จะดำเนินการในแผนงาน โดยวัตถุประสงค์ของแผนงานอาจกำหนดเป็นผลผลิต (Output) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนงานและหรือกำหนดไว้ในลักษณะของกระบวนการ (Process) ที่จะนำไปสู่ผลผลิตของแผนงานก็ได้

วัตถุประสงค์ของแผนงานที่ดี ต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ กล่าวคือต้องระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (What) กับกลุ่มเป้าหมาย (Who) ภายในระยะเวลาที่กำหนด (In what time period) ในพื้นที่นั้นๆ (Where) หรือให้เป็นไปตามหลักการเขียนวัตถุประสงค์ที่ดีคือ มีลักษณะที่เรียกว่า “SMART”

ดังนี้

Specific	มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจง
Measurable	สามารถวัดและประเมินผลได้
Appropriate	สอดคล้องเหมาะสมกับประเด็นปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น, วัตถุประสงค์ขององค์กร
Realistic	สามารถดำเนินการให้บรรลุได้จริง
Time-bound	สามารถบรรลุได้จริงภายในระยะเวลาที่กำหนด

ตัวอย่างวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับท้องถิ่น (กรมควบคุมโรค และกรมปศุสัตว์, 2553: 6)

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการป้องกันควบคุมโรคในท้องถิ่นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง
- เพื่อเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครือข่ายการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าครอบคลุมพื้นที่ที่รับผิดชอบและพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกัน
- เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานปศุสัตว์ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ส่วนหนึ่งอาจพิจารณากำหนดตามวัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ อีกส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์หรือสิ่งที่แต่ละจังหวัดต้องการให้เกิดขึ้นในพื้นที่เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผนงานนี้แล้ว

● เป้าหมายของแผนงาน (Targets)

เมื่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานแล้วในบางครั้งจะต้องกำหนดถึง จำนวน, ปริมาณหรือคุณภาพของสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นด้วย ซึ่งก็คือการระบุเป้าหมาย (targets) ของแผนงานนั่นเอง โดยปกติแล้วองค์กรสนับสนุนงบประมาณมักจะให้องค์กรดำเนินงานกำหนดเป้าหมายควบคู่ไปกับวัตถุประสงค์ของแผนงาน ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายของแผนงานส่วนหนึ่งควรต้องสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรสนับสนุนงบประมาณด้วย จึงทำให้ข้อเสนอแผนงานได้รับการพิจารณา นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้จริงด้วย เพราะหากกำหนดเป้าหมายไว้สูงเกินไปจนไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุภายในระยะเวลาแล้ว เราก็น่าจะคาดการณ์ได้ว่าแผนงานนั้นๆ ไม่อาจประสบความสำเร็จได้ การเขียนเป้าหมายของแผนงาน ต้องระบุให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณภาพ (คุณลักษณะ) หรือปริมาณ (จำนวนหรือร้อยละ) ของผลลัพธ์ที่คาดว่าจะทำให้เกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมายของแผนงานที่ชัดเจนจะช่วยให้องค์กรดำเนินงานสามารถระบุตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงานได้พร้อมๆ กัน

ดังตัวอย่างเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า (กรมควบคุมโรค และกรมปศุสัตว์, 2552: 6)

เป้าหมาย

- พื้นที่เป้าหมายดำเนินการเลื่อนระดับให้เป็นพื้นที่ควบคุมโรคในระดับสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 ต่อปี
- ทุกพื้นที่เป้าหมายดำเนินการเป็นพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าภายในปี พ.ศ. 2563

ด้วยเหตุที่แผนงานพัฒนาทุกแผนงานจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องกำหนดหรือชี้แนวทางในการดำเนินงานของแผนงาน ดังนั้น ข้อเสนอแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดจึงต้องระบุถึงเป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงานไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้องค์กรหรือคณะทำงานสามารถพิจารณาถึงทิศทางการทำงานและเป้าหมายของแผนงานได้

3. แผนดำเนินงาน/วิธีดำเนินการ

แผนดำเนินงานเป็นแผนที่ระบุถึงงานหรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อใช้ปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน ดังนั้น วิธีจัดทำแผนจึงต้องนำวัตถุประสงค์ของแผนงานมาจำแนกแจกแจงเป็นกิจกรรมย่อยหลายๆ กิจกรรมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตั้งแต่เริ่มต้นแผนงานจนจบกระบวนการว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่จะต้องทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะถูกนำไปอธิบายอย่างละเอียดอีกครั้งในส่วนของแผนปฏิบัติงาน (Action plan) นอกจากนั้นกิจกรรมในแผนดำเนินงานยังต้องสัมพันธ์กับตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงานและต้องสอดคล้องกับแผนงบประมาณของแผนงานอีกด้วย

และเพื่อให้สามารถกำหนดกิจกรรมในแผนดำเนินงานได้ชัดเจนมากขึ้น อาจใช้คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมชุดหนึ่งที่ผู้จัดทำแผนงานต้องพิจารณาพูดคุยและหาข้อสรุปร่วมกันก่อน หมายความว่า แต่ละกิจกรรมที่จะดำเนินการในแผนงานควรต้องตอบคำถามต่อไปนี้ได้อย่างชัดเจน คือ

- กิจกรรมนั้นทำอย่างไร?
- ทำไมเราจึงเลือกกิจกรรมนั้นมาทำในแผนงาน?
- ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ?
- กลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นใครบ้างจะสามารถนำเข้ามาร่วมในแผนงานได้หรือไม่ และในขั้นตอนใด

บ้าง? (การพัฒนาแผนงาน ดำเนินงาน หรือการติดตามประเมินผล)

- จำนวนผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงมีมากน้อยเพียงใด จะประเมินผลได้อย่างไร?
- จะทำกิจกรรมนั้นๆ เมื่อใด ใช้ระยะเวลาานเท่าไร และต้องทำบ่อยครั้งมากแค่ไหน?
- ต้องใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง เครื่องมือเหล่านั้นต้องพัฒนาหรือผลิตขึ้นมาใหม่ หรือมีอยู่ก่อนแล้ว

และต้องมีการปรับเครื่องมือเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของแผนงานหรือไม่?

- กิจกรรมนั้นๆ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ หรือไม่จะมีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้างในแผนงาน?

ภายหลังจากการคัดเลือกกิจกรรมจำนวนหนึ่งเพื่อจัดทำเป็นแผนดำเนินการได้แล้ว สิ่งที่ต้องทำต่อไป คือ การพิจารณาภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมดในแผนงานตามประเด็นดังต่อไปนี้

- มีจำนวนมากพอที่จะทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานบรรลุได้ทั้งหมดหรือไม่
- มีความหลากหลายหรือสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่/องค์กรเป้าหมายหรือไม่
- มีความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกันอย่างไร
- ต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหรือต้องจัดลำดับก่อนหลัง
- เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ของแผนงานหรือไม่ (บุคลากร งบประมาณ)
- กิจกรรมจะเกิดความยั่งยืนต่อไปได้อย่างไร

การระบุแผนปฏิบัติงานของข้อเสนอแผนงานต้องมีรายละเอียดมากพอจนเห็นแนวทางหรือขั้นตอนการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติงานซึ่งเป็นส่วนที่ขยายรายละเอียดแต่ละกิจกรรมก็ต้องมีความชัดเจนเช่นกัน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมั่นใจได้ว่าจะสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์แผนงานได้จริง (ความยาวของการนำเสนอในส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับขนาดของแผนงานด้วยกล่าวคือ หากเป็นแผนงานขนาดใหญ่หรือชุดแผนงาน ที่มีกิจกรรมจำนวนมากนั้น แผนดำเนินการและแผนปฏิบัติการก็จะมีรายละเอียดมากไปด้วย แต่ถ้าเป็นแผนงานขนาดกลางการนำเสนอในส่วนนี้มีอยู่ระหว่าง 3-5 หน้ากระดาษ เอ 4)

4. ระยะเวลาในการดำเนินแผนงาน

ระยะเวลาในการดำเนินแผนงานเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนงานพัฒนา เนื่องจากช่วยเพิ่มโอกาสหรือความเป็นไปได้ของกิจกรรมต่างๆ ให้สามารถดำเนินการไปจนบรรลุเป้าหมายแผนงาน กล่าวคือหากมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย รวมทั้งแผนการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกันแล้วแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการยาวนานกว่าย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากกว่าแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการสั้น เพื่อให้การกำหนดระยะเวลาดำเนินแผนงานมีเหมาะสมมากขึ้น

ข้อเสนอแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดจะต้องกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นแผนงานจนถึงเวลาสิ้นสุดแผนงาน (อาจระบุเป็นเดือน ปีที่เริ่มต้นถึงเดือน ปีที่สิ้นสุดแผนงานก็ได้) โดยการระบุระยะเวลาดำเนินการนี้ จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับระยะเวลาของแผนดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติการของแผนงานด้วย และถ้าหากเป็นแผนงานระยะยาวและมีหลายระยะการดำเนินงาน ก็ต้องแสดงช่วงเวลาในแต่ละระยะของแผนงานนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น การดำเนินแผนงานมี 2 ระยะ โดยระยะแรกใช้เวลาดำเนินการ 3 ปี (ตั้งแต่เดือน..... พ.ศ. จนถึงเดือน..... พ.ศ.) และระยะที่สอง ใช้เวลาดำเนินการ 2 ปี (ตั้งแต่เดือน..... พ.ศ. จนถึงเดือน..... พ.ศ.) เป็นต้น

5. ระบบการติดตามประเมินผลแผนงาน

การติดตามประเมินผลแผนงาน นอกจากจะเป็นกลไกที่สะท้อนถึงระดับความสำเร็จของแผนงานแล้วยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยกำกับกำกับการดำเนินงานในแผนงาน (ในทุกช่วงระยะของแผนงาน) ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์อีกด้วย เหตุนี้องค์กรสนับสนุนงบประมาณโดยทั่วไปจึงมักกำหนดให้แผนงานต้องระบุถึงระบบการติดตามประเมินผลภายใน (Internal evaluation system) ไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนดำเนินงานของแผนงานด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนงานขนาดใหญ่

ระบบการติดตามประเมินผลในที่นี้ประกอบด้วย การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงาน แนวทางหรือวิธีการรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ บุคลากรที่ทำหน้าที่ติดตามประเมิน ระยะเวลาในการดำเนินงานและงบประมาณที่ใช้ ตลอดจนแนวทางการใช้ประโยชน์จากผลการติดตามประเมินแผนงาน โดยจัดทำเป็นการติดตามประเมินผลแผนงานและควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนดำเนินงานแผนงาน

การออกแบบระบบการติดตามประเมินผลภายในจะมีความละเอียดรอบคอบมากขึ้น หากองค์กรดำเนินงานต้องสามารถตอบคำถามต่อไปนี้ ให้ได้อย่างชัดเจนก่อนที่จะดำเนินแผนงาน ตัวอย่างเช่น

- ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงานมีอะไรบ้าง? เป็นตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Results indicators) หรือตัวชี้วัดกระบวนการ (Process indicators) หรือทั้งสองกรณี
- จะเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลใด?
- ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล/การติดตามประเมินผลบ้าง?

- จะเก็บข้อมูลอย่างไร (วิธีการและเครื่องมือ) และเก็บบ่อยครั้งแค่ไหน?
- จะนำเสนอ/รายงานผลการติดตามประเมินแผนงานอย่างไร และบ่อยครั้งแค่ไหน?
- มีงบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนทั้งหมด หรือไม่?

ด้วยความที่ระบบการติดตามประเมินผลภายในแผนงานนั้นเป็นประโยชน์ทั้งต่อองค์กรสนับสนุนงบประมาณและองค์กรดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ในข้อเสนอแผนงานจึงต้องนำเสนอระบบการติดตามประเมินผลภายในแผนงานอย่างละเอียดในลักษณะของแผนการติดตามประเมินผล

สำหรับแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า นั้น มีกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละยุทธศาสตร์ไว้ ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดระบบการติดตามประเมินผลของแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดได้เช่นกัน ดังตัวอย่างตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในระดับท้องถิ่น ต่อไปนี้

ตัวอย่างตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ที่ 2

สร้างเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าระดับท้องถิ่น

กลยุทธ์/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย					หน่วยนับ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ
		2553	2563		
1. บริหารจัดการการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าตามบทบาทหน้าที่ภายใต้การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง								
1.1 ตั้งคณะทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและปศุสัตว์เป็นคณะทำงานร่วมตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด	มีคำสั่งแต่งตั้ง	1	1	ฉบับ	อปท.
1.2 จัดทำแผนเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	มีแผนบูรณาการ	1	1	แผน	อปท.
1.3 ติดตามประเมินผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการที่แต่งตั้ง	จำนวนครั้งที่มีการติดตามประเมินผล	2	2	ครั้ง	คณะกรรมการระดับอำเภอ
...
4. ส่งเสริมการนำผลงานวิจัย/เทคนิค/อุปกรณ์/เครื่องมือใหม่ๆ มาใช้ในการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	ผลงานที่นำมาใช้						เรื่อง	อปท.

(ต่อ)

กลยุทธ์/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย					หน่วยนับ	หน่วยงานหลัก ที่รับผิดชอบ
		2553	2563		
5. พัฒนาระบบฐานข้อมูลในแต่ละชุมชน เช่น จำนวนสุนัข แมวต่อครัวเรือน จำนวนสุนัข แมวทั้งหมด จำนวนสัตว์มีดัดวัคซีน ฯลฯ	ฐานข้อมูล						จำนวน	อปท.

6. การบริหารแผนงาน

องค์กรสนับสนุนงบประมาณส่วนใหญ่มักมีคำถามเบื้องต้นต่อแผนงานพัฒนาอยู่ในสองประเด็นหลักคือ 1) แผนงานจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และ 2) บุคลากรหรือคณะทำงานมีเพียงพอกับภาระงานในแผนงานหรือไม่ อย่างไร คำตอบต่อคำถามข้างต้นก็คือ วิธีการบริหารแผนงานนั่นเอง ซึ่งองค์กรดำเนินงานต้องระบุถึงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินงานของแผนงานอันประกอบไปด้วย 1) จำนวนผู้รับผิดชอบ/คณะทำงาน/คณะกรรมการในแต่ละงาน/กิจกรรมของแผนงาน (จะมีจำนวนมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับขนาดและหรือโครงสร้างงานของแผนงาน ตัวอย่างเช่น งานนโยบาย งานบริหาร งานธุรการ งานปฏิบัติการ งานติดตามประเมินผล เป็นต้น) 2) บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแต่ละชุด/ฝ่าย (ที่สอดคล้องต่อภารกิจที่รับผิดชอบและต้องเหมาะสมกับความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของแต่ละคน) และ 3) ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของคณะทำงานแต่ละชุด (รูปแบบหรือวิธีการทำงานภายในแผนงานที่เอื้อต่อกันและเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายแผนงาน) ไว้ในข้อเสนอแผนงาน

สำหรับการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดนั้น ควรประกอบสาระสำคัญต่อไปนี้

- โครงสร้างการบริหารแผนงาน ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบ/คณะทำงาน/คณะกรรมการทั้งหมดที่กำหนดไว้ (ควรระบุจำนวนผู้รับผิดชอบในแต่ละงานไว้ด้วย สำหรับความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของแต่ละคนควรนำเสนอไว้ในภาคผนวกของเอกสารข้อเสนอแผนงาน) สำหรับองค์ประกอบของคณะทำงานนั้นอาจพิจารณาจากเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในส่วนภูมิภาคที่ระบุไว้ในเอกสารหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies Free Area)

- ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างผู้รับผิดชอบ/คณะทำงาน/คณะกรรมการแต่ละชุด/ฝ่าย (สายงานการบริหารแผนงานแต่ละระดับ)

- บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้รับผิดชอบ/คณะทำงาน/คณะกรรมการแต่ละชุด/ฝ่าย
- ระบุองค์กรพันธมิตรอื่นๆ ที่มีส่วนร่วมในแผนงาน พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับและความยั่งยืนของแผนงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นเป็นการบอกว่า เมื่อแผนงานดำเนินการสิ้นสุดลงแล้ว จะมีผลกระทบในทางที่ดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างไรบ้างทั้งโดยตรงและทางอ้อม โดยต้องระบุให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนว่าใครจะได้รับผลประโยชน์ และผลกระทบนั้นบ้าง รวมทั้งได้รับผลอย่างไรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ที่ผ่านมาทุกองค์กรสนับสนุนงบประมาณตระหนกอยู่เสมอว่าการสนับสนุนงบประมาณแก่แผนงานนั้น ไม่ใช่เพียงการสร้างโอกาสให้ปัญหาหรือเรื่องต่างๆ ได้รับการแก้ไขหรือถูกพัฒนาขึ้นได้เท่านั้น แต่ก็ยังเป็นการเพิ่มโอกาส

ให้การพัฒนานั้นๆ ประสบความสำเร็จได้เช่นกันในข้อเสนอแผนงานนอกจากองค์การดำเนินงานจะต้องแสดงให้เห็นว่าแผนงานที่นำเสนอมานั้น มีจุดแข็งอย่างไรทั้งในแง่ของความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบ รวมทั้งยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินแผนงานแล้ว การเสนอแนวทางการสร้างความยั่งยืนของแผนงาน (ซึ่งหมายถึง ความสามารถของแผนงานในการดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากการสิ้นสุดการสนับสนุนแล้วนั้น) ก็เป็นเรื่องที่องค์กรสนับสนุนงบประมาณส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน ความยั่งยืนของแผนงานจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่ากลุ่มเป้าหมาย/ผู้ได้รับประโยชน์จากแผนงานจะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องและยังช่วยรับประกันว่าเงินขององค์กรสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งความพยายามขององค์กรดำเนินงานที่ได้ดำเนินการไปทั้งหมดจะไม่สูญเปล่า

การนำเสนอความยั่งยืนของแผนงานอาจเป็นสิ่งที่ทำให้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะแผนงานใหม่ๆ แต่องค์กรดำเนินงานก็ต้องพึงตระหนักไว้เสมอว่า หากเราไม่เริ่มต้นทำแผนงานแล้ว เราก็คงไม่สามารถวางแผนสร้างความยั่งยืนให้กับแผนงานต่อไปได้ และการออกแบบแผนงานที่ดีตั้งแต่เริ่มต้นจะเอื้อต่อความยั่งยืนของแผนงานด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างแนวทางต่อไปนี้

- ใช้งบประมาณส่วนหนึ่งจากงบประมาณปกติขององค์กรดำเนินงาน
- การแสวงหาองค์กรสนับสนุนงบประมาณอื่นๆ ที่มีความสนใจในแผนงานเพื่อเป็นแหล่งทุนสมทบ
- การทำให้แผนงานเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำขององค์กรดำเนินงานและหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- ทำข้อตกลงร่วมกับหรือเปิดโอกาสให้องค์กรอื่นๆ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการได้เข้ามามีส่วนร่วม

ดำเนินแผนงาน ในบางกิจกรรมหรือให้การสนับสนุนงบประมาณ

- ชักชวนให้องค์กรชุมชน หรือกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากแผนงานมาร่วมวางแผน เพื่อทำให้แผนงานสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นในแผนปฏิบัติการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ควรนำเสนอถึงผลที่คาดว่าจะได้รับและแนวทางการสร้างความยั่งยืนไว้ในข้อเสนอแผนงาน และหากเป็นไปได้ควรต้องระบุถึงกิจกรรมที่สะท้อนถึงความยั่งยืนไว้ในแผนปฏิบัติงานด้วย

8. งบประมาณ

งบประมาณแผนงานเป็นอีกส่วนหนึ่งที่องค์กรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ จะเห็นได้จากบางองค์กรใช้วิธีการถ่วงดุลแผนงานเบื้องต้นด้วยการพิจารณาจากงบประมาณที่แผนงานเสนอ การนำเสนองบประมาณจึงควรมีรายละเอียดที่ชัดเจน มีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับแผนงาน/กิจกรรม รวมทั้งโครงสร้าง การบริหารแผนงาน เป็นแนวทางในการกำหนดงบประมาณแผนงานให้มีความชัดเจนมากขึ้นได้และด้วยเงินทุนขององค์กรสนับสนุนงบประมาณนั้นจะมีที่มาจากแหล่งที่แตกต่างกัน เช่น เป็นเงินงบประมาณของรัฐบาล เงินบริจาคจากองค์กรธุรกิจเอกชน/องค์กรการกุศลต่างๆ (ในประเทศและหรือระหว่างประเทศ) หรือแหล่งอื่นๆ ดังนั้น องค์กรแต่ละแห่งจึงมีนโยบายการเงินและงบประมาณ มีหลักการการใช้เงิน รวมทั้งกลไกการจัดการและหลักเกณฑ์ด้านการเงิน การบัญชีและการพัสดุของแผนงานที่แตกต่างกันไปตามแหล่งที่มาข้างต้น ซึ่งโดยปกติแล้วองค์กรทุกแห่งได้กำหนดแนวทางในเรื่องดังกล่าวไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องทำความเข้าใจกับแนวทางปฏิบัติด้านการเงินขององค์กรให้ชัดเจนเป็นอย่างดีก่อน เพื่อให้การเสนองบประมาณแผนงานมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันมิให้เกิดปัญหาด้านความโปร่งใสของแผนงานตามมาในภายหลังที่แผนงานได้รับการสนับสนุนไปแล้วอีกด้วย

การเขียนงบประมาณแผนงานโดยทั่วไปมักเสนออยู่ในรูปตารางสรุปกิจกรรมทั้งหมด (ที่นำเสนอไว้ในแผนปฏิบัติการ) พร้อมทั้งงบประมาณที่ใช้ดำเนินการแต่ละกิจกรรม สำหรับงบประมาณสมทบจากแหล่งทุนอื่นๆ ก็ให้เสนอเพิ่มเติมไว้ในตารางงบประมาณแผนงานด้วย และหากเป็นแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินหลายปี ก็ควรนำเสนองบประมาณจำแนกออกตามรายปีให้ชัดเจน

สำหรับข้อเสนอแผนงานต้องนำเสนอแผนงบประมาณโดยละเอียดจำแนกตามหมวดหมู่รายการค่าใช้จ่าย (ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ขององค์กร เช่น หมวดเงินเดือนและค่าจ้าง หมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้จ่าย ในการจัดประชุม/สัมมนา/ปฏิบัติงาน และหมวดค่าครุภัณฑ์ เป็นต้น) จำแนกเป็นรายปี (กรณีของแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 1 ปี) และงบประมาณสมทบจากแหล่งทุนอื่น

โดยสรุปแล้วรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้นเป็นการนำเสนอแนวทางการเขียนข้อเสนอแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่มีคุณภาพหรือแผนงานเชิงรุกตามนโยบายของเอกสารฉบับนี้ และเพื่อเป็นการตรวจทานว่าข้อเสนอแผนงานนั้นๆ ครอบคลุมสาระสำคัญๆ แล้วหรือยังนั้น การตอบคำถามหลักต่อไปนี้จะช่วยทำให้สามารถทบทวนการจัดทำข้อเสนอแผนงานให้มีคุณภาพอีกครั้งหนึ่งได้ (ประสงค์ ตันพิชัย, 2537: 70)

1. แผนงานอะไร? หมายถึง ชื่อแผนงาน
2. ทำไมต้องทำแผนงาน? หมายถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
3. ทำเพื่ออะไร? หมายถึง วัตถุประสงค์ของแผนงาน
4. ทำในปริมาณเท่าใด หมายถึง เป้าหมายของแผนงาน
5. ทำอย่างไร? หมายความว่าถึง วิธีดำเนินแผนงาน
6. ทำเมื่อใดและทำนานแค่ไหน หมายถึง ระยะเวลาดำเนินการ
7. ใช้ทรัพยากรอะไร เท่าไร และได้จากไหน? หมายถึง งบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ
8. ใครทำบ้าง? หมายถึง ผู้รับผิดชอบแผนงาน
9. ต้องทำกับใคร? หมายความว่าถึง บุคคล/องค์กร/หน่วยงานอื่นๆ ที่ให้การสนับสนุน
10. ทำได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือไม่? หมายถึง การติดตามประเมินผล
11. จะเกิดอะไรขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนงาน และจะทำแผนงานให้ต่อเนื่องไปได้ อย่างไร? หมายความว่า ผลที่คาดว่าจะได้รับและความยั่งยืนของแผนงาน

จะได้รับการยอมรับและความยั่งยืนของแผนงาน

และเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถจัดทำข้อเสนอแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดได้ครอบคลุมเนื้อหาในการดำเนินแผนงานทั้งหมด จึงอาจใช้แบบข้อเสนอแผนงาน (Project proposal) ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างสำหรับเป็นแนวทางการเขียนก็จะช่วยให้ข้อเสนอแผนงานนั้นๆ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(ตัวอย่าง)

แบบเสนอข้อเสนอแผนงาน (Project proposal) :
แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด

1. ชื่อแผนงาน
(ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
2. ส่วนนำ (ประกอบด้วย ปก สารบัญ และรายละเอียดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบแผนงานที่สามารถติดต่อได้โดยสะดวก)
3. บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (ความยาวไม่เกิน 3 หน้ากระดาษ เอ 4)
4. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (นำเสนอโดยละเอียด)
 - 4.1 ความเป็นมาของแผนงาน.....
 - 4.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ สภาพปัญหา และสภาพบริบทที่เกี่ยวข้อง.....
 - 4.3 ฐานคิดที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการแก้ปัญหา.....
 - 4.4 ยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการแก้ปัญหาของแผนงาน.....
5. เป้าประสงค์, วัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงาน
 - 5.1 เป้าประสงค์ของแผนงาน.....
 - 5.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน.....
 - 5.3 เป้าหมายสำคัญที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในแผนงาน.....
6. ระยะเวลาดำเนินการ.....ปี (หากใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปีขึ้นไป ควรจำแนกระยะเวลาที่ดำเนินการในแต่ละช่วงด้วย)
7. แผนการดำเนินงาน (นำเสนอโดยละเอียด และควรจำแนกเป็นรายปีสำหรับแผนงานที่มีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 1 ปี)
 - 7.1 แผนกิจกรรม.....
 - 7.2 แผนติดตามประเมินผล.....
8. ระบบการกำกับติดตามและประเมินผล (นำเสนอโดยละเอียด)
 - 8.1 ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงาน
 - 8.2 เครื่องมือและวิธีการติดตามประเมินผล
 - 8.3 แนวทางการใช้ประโยชน์จากการติดตามประเมินผล
9. การบริหารแผนงาน
 - 9.1 โครงสร้าง/กลไกการบริหารแผนงาน (ระบุจำนวนผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงสร้าง)
 - 9.2 บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแต่ละชุด
 - 9.3 ภาคิ/เครือข่ายอื่นๆ ที่สนับสนุนแผนงาน

(ตัวอย่าง)

แบบเสนอข้อเสนอแผนงาน (Project proposal) :
แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด (ต่อ)

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับและความยั่งยืนของแผนงาน
 - 10.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสิ้นสุดแผนงาน
 - 10.2 แนวทางการสร้างความยั่งยืนของแผนงาน
11. งบประมาณ.....บาท (ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางการเงินและองค์กรที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น อบจ./อบต./เทศบาล ฯลฯ และควรระบุงบประมาณสมทบจากแหล่งทุนอื่นๆ ด้วย)
 - 11.1 หมวดเงินเดือนและค่าจ้าง
 - 11.2 หมวดค่าตอบแทน
 - 11.3 หมวดค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม/สัมมนา/ปฏิบัติงาน
 - 11.4 หมวดค่าครุภัณฑ์
 - 11.5 หมวดค่าสาธารณูปโภค
 - 11.6 หมวดค่าธรรมเนียมสถาบัน (ถ้ามี)
 - 11.7 หมวดค่าใช้จ่ายอื่นๆ

เอกสารแนบ

- รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์และผลงานที่เกี่ยวข้องของผู้รับผิดชอบแผนงานแต่ละคน

การประเมินต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ : เครื่องมือพัฒนาคุณภาพแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด

การประเมินต้นน้ำ : การพัฒนาคุณภาพข้อเสนอแผนงาน

ด้วยความที่แผนงานเชิงรุกนั้นมีลักษณะสำคัญคือ การดำเนินงานสามารถมีการปรับเปลี่ยน และตรวจสอบตัวเองอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้การประเมินผลกับการบริหารจัดการแผนงานจึงมักเดินควบคู่กันไปตลอดระยะเวลาของแผนงาน โดยอาจแบ่งช่วงเวลาของแผนงานได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คือ ช่วงเวลาก่อนการดำเนินงาน (Pre-implementation stage) ระยะที่ 2 คือ ช่วงเวลาของการดำเนินงานแผนงาน (Implementation stage) และระยะที่ 3 คือ ช่วงเวลาสิ้นสุดการดำเนินงานของแผนงาน (Post-implementation stage)

สำหรับช่วงระยะที่ 1 นั้น เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาแผนงาน (Project formulation) จนได้มาซึ่งข้อเสนอแผนงาน (Project proposal) ที่มีคุณภาพพร้อมที่จะดำเนินงาน ช่วงเวลานี้เรียกว่าช่วง “ต้นน้ำ” (Upstream) การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดข้อเสนอแผนงานเรียกว่า การจัดการต้นน้ำ (Upstream management) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ มากมาย อาทิ การประเมินความต้องการจำเป็นของแผนงาน (Need assessment) การประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมและออกแบบกิจกรรม การออกแบบโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารแผนงาน เป็นต้น การประเมินแผนงานหากดำเนินการในช่วงนี้จึงเรียกว่า การประเมินต้นน้ำ (Upstream evaluation) สรุปว่าการประเมินต้นน้ำมีความหมายและนัยสำคัญต่อแผนงาน ดังนี้ (ธีรเดช ฉายอรุณ และประภาพรรณ อุ่ณอบ, 2551: 4-7)

1. **ในด้านช่วงเวลา (When)** การประเมินต้นน้ำอาจมีจุดเริ่มต้นต่างกันในบางแผนงาน บางแผนงานอาจเริ่ม 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปีก่อนเริ่มแผนงาน แต่มีจุดสิ้นสุดตรงกันเมื่อแผนงานได้รับอนุมัติให้เริ่มดำเนินงาน

2. **ในด้านเนื้อหา (What)** การประเมินต้นน้ำให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาแผนงาน (Process) และผลลัพธ์ของการพัฒนาแผนงาน (Result)

3. **ในด้านความสำคัญ (Why)** การประเมินต้นน้ำจะเป็นประโยชน์ต่อคนสามกลุ่มด้วยกัน คือ ผู้ให้ทุน ผู้ประเมินข้อเสนอแผนงาน และผู้รับทุน

- ผู้ให้ทุน การประเมินต้นน้ำ จะเป็นหลักประกันว่าแผนงานที่จะให้การสนับสนุนนั้นเป็นแผนงานที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อทั้งองค์กรและสังคม นอกจากนี้การประเมินต้นน้ำอย่างเป็นระบบยังจะช่วยให้แหล่งสนับสนุนงบประมาณได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแผนงานอันจะเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างแหล่งสนับสนุนงบประมาณและผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณอีกด้วย

- ผู้ประเมินข้อเสนอแผนงาน ส่วนหนึ่งของการประเมินต้นน้ำก็คือ การประเมินคุณภาพข้อเสนอแผนงานซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ประเมินข้อเสนอแผนงาน ดังนั้น การประเมินต้นน้ำที่เป็นระบบจะช่วยสร้างมาตรฐานการประเมินข้อเสนอแผนงาน ลดความลำเอียงที่เกิดขึ้นจากตัวผู้ประเมินไปได้บ้าง นอกจากนี้ การประเมินต้นน้ำที่เป็นระบบยังช่วยเปิดโอกาสให้ผู้ประเมินข้อเสนอแผนงานได้เรียนรู้และทำความเข้าใจแผนงานที่จะประเมินได้มากขึ้น รวมทั้งลดช่องว่างระหว่างผู้ประเมินและผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณได้อีกทางหนึ่ง

- ผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ การประเมินต้นน้ำนั้นมีจุดยืนที่ใช้การประเมินเพื่อการพัฒนาไม่ใช่ประเมินเพื่อตัดสิน อนุมัติหรือไม่อนุมัติแผนงานเท่านั้น ดังนั้น ผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจึงมีได้อยู่ในสถานะตั้งรับหรือถูกประเมินเพียงอย่างเดียว แต่การประเมินต้นน้ำที่เป็นระบบ ผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจะได้รับทราบ และได้เรียนรู้ถึงการพัฒนาแผนงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของแหล่งทุน เป็นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้กับผู้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และเพิ่มความเข้มแข็งที่จะได้รับการอนุมัติแผนงาน รวมทั้งช่วยลดระยะเวลาในการพิจารณาแผนงาน

4. **ในด้านวิธีการ (How)** การประเมินต้นน้ำนั้น สามารถอาศัยรูปแบบของการประเมินภายใน (Internal upstream evaluation) คือ คณะทำงานจะเป็นผู้ทำการประเมินการพัฒนาแผนงานของตนเอง เพื่อปรับปรุงข้อเสนอแผนงานให้ดีขึ้นตามมาตรฐานเดียวกันกับที่แหล่งทุนกำหนด อันนี้ถือเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนาโดยแท้ อีกทางหนึ่งก็อาศัยรูปแบบการประเมินภายนอก (External upstream evaluation) คือ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียในแผนงาน เพื่อการพัฒนาและพิจารณาข้อเสนอแผนงานว่าสมควรอนุมัติ ให้ดำเนินการตามมาตรฐานของแหล่งทุนหรือไม่

จึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินต้นน้ำเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำให้ได้มาซึ่งแผนงาน แผนงานที่มีคุณภาพ รวมทั้งยังทำให้การจัดทำเอกสารข้อเสนอแผนงานมีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ครอบคลุมสิ่งที่จะต้องดำเนินการทั้งหมด

เครื่องมือในการประเมินต้นน้ำ : แบบตรวจสอบคุณภาพข้อเสนอแผนงานเชิงรุก

เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้จัดทำเอกสารข้อเสนอแผนงานและหรือผู้พิจารณาเอกสารข้อเสนอแผนงานสามารถตรวจทานได้ว่าแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่จัดทำขึ้นมีคุณลักษณะครบถ้วนของแผนงานเชิงรุกหรือเป็นแผนงานที่มีคุณภาพหรือไม่นั้น ในที่นี้จะได้นำเสนอเครื่องมือที่เรียกว่า **แบบตรวจสอบคุณภาพข้อเสนอแผนงานเชิงรุก** ซึ่งพัฒนาขึ้นบนฐานคิดเดียวกับฐานคิดของแผนงานเชิงรุก ดังนั้น องค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินในแบบตรวจสอบจึงสอดคล้องกับคุณลักษณะสำคัญของแผนงานเชิงรุกดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยมีวิธีดำเนินการดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบบตรวจสอบคุณภาพข้อเสนอแผนงานเชิงรุก

คำชี้แจงสำหรับผู้ประเมิน

1. ขอให้ท่านศึกษารายละเอียดของข้อเสนอแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด อย่างน้อย 1 รอบ รวมทั้งศึกษาระยะสำคัญของแบบตรวจสอบคุณภาพข้อเสนอแผนงานเชิงรุกอย่างละเอียดก่อน การประเมิน

2. ในการประเมิน ขอให้ท่านพิจารณาจุดที่จะตรวจสอบและให้คะแนนแต่ละจุดตรวจสอบ ตั้งแต่ 0 – 5 คะแนน เรียงลำดับจากคุณภาพน้อยที่สุด ไปจนถึงคุณภาพดีมากที่สุดตามลำดับ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง คะแนนแต่ละช่อง ซึ่งมีความหมายดังนี้

0 หมายถึง	มีคุณภาพน้อยที่สุด	1	หมายถึงมีคุณภาพน้อย
2 หมายถึง	มีคุณภาพปานกลาง	3	หมายถึงมีคุณภาพดี
4 หมายถึง	มีคุณภาพดีมาก	5	หมายถึงมีคุณภาพดีมากที่สุด

3. จุดตรวจสอบใดที่ไม่สามารถประเมินได้ เพราะรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในเอกสารแผนงาน ไม่ครบถ้วน ให้เลือกประเมินในหัวข้อ “ไม่สามารถประเมินได้”

4. เมื่อประเมินได้ครบทุกจุดตรวจสอบ รวมคะแนนของจุดตรวจสอบในแต่ละมิติเข้าด้วยกันและทำการ ตัดสินคุณภาพของแต่ละมิติ ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง	ดีมาก	4	หมายถึงดี
3 หมายถึง	ปานกลาง	2	หมายถึงพอใช้
1 หมายถึง	ไม่ดี		

5. ในแต่ละมิติ ขอให้ระบุข้อเสนอที่ต้องการให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมสำหรับมิตินั้นๆ ด้วย

6. นำคะแนนรวมของทุกมิติมารวมกันเป็นดัชนีคุณภาพข้อเสนอแผนงาน (คะแนนเต็ม 240 คะแนน) และทำการตัดสินคุณภาพของข้อเสนอแผนงานเป็น 5 ระดับ พร้อมทั้งระบุข้อเสนอที่ต้องการให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติม ด้วย ดังนี้

5 หมายถึง	เห็นสมควรอนุมัติ
4 หมายถึง	เห็นสมควรอนุมัติแต่มีการปรับปรุงเล็กน้อย
3 หมายถึง	เห็นสมควรอนุมัติแต่มีการปรับปรุงหลายจุด
2 หมายถึง	เห็นสมควรให้ปรับปรุงทั้งแผนงานและนำเสนอใหม่
1 หมายถึง	ไม่สมควรให้ดำเนินงานแผนงานนี้

มิติที่ 1 ความเข้มข้นของแผนงาน

จุดตรวจสอบ	ระดับคุณภาพของจุดตรวจสอบ						ไม่สามารถประเมินได้
	0	1	2	3	4	5	
1. ระยะเวลาดำเนินงานของแผนงานพอเพียงที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงานได้							
2. ระยะเวลาการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ มีความเหมาะสมต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลง							
3. ความถี่ในการดำเนินงานบางกิจกรรมเพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง							
4. แผนงานมีการใช้กลยุทธ์/แนวทางที่หลากหลาย							
5. กลยุทธ์/แนวทางที่ใช้ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จริง							
6. แผนงานมุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน							
7. แผนงานมุ่งสร้าง/ใช้ ความรู้ในการขับเคลื่อนขบวนการทางสังคม							
8. แผนงานได้แสดงให้เห็นว่ามีภาวะวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน							
9. แผนงานได้แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์/แนวทางที่เสนอนั้นสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา							
10. แผนงานได้แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์/แนวทางที่เสนอนั้นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน							
11. ทีมงานผู้รับผิดชอบแผนงาน มีประสบการณ์ในการทำแผนงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน							
12. ทีมงานผู้รับผิดชอบแผนงานเป็นที่ยอมรับในแวดวงการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า							

คะแนนรวมของมิติที่ 1 : ความเข้มข้นของแผนงาน.....คะแนน (เต็ม 60 คะแนน)

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงานในมิติที่ 1

☐ 1 ไม่ดี (0 – 12 คะแนน)	☐ 2 พอใช้ (13 – 24 คะแนน)
☐ 3 ปานกลาง (25 – 36 คะแนน)	☐ 4 ดี (37 – 48 คะแนน)
☐ 5 ดีมาก (49 – 60 คะแนน)	

ข้อเสนอที่ควรปรับปรุงในมิติที่ 1

.....

.....

.....

.....

มิติที่ 2 การยึดมั่นในสิ่งที่ต้องการจะทำ

จุดตรวจสอบ	ระดับคุณภาพของจุดตรวจสอบ						ไม่สามารถประเมินได้
	0	1	2	3	4	5	
13. แผนงานมีการเตรียมการโดยศึกษาสภาพปัญหา/ความต้องการของชุมชน							
14. มีข้อมูลสนับสนุนว่าแผนงานเป็นที่ต้องการของชุมชน							
15. มีตัวแทนชุมชน (ปัจเจก/กลุ่ม/องค์กร) เข้าร่วมในแผนงานอย่างเหมาะสม							
16. วัตถุประสงค์ของแผนงานมีความชัดเจน จำเพาะเจาะจงว่าต้องการบรรลุอะไร							
17. มีการให้ความหมายของคำบางคำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน							
18. เอกสารแผนงานใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย							
19. ภาระงานและปริมาณงาน (Workload) ของบุคลากรมีความเหมาะสม							
20. งบประมาณที่ใช้สอดคล้องกับภาระงานและกิจกรรมในแผนงาน							
21. มีศูนย์กลางการดำเนินงานที่เหมาะสมและคล้องตัวกับสภาพของพื้นที่							
22. มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายต่างๆ อย่างสอดคล้องกับกลยุทธ์/แนวทางการดำเนินงานของแผนงาน							
23. มีโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้ทีมงานได้พัฒนาศักยภาพหรือได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงานอย่างสม่ำเสมอ							
24. จำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบ กิจกรรมต่างๆ มีความเหมาะสม							
25. ทีมงานมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาพอเพียงจะทำแผนงานได้							
26. ทีมงานไม่มีบทบาทซ้ำซ้อนกับแผนงานอื่นมาก จนจะมีผลเสียต่อแผนงาน							
27. แผนงานได้แสดงรายละเอียดของการติดตามและประเมินผลภายในอย่างชัดเจน							
28. ในแผนงานมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น							
29. มีบุคลากรและทรัพยากรพอเพียงต่อการติดตามและประเมินผล							
30. มีช่องทางในการสื่อสารผลการประเมินที่เหมาะสมทันต่อการตัดสินใจ							

คะแนนรวมของมิติที่ 2 : การยึดมั่นในสิ่งที่ต้องการจะทำ.....คะแนน (เต็ม 90 คะแนน)

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงานในมิติที่ 2

☐ 1 ไม่ดี (0 – 18 คะแนน)	☐ 2 พอใช้ (19 – 36 คะแนน)
☐ 3 ปานกลาง (37 – 54 คะแนน)	☐ 4 ดี (55 – 72 คะแนน)
☐ 5 ดีมาก (73 – 90 คะแนน)	

ข้อเสนอที่ควรปรับปรุงในมิติที่ 2

.....

.....

.....

.....

มิติที่ 3 ความสอดคล้องของแผนงาน

จุดตรวจสอบ	ระดับคุณภาพของจุดตรวจสอบ						ไม่สามารถประเมินได้
	0	1	2	3	4	5	
31. วัตถุประสงค์ของแผนงานมีความสอดคล้องกันวัตถุประสงค์/เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า							
32. แนวทางการดำเนินงานของแผนงานสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/กระทรวงมหาดไทย							
33. แนวคิดและแนวทางการดำเนินงานของแผนงาน สอดคล้องกับแนวทางสากลของการเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า							
34. มีการอธิบายบริบทที่ระบุถึงความต้องการแผนงานของหน่วยงานในพื้นที่อย่างชัดเจน							
35. หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในแผนงาน							
36. ความเป็นไปได้ที่จะมีหน่วยงานมารองรับเมื่อสิ้นสุดแผนงาน							
37. การออกแบบแผนงานให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าของท้องถิ่น							
38. แผนงานได้ชี้ให้เห็นความสอดคล้องของแผนงานกับทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น							

คะแนนรวมของมิติที่ 3 : ความสอดคล้องของแผนงาน.....คะแนน (เต็ม 40 คะแนน)

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงานในมิติที่ 3

☐ 1 ไม่ดี (0 – 8 คะแนน)	☐ 2 พอใช้ (9 – 16 คะแนน)
☐ 3 ปานกลาง (17 – 24 คะแนน)	☐ 4 ดี (25 – 32 คะแนน)
☐ 5 ดีมาก (33 – 40 คะแนน)	

ข้อเสนอที่ควรปรับปรุงในมิติที่ 3

.....

.....

.....

.....

มิติที่ 4 ความเกี่ยวข้องของชุมชน

จุดตรวจสอบ	ระดับคุณภาพของจุดตรวจสอบ						ไม่สามารถประเมินได้
	0	1	2	3	4	5	
39. รายละเอียดการดำเนินงานแสดงให้เห็นระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในแผนงานนี้สูง							
40. แผนงานได้ออกแบบการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับแผนงานตามโอกาสต่างๆ อย่างเหมาะสม							
41. องค์ประกอบของชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องในแผนงานมาจากหลายภาคส่วน							
42. การออกแบบกิจกรรมต่างๆ ในแผนงานนี้ เปิดโอกาสที่ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในแผนงาน							
43. ทีมงานเคยมีประสบการณ์ทำงานในพื้นที่เป้าหมายของแผนงานเป็นอย่างดี							

คะแนนรวมของมิติที่ 4 : ความเกี่ยวข้องของชุมชนแผนงาน.....คะแนน (เต็ม 25 คะแนน)

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงานในมิติที่ 4

1 ไม่ดี (0 – 5 คะแนน)

2 พอใช้ (6 – 10 คะแนน)

3 ปานกลาง (11 – 15 คะแนน)

4 ดี (16 – 20 คะแนน)

5 ดีมาก (21 – 25 คะแนน)

ข้อเสนอที่ควรปรับปรุงในมิติที่ 4

.....

.....

.....

.....

มิตินี้ 5 ประสิทธิภาพของแผนงาน

จุดตรวจสอบ	ระดับคุณภาพของจุดตรวจสอบ						ไม่สามารถประเมินได้
	0	1	2	3	4	5	
44. วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงานมีความชัดเจนสามารถวัดผลได้จริง							
45. ผลลัพธ์และตัวชี้วัดในแผนงาน สามารถวัดผลได้จริง ไม่ว่าจะใช้วิธีการเชิงปริมาณหรือวิธีการเชิงคุณภาพ							
46. เป้าหมายของแผนงานสามารถบรรลุได้จริง							
47. การระบุเป้าหมายของแผนงาน ใช้ภาษาที่เหมาะสมต่อการเข้าใจ							
48. การกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ของแผนงานมีหลายระดับก่อน-หลังอย่างสัมพันธ์กัน							

คะแนนรวมของมิตินี้ 5 : ประสิทธิภาพของแผนงาน.....คะแนน (เต็ม 25 คะแนน)

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงานในมิตินี้ 5

1 ไม่ดี (0 – 5 คะแนน)

2 พอใช้ (6 – 10 คะแนน)

3 ปานกลาง (11 – 15 คะแนน)

4 ดี (16 – 20 คะแนน)

5 ดีมาก (21 – 25 คะแนน)

ข้อเสนอที่ควรปรับปรุงในมิตินี้ 5

.....

.....

.....

.....

การสร้างดัชนีคุณภาพแผน

มิติ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. ความเข้มข้นของแผนงาน	60	
2. การยึดมั่นในสิ่งที่ต้องการจะทำ	90	
3. ความสอดคล้องของแผนงาน	40	
4. ความเกี่ยวข้องของชุมชน	25	
5. ประสิทธิภาพของแผนงาน	25	
รวม	240	

ระดับคุณภาพของข้อเสนอแผนงาน

- 1 ไม่สมควรให้ดำเนินงานแผนงานนี้ (0 – 48 คะแนน)
- 2 เห็นสมควรให้ปรับปรุงทั้งแผนงานและนำเสนอใหม่ (49 – 96 คะแนน)
- 3 เห็นสมควรอนุมัติแต่มีการปรับปรุงหลายจุด (97 – 144 คะแนน)
- 4 เห็นสมควรอนุมัติแต่มีการปรับปรุงเล็กน้อย (145 – 192 คะแนน)
- 5 เห็นสมควรอนุมัติ (193 – 240 คะแนน)

ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงแผนงานในภาพรวม

.....

.....

.....

.....

การประเมินกลางน้ำ : การบริหารจัดการแผนงานที่มีคุณภาพ

ช่วงระยะที่ 2 ของแผนงาน คือ ช่วงการดำเนินงานตามแผนงาน (Implementation stage) เป็นช่วงเวลาของการนำแผนงานที่มีการประเมินต้นน้ำในเบื้องต้นมาแล้วจนมั่นใจว่าแผนงานมีความเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติและมีโอกาสของความสำเร็จสูงไปดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อนำแผนงานไปดำเนินการก็จำเป็นต้องมีการประเมินอีกครั้ง เป็นการประเมินผลช่วงระหว่างการทำงาน (Formative evaluation) หรือการประเมินกลางน้ำ (Midstream evaluation) ซึ่งหมายถึง การวิเคราะห์ตรวจสอบข้อเท็จจริงด้านต่างๆ ของแผนงาน ขณะที่กำลังดำเนินงานอยู่ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยควบคุมหรือตรวจสอบว่า ได้มีการจัดการและมีกระบวนการให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้นบ้าง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขวิธีดำเนินงาน กระบวนการจัดการ หรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆ ได้ทันท่วงที การประเมินกลางน้ำจึงมีความสำคัญที่จะช่วยในการปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตจำนงของแผนงาน (อริศรา เล็กสรเสรี, 2551: 3-4) โดยให้นำหนักไปที่การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ให้แน่ใจว่าทำถูกวิธีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นหลักประกันต่อการเกิดผลลัพธ์ตามที่มุ่งหมายไว้ในแผนงาน

ดังนั้น การประเมินกลางน้ำของแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด จึงเป็นการประเมินในช่วงระยะระหว่างที่มีการดำเนินงานตามแผน ผลสรุปของการประเมินผลกลางน้ำจะช่วยบอกผู้ที่เกี่ยวข้องว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงแผนงานได้อย่างทันท่วงที อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยเหตุนี้แล้ว การประเมินกลางน้ำจึงมีจุดหมายเพื่อ

- ช่วยให้แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดดำเนินการไปตามแผนงานที่กำหนด
- ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการทบทวนแผนหรือ ปรับปรุงแผนปฏิบัติงานในแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด
- ช่วยเสนอแนะการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำงานหรือในระหว่างการทำงานตามแผนงาน
- เป็นการเตรียมข้อมูลสำหรับการรายงานและเสนอแนะสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินแผนงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรและเวลา ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดบางพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ รวมทั้งช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบทิศทางของการดำเนินงานที่ควรจะเป็นในช่วงระยะเวลาที่เหลืออยู่ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มโอกาสความสำเร็จของแผนงานให้มากขึ้นด้วย

เครื่องมือในการประเมินกลางน้ำ : แบบตรวจสอบรายการในการประเมินกลางน้ำ

และเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่า การดำเนินการแผนงานที่ผ่านมาเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการแผนงานอย่างไรบ้างนั้น อาจใช้แบบตรวจสอบรายการตามตัวชี้วัดการประเมินกลางน้ำที่จะนำเสนอต่อไปนี้ เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาได้ (อริศรา เล็กสรเสรี, 2551: 78-80)

แบบตรวจสอบรายการในการประเมินกลางน้ำ

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับการดำเนินงานเพียงข้อละหนึ่งช่องเท่านั้น และโปรดระบุสาเหตุ ที่ผลการดำเนินงานเป็นอย่างนั้น เนื่องจากอะไร

รายการ	ผลการดำเนินงาน			สาเหตุการไม่ได้ทำ หรือ ทำไม่ครบตามแผน หรือ ทำครบถ้วนตามแผน
	ไม่ได้ทำ	ทำแต่ไม่ครบ ตามแผน	ทำครบถ้วน ตามแผน	
1. การจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นที่ระบุไว้ในแผนดำเนินงาน				
2. การจัดกิจกรรมตรงกับระยะเวลาที่ระบุไว้ในแผน ดำเนินงาน				
3. การจัดทำรายงานความก้าวหน้าของแผนงานเสนอต่อผู้ ที่เกี่ยวข้อง				
4. การใช้งบประมาณตรงตามจำนวนและรายงานที่เสนอ ไว้ในแผนงบประมาณ				
5. เกิดผลงานครบทั้งปริมาณและคุณภาพตามงบประมาณ ที่ใช้ไปของแผนงาน				
6. การมีคณะกรรมการ/คณะทำงานและมีการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่				
7. การมีแนวทางการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร และ มีการนำไปใช้				
8. การบันทึกผลการปฏิบัติงานที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน				
9. มีการบันทึกบัญชี และมีหลักฐานการใช้จ่ายเงินที่ ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน				
10. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกับแผนงาน				
11. การพัฒนาและปรับปรุงแผนงานตามข้อเสนอแนะของ ผู้ประเมิน				
12. การเข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนทางวิชาการของแผนงาน				
13. การนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนทาง วิชาการไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน				
14. การเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการถอดบทเรียน ระหว่างการดำเนินงาน				
15. การนำบทเรียนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปใช้ ประโยชน์ในแผนงาน				

ข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดในระยะต่อไป

จากการตรวจสอบตามรายการดังกล่าว จะช่วยให้คณะทำงานที่รับผิดชอบแผนงานมองเห็นสภาพของตนเองได้ว่าควรต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขในรายการใดบ้างที่ยังไม่ได้ทำหรือทำไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ควรจะเป็น เนื่องจากข้อบ่งชี้เหล่านี้เป็นสิ่งที่แผนงานควรต้องทำในระหว่างที่แผนงานกำลังดำเนินการอยู่ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของแผนงานตามที่มุ่งหวังไว้ทุกประการ

การประเมินปลายน้ำ : คุณภาพของผลลัพธ์ตามแผนงาน

ช่วงระยะที่ 3 ของแผนงานคือ ช่วงเวลาสิ้นสุดการดำเนินงานของแผนงาน (Post-implementation stage) การประเมินผลที่ดำเนินการในช่วงนี้เรียกว่า การประเมินปลายน้ำ (Downstream evaluation) ซึ่งหมายถึง การประเมินผลในช่วงสิ้นสุดการดำเนินแผนงาน เป็นการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจขยายการดำเนินแผนงานต่อ หรือยุติการดำเนินแผนงาน หรือนำบทเรียน (Lesson learned) ที่ได้จากการดำเนินงานไปใช้ประโยชน์ในแผนงานอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ, 2551: 1-3)

การประเมินปลายน้ำ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ทั้งนี้เพราะ ผลของการประเมินปลายน้ำจะบอกถึงผลสำเร็จของแผนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และสามารถตัดสินใจได้ว่าในการก้าวไปสู่เป้าหมายการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าของจังหวัดให้ได้นั้นควรจะทำแผนปฏิบัติการนั้นๆ ต่อไปหรือไม่ และหากจะดำเนินแผนต่อไป หรือดำเนินแผนปฏิบัติการใหม่ในอนาคตควรจะทำอย่างไรเพื่อยกระดับการทำงานป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องพบกับปัญหาเดิมซ้ำอีก

ในการประเมินปลายน้ำอาจแบ่งระยะของการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะการออกแบบการประเมิน และระยะการขับเคลื่อนการประเมิน โดยผู้ประเมินจะต้องมีการวางแผนการประเมินผลและควบคุมการปฏิบัติงานให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกระยะ หลังจากนั้นก็จะทำหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน โดยเฉพาะผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์ เช่น การยุติแผนงาน การขยายแผนงาน หรือการดำเนินแผนงานใหม่บนฐานบทเรียนของการประเมินปลายน้ำ ดังนั้น การประเมินปลายน้ำจึงประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้ (อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ, 2551: 23-41)

1. ขั้นตอนของการประเมินปลายน้ำ ในระยะการออกแบบการประเมิน

- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินว่าจะประเมินในประเด็นใดบ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน ตลอดจนลักษณะของแผนงานที่จะทำการประเมิน
- การศึกษาทบทวนแผนงาน และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในขั้นนี้จะต้องทำการศึกษาในสองส่วน โดยส่วนแรกเป็นการศึกษาทบทวนแผนงานโดยละเอียด ตั้งแต่แนวคิดแผนงาน (Project concept) การบริหารจัดการแผนงาน (Project management) ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงาน และเอกสารหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแหล่ง

ข้อมูล จะได้มาจากทั้งเอกสาร และบุคลากรสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบสถานการณ์ความเป็นจริงของแผนงาน และ ส่วนที่ 2 จะเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน เพื่อนำมาใช้ประกอบในการตรวจสอบสิ่งที่แผนงานควร จะดำเนินการ

- การกำหนดกรอบและขอบเขตในการประเมิน การกำหนดกรอบและขอบเขตในการประเมินจะได้มาจากทั้งสองขั้นตอนแรกข้างต้น โดยกรอบการประเมิน จะต้องพิจารณาทั้งความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี (Causative theory) และความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะปฏิบัติ (Normative theory)

- การพัฒนาตัวชี้วัด ในขั้นตอนนี้ครอบคลุมอีกหลายขั้นตอนย่อย ตั้งแต่การกำหนดผลลัพธ์ความสำเร็จหลัก (Key Result Area : KRA) การกำหนดตัวชี้วัด (Key Performance Indicator : KPI) การกำหนดเกณฑ์ของตัวชี้วัด การจัดทำพจนานุกรมตัวชี้วัด ตลอดจนการสื่อสารตัวชี้วัดแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตัวชี้วัดและเป็นการสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และความรับผิดชอบร่วมในการประเมิน ซึ่งจะนำไปถึงการสร้างให้เกิดการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน

- การจัดทำเครื่องมือการประเมิน ในขั้นตอนนี้ เป็นการจัดทำเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดที่สร้างขึ้น โดยอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเป็นแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจ โดยอาจต้องใช้เครื่องมือหลายอย่างร่วมกัน โดยเฉพาะถ้าต้องเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น ผู้บริหารแผนงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาสาสมัคร ประชาชน หรือจากเอกสาร

2. ขั้นตอนของการประเมินปลายน้ำ ในระยะการขับเคลื่อนการประเมิน

- การเก็บข้อมูล เป็นการนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล โดยควรมีการจัดทำแผนการเก็บข้อมูลที่ชัดเจนว่าจะเก็บข้อมูลจากใคร ในระยะเวลาใด เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแท้จริงโดยทั่วไป แหล่งข้อมูลที่สำคัญในการประเมินจะประกอบด้วยสองส่วน คือ จากเอกสารแผนงานและจากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนงาน ซึ่งอาจจะเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด หรือเก็บเฉพาะผู้ที่เป็กลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงหลายประการ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล, ความแม่นยำของแหล่งข้อมูล, ทศนคติของผู้ให้ข้อมูล, ความแตกต่างในลักษณะเฉพาะของผู้ให้ข้อมูล, เวลา และงบประมาณ เป็นต้น

- การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการประเมินและสังเคราะห์บทเรียนจากการประเมิน ในการประเมินปลายน้ำ อาจมีทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ ตีความและอภิปรายเชื่อมโยงข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ในบางกรณี การวิเคราะห์ข้อมูลอาจต้องกระทำควบคู่ไปในระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ จากผลการประเมินที่ได้ ควรมีการยกระดับการเรียนรู้ ด้วยการสังเคราะห์บทเรียนจากผลการประเมินออกมาเป็นองค์ความรู้ด้วย

- การเขียนรายงานการประเมิน มีรายละเอียดครอบคลุมขั้นตอนทั้งหมดของการประเมินดังที่กล่าวมาแล้ว แต่สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ การให้ข้อเสนอแนะต่อทิศทางในอนาคตของการดำเนินแผนงานที่จะต้องอยู่บนฐานข้อเท็จจริงของการประเมิน ขณะเดียวกันก็ต้องให้ข้อเสนอที่ปฏิบัติได้จริงในเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับและขยายผล

- การสื่อสารผลการประเมินแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจ และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประโยชน์จากผลการประเมินสำหรับการปรับปรุงการดำเนินแผนงานในอนาคต ทั้งนี้ การสื่อสารผลการประเมินจะอยู่ในช่วงเวลาใด ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของการออกแบบ

การประเมินที่วางไว้ เช่น อาจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าร่วมกระบวนการในการอภิปรายผลการประเมินในเบื้องต้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดในเชิงสะท้อนตนเอง (Reflection) และเปลี่ยนแปลงจากภายใน

- การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้อาจแบ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินโดยตรง คือ การนำผลการประเมินปลายน้ำของแผนงานไปใช้ในการตัดสินใจขยาย หรือ ยุติแผนงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับแผนงาน เช่น ผู้บริหาร ผู้ให้การสนับสนุนทรัพยากรและการใช้ประโยชน์โดย อ้อมด้วยการเผยแพร่บทเรียนจากผลการประเมินสู่สาธารณะ ซึ่งเป็นองค์ความรู้เชิงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะ ของคู่มือการสนับสนุนทางวิชาการ ก็จะทำให้เกิดการยกระดับและขยายผลการเรียนรู้ออกไปในวงกว้างแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป

สำหรับแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด ควรมีการประเมินปลายน้ำเมื่อ สิ้นสุดการดำเนินงานตามแผน (กรณีของแผน 1 ปี) และหรือเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานในแต่ละปี (กรณีที่เป็นแผน 3 ปี หรือแผน 5 ปี) สำหรับกระบวนการประเมินผลสามารถใช้ขั้นตอนการประเมินปลายน้ำดังกล่าวมาข้างต้นไปปรับประยุกต์ ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมินได้ และหรืออาจประยุกต์ตัวชี้วัดความสำเร็จจากแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษ สุนัขบ้าในส่วนที่สอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกันมาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัข บ้าระดับจังหวัดได้เช่นกัน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลครั้งนั้นๆ เป็นสำคัญ (รายละเอียดเกี่ยวกับ ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสารแผนยุทธศาสตร์ การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563)

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าจากแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า เมื่อถูกแปลงสู่การปฏิบัติการ จริงโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดแล้วนั้น การประเมินผลแผนงานอย่างเป็น ระบบ ตั้งแต่การประเมินความเป็นไปได้หรือความเหมาะสมของแผนงาน (การประเมินต้นน้ำ) การประเมินประสิทธิภาพ หรือคุณภาพของการบริหารจัดการแผนงาน (การประเมินกลางน้ำ) และการประเมินประสิทธิผลของแผนงาน (การ ประเมินปลายน้ำ) นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้ได้มาซึ่งแผนงานที่มีคุณภาพหรือเป็นแผนงานเชิงรุกอย่างแท้จริง เพราะผลการประเมินตามระยะดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับนำไปใช้ปรับปรุงแผนงานในแต่ละช่วงให้มีคุณภาพ เพิ่มขึ้นและทันต่อสถานการณ์ (ดังรายละเอียดในแผนภูมิที่ 2 ระบบการประเมินผลแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัด โรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด) ซึ่งหากสามารถดำเนินการตามระบบดังกล่าวได้จริงแล้ว จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

ตอนที่ 4 บทสรุป

โรคพิษสุนัขบ้าตามการรับรู้ของคนส่วนใหญ่แล้ว อาจมีใช้ปัญหาสุขภาพที่รุนแรงและเร่งด่วนเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาสุขภาพอื่นๆ แม้ในปีหนึ่งๆจะมีคนถูกสุนัขกัดในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคนก็ตาม นอกจากนั้นก็ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับชนิดของสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค รวมทั้งวิธีการดูแลรักษา จึงทำให้โรคพิษสุนัขบ้ายังคงเป็นโรคติดต่อจากสัตว์มาสู่คนที่มีอันตรายร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน (สำนักโรคติดต่อทั่วไป, 2548: บทนำ) ด้วยเหตุนี้ กรมควบคุมโรค โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไป จึงได้จัดทำโครงการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2563 โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางสู่การปฏิบัติสำหรับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกระดับ รวมทั้งยังได้จัดทำหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคสำหรับหน่วยงานในพื้นที่ใช้เป็นเกณฑ์ประเมินจัดทำระดับความเสี่ยงต่อโรคพิษสุนัขบ้า อันจะนำไปสู่การออกแบบจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโรคพิษสุนัขบ้าและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

แผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัด นับเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า เนื่องจากเป็นกระบวนการของการแปลงยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ลงสู่ระดับปฏิบัติการจริงในพื้นที่ จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพของแผนปฏิบัติการย่อมส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ ด้วยเหตุนี้แล้วการจัดทำแผนปฏิบัติการให้มีคุณภาพจึงมีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขจำเป็นต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความรู้เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าฉบับนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอแนวคิดเครื่องมือและเทคนิคบางประการ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผน ปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่ก็มีสิ่งที่จะต้องพึงระมัดระวังในการนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ด้วยเช่นกัน เพราะเครื่องมือและเทคนิคแต่ละประเภทมักถูกสร้างและพัฒนาขึ้นบนหลักคิดและความเชื่อบางประการ ดังนั้น หากจะนำเครื่องมือหรือเทคนิคใดไปใช้ก็ควรทำความเข้าใจถึงหลักคิดและความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังของเครื่องมือหรือเทคนิคนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

แม้ได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่มีคุณภาพจะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า แต่ก็ยังต้องอาศัยเงื่อนไขที่เพียงพอต่อการบรรลุซึ่งเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ด้วย นั่นคือการเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายความรวมถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Reception) และมีความเข้าใจ (Understand) เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้อง จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่พึงประสงค์ได้ (Transformation) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นก็คือยุทธศาสตร์หนึ่งในห้ายุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้น การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าจะประสบความสำเร็จได้ นอกจากนั้นจะต้องมีแผนปฏิบัติการเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าระดับจังหวัดที่มีคุณภาพแล้ว ขณะเดียวกันยังต้องสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้าให้กับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องไปพร้อมๆ กันด้วย

บรรณานุกรม

1. กรมควบคุมโรคและกรมปศุสัตว์. (2553). **แผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
2. กรมควบคุมโรคและกรมปศุสัตว์. (2554) **ชุดความรู้เรื่อง โรคพิษสุนัขบ้า** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1.
3. กรมควบคุมโรคและกรมปศุสัตว์. (2552) **หลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies Free Area).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
4. ปกรณ์ ปรียากร. (มปป.) **หลักสูตรพัฒนาการจัดการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.** เอกสารอัดสำเนา.
5. ประภาพรณ อุ่่นอบ และธีระเดช ฉายอรุณ. (2551) **โครงการเชิงรุก : ฐานคิดทางทฤษฎีและแนวทาง การประยุกต์ใช้.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง.จำกัด.
6. ประภาพรณ อุ่่นอบ และคณะ (2554). **ชุดความรู้เครื่องมือและเทคนิคในการขับเคลื่อนงานเร่งรัดการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1.
7. ประสงค์ ต้นพิชัย. (2537). **โครงการและองค์การทางการศึกษาเกษตร.** ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
8. ธีระเดช ฉายอรุณ และประภาพรณ อุ่่นอบ. (2551). **การประเมินต้นน้ำ (Upstream Evaluation) แผนงานเชิงรุกเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง.จำกัด.
9. สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค. (2548). **แนวทางเวชปฏิบัติโรคพิษสุนัขบ้า ปี 2547.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสป.)
10. อริศรา เล็กสรรเสริญ. (2551). **การประเมินกลางน้ำ (Midstream Evaluation): แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง.จำกัด.
11. อุทัยทิพย์ รักษรรยาพบรรณ. (2551). **การประเมินปลายน้ำ (Downstream Evaluation) แผนงานเชิงรุกเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง.จำกัด.

ความรู้ โรคพิษสุนัขบ้า

ด้วยความร่วมมือจาก
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

